

46. KESKIVIKKONA 5. HUHTIKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

1) Suomen lähtökohdista ja tavoitteista Euroopan unionin vuoden 2000 hallitusten välisessä konferenssissa	1284
Valtioneuvoston selonteko VNS 1/2000 vp	
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 2/2000 vp	
Palautekeskustelu	

Mietintöjen pöydällepano

2) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 2 luvun 14 a §:n ja 45 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi	1330
Hallituksen esitys HE 17/1999 vp	
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 5/2000 vp	

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk

Ville Itälä /kok

Gunnar Jansson /r

Anneli Jäätteenmäki /kesk

Antti Kalliomäki /sd

Ilkka Kanerva /kok

Seppo Kanerva /kok

Marjukka Karttunen-Raiskio /kok

Tarja Kautto /sd

Mari Kiviniemi /kesk

Katri Komi /kesk

Juha Korkea-aho /kesk

Johannes Koskinen /sd

Mikko Kuoppa /vas

Kari Kärkkäinen /skl

Seppo Kääriäinen /kesk

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Janina Andersson /vihr

Maria Kaisa Aula /kesk

Eva Biaudet /r

Kaarina Dromberg /kok

Mikko Elo /sd

Rainer Erlund /erl

Merikukka Forsius /vihr

Tuula Haatainen /sd

Jaakko Laakso /vas
 Reijo Laitinen /sd
 Markku Laukkanen /kesk
 Leena Luhtanen /sd
 Hanna Markkula-Kivisilta /kok
 Outi Ojala /vas
 Susanna Rahkonen /sd
 Kari Rajamäki /sd
 Maija-Liisa Rask /sd
 Suvi-Anne Siimes /vas
 Osmo Soininvaara /vihr
 Katja Syvärinen /vas
 Ilkka Taipale /sd
 Martti Tiuri /kok
 Irja Tulonen /kok
 Kari Urpilainen /sd
 Jorma Vokkolainen /vas

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Jorma Vokkolainen /vas
 Kari Rajamäki /sd

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkittään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

5.4. edustajat
 Eva Biaudet /r
 Ilkka Kanerva /kok
 Johannes Koskinen /sd

Sairauspoissaolot

Merkittään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

5.4. edustajat
 Antti Kalliomäki /sd
 Reijo Laitinen /sd

Poissaololuvat

Merkittään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

5.4. edustajat

Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
 Katri Komi /kesk
 Kari Kärkkäinen /skl
 Markku Laukkanen /kesk
 Kari Rajamäki /sd
 Irja Tulonen /kok
 Kari Urpilainen /sd
 Jorma Vokkolainen /vas

ULKOPUOLELLA PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ESITELTÄVÄT ASIAT:

1) Suomen lähtökohdista ja tavoitteista Euroopan unionin vuoden 2000 hallitusten välisessä konferenssissa

Palautekeskustelu

Valtioneuvoston selonteko VNS 1/2000 vp
 Ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 2/2000 vp

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 valtioneuvoston selonteosta Suomen lähtökohdista ja tavoitteista Euroopan unionin vuoden 2000 hallitusten välisessä konferenssissa. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietinnössään ehdottama lausunto. Niiden, jotka haluavat tehdä valiokunnan ehdotuksesta poikkeavia ehdotuksia eduskunnan lausunnoksi, on tehtävä ehdotuksensa keskustelun kuluessa.

Keskustelu:

¹ **Liisa Jaakonsaari /sd:** Rouva puhemies! Eduskunnan käsittelyssä on ulkoasiainvaliokunnan mietintö valtioneuvoston selonteosta koskien Suomen lähtökohtia ja tavoitteita vuoden 2000 hallitustenvälisessä konferenssissa. Hallituksen selontekoon ovat huolellisesti paneutuneet ulkoasiainvaliokunnan lisäksi perustuslakivaliokunta ja suuri valiokunta, mistä kaikille lämpimät kiitokset.

Hallitustenvälisessä konferenssissa, joka kulkee vähän mystisen kirjainyhdistelmän hvk:n alla, Euroopan unioni valmistautuu laajenemaan eli ottamaan uusia jäseniä. Edellisen kerran Eu-

roopan unioni laajentui vuonna 95, jolloin muun muassa Suomi tuli Euroopan unionin jäseneksi. Tämä laajeneminen oli aika epädramaattinen ja kivuton tapahtuma verrattuna nyt edessä olevaan laajenemiseen.

Hallituksen selonteko on mielestäni varsin ennakolluuloton ja eurooppalainen siinä suhteessa, että siinä todellakin asetetaan Euroopan unionin toimintakyky ja tehokkuus yksittäisten jäsenvaltioiden intressien edelle. Se on tärkeää ja niin pitää ollakin, sillä lähestyvä Euroopan unionin laajeneminen ja toisaalta käynnissä oleva maailmantalouden murros toden totta edellyttävät Euroopan unionilta uusia sopeutumistoimia.

Se, mitä kaikkea on nyt hallitustenvälisen konferenssin asialistalla, on omalla tavallaan sitenkin aika vaatimatonta eikä sisällä sellaista dramatiikkaa, mitä ehkä on odotettu. Ne eivät esimerkiksi edistä mitään liittovaltiokehitystä. Määräenemmistöpäätösten käytön lisääntyminen on esimerkkinä oikeastaan vain keino, ettei luisuta taaksepäin, ja esimerkiksi joustavuuden laajempi käyttöönotto saattaa olla hakijamaiden kannalta suuri helpotus. (Hälinää)

Puhemies: Anteeksi, ed. Jaakonsaari. Arvoisat edustajat! Pyydän rauhoittumaan ja kuuntelemaan puheenvuoroa, ja puheenvuoro on nyt ed. Jaakonsaarella. Yksityiset keskustelut salin ulkopuolella, olkaa hyvä!

Puhuja: Euroopan unionin laajeneminen on taausti Euroopan unionin historian suurin rauhanprojekti, joten on tärkeää, että koko ajan säilytetään mielessä perusajatus, minkä takia laajeneminen tapahtuu. Koko projektin kuihtuminen ikään kuin maakohtaiseksi edunvalvonnaksi, josta siitäkin on ollut selviä näyttöjä, olisi kyllä suuri tappio niille arvoille, joita Euroopan unioni edustaa. Minusta on tärkeää, että eduskunta nyt tässä vaiheessa keskustelee hallitustenvälisestä konferenssista, ja on erittäin tärkeää, että eduskunta on koko tämän prosessin aikana huolellisesti mukana sen kansallisen strategian määrittelyssä, joka on nyt välttämätöntä ja joka on alkanut.

Ulkoasiainvaliokunta on jo päättänyt pyytää hallitukselta erityisen selonteon nimenomaan laajentumisprosessista. Ulkoasiainvaliokunta on tässä yhteydessä päättänyt muun muassa kuulla näiden hakijamaiden Helsingissä olevia suurlähettiläitä, jotta saisimme mahdollisimman tar-

kan ja ajankohtaisen kuvan siitä, miten laajenemisprosessi edistyy.

Suomen hallituksella on edessään kansallisen strategian kannalta hyvin vaativa prosessi, koska tämän prosessin kuluessa puututaan itse asiassa Euroopan unionin toimintaperiaatteessa Suomen kannalta olennaisen tärkeisiin kysymyksiin, suurten ja pienten valtioiden välisiin suhteisiin. Kun Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi, silloin me, jotka olimme Euroopan unionin jäsenyyden puolella, pidimme erittäin tärkeänä ja kiistattomana lähtökohtana sitä, että institutionaalisoitunut päätöksenteko nimenomaan tasapainottaa suurten ja pienten valtioiden voimasuhteita. Laajentumisprosessissa on pienten valtioiden merkityksen huomioon ottaminen olennaisen tärkeää. Minusta Suomen päättynyt puheenjohtajakausi oli hyvä esimerkki siitä, että pienillä valtioilla voi parhaimmillaan olla merkittäväkin vaikutus Euroopan unionin päätöksentekoon.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on ottanut useita kannanottoja suuren valiokunnan ja perustuslakivaliokunnan mietintöjen pohjalta ja muotoillut omia linjauksiaan, joita nyt lyhyesti käyn seuraavassa läpi.

Ensinnäkin, mitä tulee pienten ja suurten valtioiden problematiikkaan, niin ulkoasiainvaliokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan siinä, että komissiossa tulee jatkossakin olla yksi jäsen kustakin jäsenmaasta. Valiokunta korostaa ehdottoman tärkeänä periaatteena sitä, että komission päätöksenteossa on säilytettävä jäsenten yhdenvertaisuus. Tämän takia valiokunta ei pidä komission varapuheenjohtajien määrän lisäämistä perusteltuna. Ajatus on se, että komissiossa ei tulisi ikään kuin kahden kerroksen väkeä, jota kovin laajennettu varapuheenjohtajajärjestelmä voisi tuoda mukanaan.

Pienten ja suurten valtioiden problematiikkaan liittyy myös ääntenpainotuksen muuttaminen. Valiokunta kannattaa suuren valiokunnan kantaan yhtyen äänten uudelleen painottamisen yhteydessä sellaisen ääniasteikon luomista, joka ottaa riittävästi huomioon myös pienten jäsenvaltioiden keskinäiset erot ja joka turvaa sen, että määräenemmistö edustaa aina myös jäsenvaltioiden enemmistöä. Valiokunta pitää määräenemmistöpäätösten käyttöalan laajentamista periaatteessa myönteisenä, mutta korostaa sitä, että määräenemmistöpäätösten käyttöalaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa kysymyksissä ei laajenneta nykyisestä. Tästä valio-

kunta keskusteli aika yksityiskohtaisesti ja tarkkaan. Valiokunta tuli siihen tulokseen, että mikäli tämän tyyppisiä esitetään, kuten ulko- ja turvallisuuspolitiikassa määräenemmistöpäätösten käyttöönoton laajentamista, johon suhtaudumme kielteisesti, mikäli tällaiset asiat tulevat ylipäätään keskusteluun, asia on tuotava välittömästi eduskunnan käsiteltäväksi.

Mitä tulee määräenemmistöpäätöksiin yksittäisten artiklojen osalta, pidämme tärkeänä, että eduskunta voi käsitellä näitä ja että valtioneuvosto toimittaa heti lisäselvitykset, kun asian yksityiskohtainen selvittäminen edistyy.

Arvoisa puhemies! Valiokunta tuli Euroopan parlamenttia käsittelevässä osiossa siihen tulokseen, että ulkoasiainvaliokunta ei kannata muutoksia Euroopan parlamentin jäsenten enimmäismäärään ja suhtautuu kielteisesti yleiseurooppalaisten listojen käyttöönottoon.

Selonteossa puututtiin myös hvk:n kanssa rinnakkaisiin prosesseihin, ja valiokunta käsiteli niitä poikkeuksellisen huolellisesti. Niitä on esimerkiksi se nopeasti eteenpäin menevä juna, joka koskettaa Euroopan unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Sehän ei muodollisesti kuulu hvk:n esityslistalle, mutta on selvästi näkyvisä, että unionin kriisinhallintaa koskevat kysymykset etenevät erittäin nopeasti. Tässä ulkoasiainvaliokunta korosti voimakkaasti, että pidämme tärkeänä yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä riippumatta siitä, edellyttävätkö se perussopimuksen muuttamista, niin merkittävänä, että valtioneuvoston on informoitava siitä eduskuntaa ja ulkoasiainvaliokuntaa kattavasti ja säännöllisesti. Miksi on välttämätöntä, että eduskunta on yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan muotoilemisessa keskeisesti mukana? Siksi, että siihen liittyy erittäin paljon periaatteellisia kysymyksiä, kuten esimerkiksi koko toiminnan kansainvälisoikeudellinen perusta ja yhteistyö unionin ulkopuolisten valtioiden sekä kansainvälisten järjestöjen, esimerkiksi Naton kanssa. Nämä kaikki esille tulevat kysymykset korostavat eduskunnan tiedonsaannin merkitystä.

Valiokunta toisti myös aikaisemman kantansa, jonka mukaan Euroopan unionin tulee kiinnittää erityistä huomiota siviilikriisinhallintaan. Tässä suhteessa on runsaasti kritiikin sijaa niin Suomen kuin muidenkin Euroopan unionin jäsenmaiden valmistautumisessa, koska siviilikriisinhallinnan kokonaisuus on selvästi jäämässä

sotilaallisen kriisinhallinnan jalkoihin eikä kovin hahmottunutta muotoa vielä tässä suhteessa ole havaittavissa.

Arvoisa puhemies! Hallitustenvälisen konferenssin valmistautumisessa Euroopan unionin laajentumiseen on yhtenä keskustelun aiheena ollut joustavuus. Komissio on hvk:ta koskevassa lausunnossaan esittänyt tiiviimmän yhteistyön mahdollistamista eräissä tapauksissa myös yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Valiokunta suhtautuu varauksellisesti ehdotukseen eikä kannata tiiviimmän yhteistyön mahdollistamista ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Näin ulkoasiainvaliokunta ei saamansa selvityksen pohjalta pidä perusteltuna perussopimusten joustavuutta koskevien määräysten muuttamista. Valiokunta edelleen edellyttää valtioneuvoston toimittavan eduskunnalle lisäselvityksiä joustavuuden käytökynnyksen muuttamisesta osana määräenemmistöpäätöksiä, ennen kuin Suomen lopullisia kantoja esitetään konferenssissa.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä valiokunnan puolesta korostaa sitä, kuinka tärkeää on se, että eduskuntaa informoidaan ajoissa ja säännöllisesti eikä hallituksen puolella sidota Suomen käsiä, ennen kuin eduskunnan kanta on muodostettu. Tässä suhteessa, mitä tulee eduskunnan informoimiseen, ulkoasiainvaliokunnalla ei ollut huomauttamista hallituksen toimista, mutta halusimme korostaa nopeatuvan prosessin kannalta sitä, että hyvä yhteistyö ja eduskunnan oikeus ja velvollisuus olla mukana prosessissa jatkuvat edelleenkin.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta haluaa hallituksen kiinnittävän erityistä huomiota myös kansalaiskeskustelun edistämiseen niin, että valtioneuvosto arvioisi erilaisia keinoja nimenomaan monipuolisen kansalaiskeskustelun edistämiseksi.

Euroopan unionin laajentumisprosessi ja hallitustenvälinen konferenssi muodostavat todellakin monimutkaisen ja laajakantoisen kokonaisuuden, joka muuttaa Euroopan unionia lähiaikoina merkittävällä tavalla. Sen takia selkeällä ja kattavalla tiedottamisella sekä kansalaisille että kansalaisjärjestöille kyetään selkeyttämään Suomen EU-politiikkaa ja hälventämään mahdollisia Euroopan unionin kehitystä ja laajentumista koskevia epäluuloja. Toivon, että tästä eduskunnan keskustelusta muodostuu yksi väylä laajemman kansalaiskeskustelun käynnistymiseksi Euroopan unionin tulevaisuudesta.

² **Kalevi Olin /sd:** Arvoisa puhemies! Euroopan unionin alkuhistoria on varsin proosallisesti ja pragmaattisesti motivoitu. Unionin alkuidun muodosti Euroopan hiili- ja teräsyhteisö. Sen tarkoituksena oli yhdistää Saksan ja Ranskan taloudellista kumppanuutta tavalla, joka edistäisi maiden välistä yhteistyötä muillakin yhteiskunnan tehtävälalueilla. Taloudellisen yhteistyön vastapainoksi EU:lle onkin etsitty ideologista perustaa, joka osoittaisi integraation olevan muutakin kuin teknokraattinen prosessi.

Tätä tukevat yhdentymisen keskeisen arkkitehdin Jean Monnet'n aikanaan esittämät käsitteet eurooppalaisesta integraatiosta. Hän kutsui sitä "syvästi humanistiseksi hankkeeksi, jonka tarkoituksena on yhdistää ihmisiä, ei vain valtioita".

Euroopan integraatio on päässyt hyvin vauhtiin, mutta on yhä monilta osiltaan kesken. Suomalaiselle on kertynyt Euroopan unionissa viisi jäsenyyssuotta. Tänäpä voidaan jo arvioida jäseneksi liittymisen vaikutuksia maamme asioihin, niiden hoitoon ja kansalaisten elämään ja sitä, miten Suomi on onnistunut vaikuttamaan Euroopan unionin kehitykseen.

Sosialidemokraattien arvio on, että unionin jäsenyys on pääpiirteittäin vastannut sille asetettuja tavoitteita ja odotuksia. Suomi on aktiivisella osanotollaan asemoinut itsensä yhteistyökykyisenä pienenä maana aloitteiden tekijänä ja sittemmin EU:n puheenjohtajamaana varteenotettavan vaikuttajan rooleihin. Tätä ovat edistäneet yhtäältä integraation syvenemisessä hyödyllisiksi osoittautuneet käsityksemme ja kokemuksemme demokratian toimivuudesta Suomessa ja muissakin Pohjoismaissa sekä toisaalta sopimusyhteiskuntaamme olennaisina kuuluvat avoimuus ja joustavuus hallintokäytännöissämme. Niistä on muodostunut — voisiko sanoa — kysyttyä tavaraa Euroopan unionin kehityslinjauksia tehtäessä.

Tänäpä on todettavissa unionin makrotalouden näkymien olevan paremmat kuin koskaan tämän sukupolven aikana siitakin huolimatta, että jäsenvaltioissa on yli 15 miljoonaa ihmistä työttömänä. Vakauteen tähtäävän rahapolitiikan, terveen finanssipolitiikan ja maltillisen palkkakehityksen tuloksena inflaatio ja korkotaso ovat alhaisia, julkisen talouden alijäämät ovat supistuneet tuntuvasti, ja EU:n maksutase on terve. Tullee laajentuminen luo uusia kasvu- ja työllisyysmahdollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Tärkein poliittinen syy liittyä unioniin oli aikanaan arvio, joka on osoittautunut pitäväksi, että on parempi olla täysivaltaisena jäsenenä mukana tekemässä niitä päätöksiä, joista me kuitenkin markkinayhdyntymisessä oisimme riippuvaisia.

Sosialidemokraatit näkevät yhä EU:ssa mahdollisuuden palauttaa edes osin demokraattiseen päätöksentekoon niitä suunnittelun ja markkino-ohjauksen välineitä, jotka kansalliselta tasolta ovat karanneet käsistämme.

Jäsenvaltioiden hallitustenväliset konferenssit ovat osoittaneet EU:n tavoitteiden toteutuneen pääsääntöisesti suunnitellulla tavalla: EU-prosessi etenee ja EU instituutioon laajenee ja samalla vahvistuu.

Vuoden 2000 hvk:n varsinainen haaste on unionin laajeneminen prosessina ja sitä ohjaavat periaatteet. Strategiaksi näytetään valitun ajatus niin sanotusta eri nopeuksien Euroopasta. Se tarkoittaa, että integraatio voi edetä eri tahdissa eri maiden kohdalla. Laajeneminen lisää paineita kehittää ja tehostaa unionin instituutioiden toimintaa. Laajeneminen luo myös uudenlaisia mahdollisuuksia kehittää sittemmin lähes 500 miljoonan ihmisen EU:sta maailman kilpailukykyisin talousalue.

On odotettavissa jäsenvaltioissa ryhdyttävän myös kyselyyn, mitä konkreettista jäsenet ja niiden kansalaiset saavat EU:lta sen rakennerahojen jakohanojen kautta virtaavan hyvän lisäksi. Odotukset EU:n hyödyistä nyt kiinnostuksensa jäsenyyteen ilmoittaneissa Keski- ja Itä-Euroopan maissa ovat korkealla.

Suomen talouskehitykseen ei EU-jäsenyydellä ole ollut kuitenkaan sanottavia näkyviä vaikutuksia siksi, että sisämarkkinoiden vaikutukset — sekä hyvässä että pahassa — olivat olemassa jo vuotta ennen liittymistä voimaan astuneen Eta-sopimuksen perusteella. Lähinnä maataloutemme on EU:ssa joutunut uuteen tilanteeseen. Tosiasiassa sen edessä oleva rakennemuutos tiedettiin ja oli muutoinkin välttämätön.

Arvoisa puhemies! Amsterdamin sopimukseen johtaneessa vuoden 1996 hvk:ssa institutionaaliset kysymykset olivat keskeisellä sijalla. Komission kokoa ja kokoonpanoa sekä äänten painottamista neuvostossa ei kuitenkaan onnistuttu tuolloin ratkaisemaan. Amsterdamin sopimuksen pohjalta oli mahdollista käynnistää unionin laajentumisneuvottelut, vaikka sopimuksen muutokset eivät olleet riittäviä uusien jäsenten

ottamisen näkökulmasta. Ensimmäistä kertaa Euroopan unionin historiassa hvk:n asialista on nyt jätetty ikään kuin avoimeksi. Saattaa olla, että vuoden 2000 hvk laajenee alkuperäisestä tarkoituksestaan. Mikäli näin kävisi, sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielestä Suomen hallituksen on siinä tapauksessa informoitava eduskuntaa tarvittaessa nopeastikin.

Suomen hallitus on asettanut tavoitteekseen saada aikaan kokonaisvaltainen ja johdonmukainen pitkän aikavälin ratkaisu institutionaalisissa kysymyksissä. Siinä kytketään yhteen komission koko ja kokoonpano, äänen painottaminen neuvostossa ja määräenemmistöpäätösten käytöalan laajentaminen. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä katsoo maamme ja samalla EU:n etujen mukaista olevan, että unionin päätöksentekoa ja hallintoa kehitetään avoimuuden, vastuullisuuden, tehokkuuden ja tehokkaan hallintokäytännön periaatteiden mukaisesti. Lähtökohtana tulee pitää, että komissiossa on unionin laajentuessa yksi kansalainen kustakin jäsenvaltiosta. Tämä lisää kansalaisten unioniin kuulumisen tunnetta ja varmistaa jäsenvaltioiden tuntemuksen komissiossa. Komissaarien yhdenvertaisesta asemasta komission kollegisessa päätöksenteossa tulee pitää kiinni.

Hvk:ssa otetaan kantaa myös määräenemmistöpäätöksenteon käyttöalan laajentamiseen unionin toiminnan tehokkuuden lisäämiseksi. Esimerkiksi kauppapoliittisena neuvottelukomppanina EU näyttää menettäneen uskottavuuttaan juuri päätöksentekomenettelynsä rajoitusten johdosta. Tämä uskottavuus on paikallaan palauttaa.

Unionin perusoikeuskirjan valmistelu etenee hvk:ssa erillisenä hankkeena. On perusteltua suhtautua lähtökohtaisesti varauksellisesti perusoikeuskirjan sisällyttämiseen perussopimukseen. Sitä vastoin tavoiteltavana tulee pitää, että yhteisö liittyisi Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Ihmisoikeudet ja demokratia nimittäin liittyvät oleellisesti toisiinsa. Ihmisoikeudet eivät voi toteutua ilman poliittista demokratiaa, ja toisaalta demokratia on vajavaista, jos ihmisoikeudet eivät toteudu.

Sosialidemokraatit korostavat ihmisoikeuksien, poliittisen demokratian ja myös markkinatalouden yhteenkuuluvuutta rakennettaessa sosiaalisesti oikeudenmukaista Eurooppaa. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kannattaa Suomen hvk-tavoitteita joustavuuden ja avoimuuden lisäämiseksi EU:ssa. Edellistä käsitellään

Amsterdamin sopimuksen yleisessä joustavuuslausekkeessa ensimmäisessä pilarissa eli yhteisöasioissa, ja kolmannessa pilarissa eli poliisiyhteistyössä ja rikosoikeudellisessa yhteistyössä ovat joustavuuden mahdollistavat oikeuttamislausekkeet. Niitä ei tähän mennessä ole esitetty käytettäväksi.

Avoimuuden toteuttaminen edistää muiden tavoitteiden ohella sitä, että myös EU-kansalaiset voivat kokea unionin läheisemmäksi omaa arkeaan. Kansalaisten Euroopan toteutuminen on mahdollista vasta, kun EU:n tavoitteista ja toimintatavoista käydään aktiivista ja avointa kansalaiskeskustelua. Tätä voivat osaltaan edistää jäsenvaltioissa toimivat kansalaisjärjestöt, joiden aktiivinen rooli EU:ssa ja EU:n kehittämisessä ja sen toimintapolitiikkojen kriittisessäkin arvioinnissa on voimavara, jota tulee käyttää.

³ **Mirja Ryynänen /kesk:** Arvoisa puhemies! Menossa oleva EU:n pelisääntöjen tarkistus liittyy saumattomasti yhteen unionin ennennäkemättömän ison laajentumisurakan kanssa. EU:n päätöksentekoa on nyt uudistettava sen takaamiseksi, että unionin laajentuminen voi toteutua aikataulussaan.

Hvk:lle on asetettu tiukka aikataulu. Asiat on sovittava tämän vuoden joulukuuhun mennessä. Laajentumista ei pidäkään viivyttää eri verukkeilla eikä kuormittaa hvk:ta yhä uusilla asioilla. Maastrichtin ja Amsterdamin kierrosten kaltaisia raskaita vuosikausien uudistusprosesseja ei nyt tarvita. On muistettava, että edelliset muutokset astuivat voimaan vasta vajaa vuosi sitten.

Keskustan eduskuntaryhmä tukee ulkoasiainvaliokunnan yksimielisen mietinnön kannanottoja. Mietinnössä pidetään hallituksen selonteon päälinjauksia järkevinä ja oikeina. Suomi on ansiokkaasti ajanut niin sanottua suppeaa asialistaa hvk:hon. Jo pääasioista on varsin pitkälle menevä yksimielisyys koko eduskunnassa.

Ensinnäkin, jokaiselle jäsenmaalle pitää turvata komissaarin paikka. Se ei aiheuta ongelmia näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa. Jopa kymmenkunta uutta maata voidaan ottaa tämän puolesta unioniin. Vastapainoksi toisen komissaarinpaikan luovuttamisesta isoille maille on kohtuullista antaa vähän lisää suhteellista äänivaltaa neuvostossa. Se on kuitenkin tehtävä mallilla, joka ottaa huomioon myös pienten valtioiden keskinäiset erot ja turvaa sen, että määräenemmistö edustaa aina myös jäsenvaltioiden

enemmistöä. Kolmanneksi, toimivuus laajenevassa unionissa edellyttää tietyissä asioissa määränemistöpäätöksenteon laajentamista.

Arvoisa puhemies! Eduskunnassa ollaan siis näistä perusasioista pitkälti yhtä mieltä.

Rakenteisiin puuttumisen lisäksi EU:n toimintakykyä on koko ajan tarkasteltava myös käytön kannalta. Esimerkiksi komission johdon asenne avoimuutta kohtaan ei tämän suhteen toistaiseksi ole luvannut kovin hyvää. Kansalaiset eivät varmasti innostu Brysselissä esitetyistä korkealentoisista liittovaltioajatuksista eivätkä lupauksista, joilla ei ole mitään kosketusta todellisuuteen. Unionin tulee tehdä parhaansa lähentyäkseen kansalaisia uudistamalla toimintaansa seuraavista lähtökohdista:

Ensiksikin, politiikan on oltava ymmärrettävää ja läpinäkyvää. Hyvän hallinnon perusteeksi on otettava avoimuus. Uskon, että eduskunta antaa täyden tukensa oikeusasiamies Jacob Södermanin ansiokkaalle toiminnalle komission käytäntöjen parantamiseksi. Samoin Euroopan parlamentin on saatava omat rahaskandaalinsa kuriin. Eduskunta puolestaan valvoo ministerien toimintaa neuvostossa. Koko unionin rahoituksen ja varainkäytön valvonta on perusteellisesti selvitettävä ja päätettävä uudistustoimista.

Toiseksi, päätöksentekokykyä on voitava parantaa ja tehokkuutta lisätä niissä asioissa, joissa yhteinen päätöksenteko on välttämätöntä. Tällaisia yhteistyön vahvistamista vaativia haasteita ovat esimerkiksi ympäristöongelmat ja kansainvälinen rikollisuus.

Kolmanneksi, kansalaisten on voitava kokea unionin politiikka oikeutetuksi ja hyväksyttäväksi. Sen on kohdeltava kaikkien EU-maiden kansalaisia tasapuolisesti. Toisaalta unionin ei pidä puuttua liian pikkutarkasti sellaisiin asioihin, jotka voitaisiin paremmin hoitaa kansallisella tasolla. Subsidiariteettiperiaatetta ei saa unohtaa menossa olevalla hvk-kierroksella. Päinvastoin läheisyysperiaatetta on edelleen vahvistettava myös käytännössä.

Kaiken kaikkiaan EU:n kehittämistä on lopultakin katsottava myös kansalaisten näkökulmasta. Tässä on miettimistä myös Suomessa sekä hallituksen että eduskunnan toiminnassa.

Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa keskustusta nosti esille sen, että komission varapuheenjohtajien määrää ei pidä kasvattaa, sillä siitä muodostuisi käytännössä helposti komission työvaliokunta, joka valmistelisi monet linjanvedot.

Olemme tyytyväisiä siihen, että mietintö nyt tyrmää selkeästi tällaisen komissaarien jaon eri kas-teihin. Sellainen ajatus ei ole hyväksyttävä, että suuren maan komissaarin sana määriteltäisiin jo etukäteen painavammaksi kuin pienen maan komissaarin.

Päätöksenteon kehittämistä perustellaan usein sillä, että muuten isot maat sopisivat asiat EU-rakenteiden ulkopuolella. Tämä on sinänsä perusteltu huoli. Se ei saa kuitenkaan johtaa pienten maiden oikeuksien unohtamiseen. Esimerkiksi Itävalta-boikotin yhteydessä on käyty keskustelua, olisiko vastaava ollut mahdollista suurta EU-maata kohtaan. Meitä lähempää löytyy tuore esimerkki kilpailusäännöksistä. Miten on mahdollista, että Ruotsin Volvo—Scania-fuusio tyrmättiin, vaikka kilpailu globaaleilla markkinoilla voisi edellyttää sitä? Isoissa maissa vastaavan kokoisten yhtiöiden liittoutuminen usein taas on hyväksytty.

Määränemistöpäätöksenteon laajentaminen koskee useita asiaryhmiä. On ehkä syytä muistuttaa, että useimmat asiat tälläkin hetkellä päätetään neuvostossa määränemistöllä, joskin itse äänestäminen on harvinaista. Eikä useimpien loppujen sisämarkkina-asioiden siirtäminen enemmistöpäätöksenteon piiriin tuota ongelmia. Muita asioita mietinnön mukaan on tarkasteltava artiklakohtaisesti. On selvää, että normaaliin toimintaan liittyvien asioiden päätöksentekoa ei pidä lukkiuttaa veto-oikeudella esimerkiksi yli 20 jäsenmaan unionissa.

On kuitenkin välttämätöntä, että hallitus pitää eduskunnan ajan tasalla määränemistöpäätöksenteon yksityiskohdista, ennen kuin Suomi antaa eri malleille tukensa. Eduskunnan todellinen vaikutusvalta laajemminkin hvk-prosessiin on turvattava. Hallituksen on riittävän ajoissa tuotava päätöksentekoasetelmat eduskuntaan.

Keskustan eduskuntaryhmä korostaa, että kansallista suvereniteettia koskevissa isoissa asioissa yksimielisyysvaatimuksesta on pidettävä kiinni. Jos aiotaan edetä uusille politiikan alueille, pääsääntöisesti tarvitaan jatkossakin hvk-prosessia eli myös kansallisten parlamenttien ratifiointia. Samoin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ei pidä ikään kuin liukua yhteisöpäätöksentekoon. Oikeus- ja sisäasioiden päätöksentekoa tarkastellaan Amsterdamin sopimusten mukaisesti viiden vuoden jälkeen saatujen kokemusten perusteella.

Pääsääntöisesti käyttöön tulee neuvoston ja parlamentin yhteispäätösmenettely lainsäädäntö-

asioissa silloin, kun on kyse neuvoston määränemmistöpäätöksenteosta. Tämän ei kuitenkaan tule olla kategorista. Reuna-alueiden kannalta ei olisi kovin toimivaa, että parlamentin valtaa esimerkiksi maatalouspolitiikassa laajennettaisiin tässä yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Eduskunta edellyttää mietinnön hyväksyessään, että mikäli esimerkiksi ulko- ja turvallisuuspolitiikassa hvk:hon esitetään uusia asioita, ne on välittömästi tuotava eduskunnan arvioitaviksi. Ministerien on lisäksi jo etukäteen tehtävä selväksi eduskunnan kanta, jonka mukaan EU:sta ei saa kehittää puolustusliittoa. Amsterdamin sopimuksessa sovittiin, että ulkopoliittikan toteuttamisessa voidaan edetä määränemmistöpäätöksellä silloin, kun itse politiikkapäätös on tehty yksimielisesti. Tätä pidemmälle ei nytkään pidä mennä. Rakentava pidättäytyminen mahdollistaa kyllä riittävän toimintakyvyn erityistapauksissa.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisessä jäsenmailla on kovin erilaisia pyrkimyksiä. Valmistelu tuntuu etenevän kiireellä suurten jäsenmaiden, erityisesti Ranskan ja Ison-Britannian, tahtiin. Suomen kannalta on välttämätöntä huolehtia siitä, että pitäydytään Helsingin huippukokouksen päätöksissä, eli kriisinhallinnassa ja niin sanotuissa Petersbergin tehtävissä.

Itse asiassa juuri ei-sotilaallisen kriisinhallinnan alueella niin konfliktien esto- kuin jälkivoimatilanteissa on tällä hetkellä suuri tarve EU:n aloitteellisuudelle ja osaamiselle. Siksi siviilikriisinhallinnan asemaa on vahvistettava myös resurssien suhteen. Suomen on jatkossakin syytä korostaa siviilikriisinhallinnan ensisijaisuutta. Sillä alueella meillä on hyvä asiantuntemus ja paljon luotettavaa osaamista ja kokemusta erilaisista rauhanturvatehtävistä.

Jos perussopimusten muuttaminen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevilta osin tulisi tarpeelliseksi, on perussopimuksissa todettava selkeästi, että unionin tavoitteena on kehittää kykyään nimenomaan sellaisiin kriisinhallintatoimiin, jotka toteutetaan YK:n tai Etyj:n mandaattilla.

Ulkoasiainvaliokunta edellyttää, että eduskuntaa informoidaan kriisinhallinnan kehittämisestä myös siinä tapauksessa, että se ei edellytä muutoksia hvk:ssa, mikä on ollut myös Suomen lähtökohta. Suomi ei saa joutua ulko- ja turvallisuuspolitiikassa valmiiden mallien eteen ilman

riittävää kansallista käsittelyä eduskunnassa. Esimerkiksi kriisinhallintajoukkojen tehtäväkohteista ja operaatioiden valmistelusta päättämisessä on kyse tärkeistä linjanvedoista, joihin on voitava vaikuttaa.

Keskusta pitää tärkeänä, että ulkoasiainvaliokunnan kannan mukaisesti hallitus tuo kriisinhallinnasta ja myös siviilikriisinhallinnasta selvityksen eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! EU-politiikan uskottavuus koki pahan kolauksen myös Suomessa viime kesänä, kun Euroopan parlamentin vaaleissa äänestysaktiivisuus jäi noin 30 prosenttiin. Europarlamentin on syytä nopeasti laittaa myös omat asiansa kuntoon, ei pelkästään kovistella muita. Miettiä pitää myös sitä, miten äänestäjät parhaiten kokisivat, että heillä on suora yhteys EU:n demokraattiseen päätöksentekoon. Aina-kaan yleiseurooppalaiset listat eivät tätä asiaa parantaisi, varsinkaan pienen kieli- ja kulttuurialueen kannalta. Vaarana olisi päinvastoin pienempi kansallinen edustus ja kasvava alueiden eriarvoisuus.

Keskittyminen on koko laajenevan Euroopan unionin haaste, johon globalisoituvassa taloudessa on etsittävä vastauksia vahvistamalla alueita ja niiden verkostoja. Itse uskon, että alueelliset vaalipiirit Euroopan parlamentin vaaleissa saattaisivat olla yksi vastaus alueellisen edustavuuden ja kansalaisläheisyyden parantamiseen.

Pienille maille tulee unionin laajentuessa jonkin asteiseksi ongelmaksi myös 700 edustajan katto. Jos esimerkiksi Suomesta olisi jossain vaiheessa vain 12 edustajaa, ei heitä enää riitä kaikkein tärkeimpiinkään valiokuntiin eikä edustajia tulisi enää myöskään pienemmistä puolueista.

Tampereen prosessista esille voi myös hvk:n yhteydessä nousta perusoikeusasia. Eduskunta on suhtautunut varauksellisesti valmisteltavan perusoikeuskirjan sisällyttämiseen perussopimuksiin. On syytä kunnioittaa jo luotuja universaaleja ihmisoikeussopimuksia, jotka koskevat muitakin kuin EU-maita. EU:n liittyminen Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen voisi estää päällekkäisyyden vaaran, ja tällöin ei myöskään syntyisi eriarvoisuutta EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisille.

Arvoisa puhemies! Monet integraation syventämisen innokkaat kannattajat, kuten komission entinen puheenjohtaja Jacques Delors, ovat ehdottaneet, että hvk:ssa sallittaisiin merkittävästi lisää joustavuutta. Jos tietyt maat haluavat edetä

jollain politiikan alalla, niin se näille sallittaisiin. Tähän on monia perusteita suhtautua varoen, kuten mietinnössä todetaan.

Ensinnäkin, kun Amsterdamin sopimuksessa sallittu joustavuus on juuri otettu käyttöön, siitä olisi hyvä nyt odottaa kokemuksia. Toiseksi, reunamaan kansallisen suvereniteetin kannalta joustavuuden seuraukset voivat olla arveluttavia. Joustavuushan pitkälle vietyä johtaisi siihen, että federalistisimmat maat määrittelisivät uuden politiikan suunnan ja sisällön toistenkin puolesta.

Tietyissä asioissa yksimielisyydestä tinkiminen toisaalta on tietysti Suomen etu. Esimerkiksi ympäristöverotuksen kehittämisessä ja veroparatiisien estämisessä voitaisiin edetä silloin välittämättä esimerkiksi Britannian ja Luxemburgin vastustelusta. Toisaalta reunamaan etu yleensä lienee pitää kaikki maat yhteisen päätöksenteon piirissä.

Joustavuuden merkittävässä lisäämisessä hakijamaita kohtaan voi nähdä myös arveluttavia piirteitä. Nämä maathan tekevät parhaillaan kovaa työtä uudistaakseen talouttaan ja lainsäädäntöään EU:n vaatimusten tasolle. Niinpä hakijamaiden kansalaiset odottavat, että ne EU:n jäsenenä pääsevät sitten vaikuttamaan tasavertaisesti kaikkien päätöksentekoon. Joustavuusajattelun taustalla voikin nähdä ydin-EU-maiden epäluuloisuutta uusia kohtaan: ovatkohan ne edes kunnon eurooppalaisia?

Usein aiemmissa hallitustenvälisissä konferensseissa on jo etukäteen sidottu käsiä myös tulevaisuuden suhteen. Suomen on syytä varoa tulevaisuuteen annettuja lupauksia etenkin yhteisen puolustuksen suuntaan. Tällä kertaa on päätettävä vain niistä välttämättömistä uudistuksista, jotka takaavat unionin toimintakyvyn seuraavan laajennuksen toteututtua.

Koska demokraattisen kontrollin puute on ongelma sekä ylipäänsä EU:ssa että erityisesti hvk-prosessissa, on välttämätöntä, että eduskunnan todellinen vaikutusvalta turvataan. Siksi muun muassa mietinnössä mainittujen selvitysten toimittaminen ajoissa eduskunnalle on tärkeää.

⁴ **Kirsi Piha /kok:** Arvoisa puhemies! Euroopan unionin vuoden 2000 hallitustenvälinen konferenssi on avattu, ja valtion ja hallitusten päämiehet ovat sopineet tavoitteellisesta aikataulusta. Välttämätön työ Euroopan unionin päätöksenteon ja hallinnon uudistamiseksi tulevan laajentumisen johdosta on saatu alulle ja liikkeelle.

Edessä on suuri haaste vaikeimpien institutionaalisten kysymysten ratkaisemiseksi, jotka jäivät avoimiksi vuoden 1996 hvk:ssa.

Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä esiintyy yhä hyvin erilaisia käsityksiä siitä, mitä asioita hvk:n asialistalle tulisi ottaa ja miten tavoitteiden käytännön toteuttaminen tulisi hoitaa. Helpompaa on puhua esimerkiksi demokratian, avoimuuden ja tehokkuuden edistämisestä kuin löytää ne konkreettiset toimet, joita mainittujen tavoitteiden edistäminen tosiasiaassa merkitsee. Portugalin puheenjohtajuuskaudella on keskusteltu esimerkiksi joustavuuden lisäämisestä asialistalle. Asialistan laajennus hidastaisi hvk:ta huomattavasti, mikä puolestaan siirtäisi laajentumista.

Valtioneuvosto ei selonteossaan pidä tarpeellisenä Amsterdamin sopimuksen joustavuusmääräysten perusteellista muuttamista. Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy ulkoasiainvaliokunnan ja suuren valiokunnan esittämään kantaan, jonka mukaan joustavuuden lisääminen voi johtaa yhtä hyvin myönteisiin kuin kielteisiin seurauksiin Suomen kannalta, minkä vuoksi siihen on suhtauduttava tarpeellisella varovaisuudella. Hakijamaille ei saa antaa sellaista mielikuvaa, että joustavuus on EU:n keino suojautua laajentumista vastaan.

Hallitus on kuitenkin valmis käsittelemään joustavuuden käyttökynnystä osana määränemistöpäätöskysymystä. Kokoomus edellyttää, että valtioneuvosto toimittaa eduskunnalle lisäselvityksiä joustavuuden muuttamisesta osaksi määränemistöpäätöksiä ennen Suomen lopullisten kantojen esittämistä hvk:ssa.

Institutionaalisista kysymyksistä keskeisimpiä ovat komissaarien lukumäärä, neuvoston äänen painottaminen sekä määränemistöpäätösten käyttöalan laajentaminen. Jäsenmaiden kesken vallitsee yksimielisyys siitä, että jokaiselle maalle taataan jatkossakin komissaari, vaikka mitään lopullisia päätöksiä ei ole vielä tehty.

Valtioneuvoston arvion mukaan komissio voitaisiin tässä kokoonpanossa toimia tehokkaasti laajentumisen jälkeenkin. Jokaisen jäsenvaltion oikeus saada oma komissaarinsa turvaa erityisesti pienten jäsenvaltioiden asemaa, ja tästä periaatteesta kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä tulee pitää kiinni. Oman komissaarin säilyttämisen on arvioitu lisäävän myös kansalaisten luottamusta komissioon. Kuitenkin on muistettava, että todellinen luottamus syntyy siitä, miten komissio teh-

tävänsä hoitaa. Tämä asia tuli konkreettisesti näytetyksi edellisen komission epäluottamuslauseen käsittelyssä. Komission vastuu tekemisistään Euroopan parlamentille tuli testattua. Vastuu ei ole vain kuollut kirjain EU:n perussopimuksissa, vaan sillä on todellista merkitystä. EU:n tulee ehdottomasti rakentua hyvän hallinnon periaatteelle.

Kokoomus yhtyy perustuslakivaliokunnan lausuntoon, joka katsoo, että 25—30 komissaarin komissio vaatii ehdottomasti komission työnsä kehittämistä ja erityisesti jäsenten vastuun vahvistamista. Yksittäisiä komissaareja ei institutionaalisen tasapainon kannalta ole kenties taroituksenmukaista saattaa vastuullisiksi parlamentille. Komissaarien yhdenvertaisesta asemasta kollegiaalisessa päätöksenteossa tulee pitää kiinni. Nykyinen komission puheenjohtaja on vaatinut kultakin komission jäseneltä sitoumuksen, jonka mukaan jäsen suostuu eroamaan puheenjohtajan pyynnöstä. Hallitus on selonteossaan ottanut kannan, jonka mukaan pitäisi tutkia, tulisiko tämä seikka ilmaista perustamissopimuksessa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy hallituksen kantaan. Vastuukysymyksen tutkimisen lisäksi komission varojen käytön valvontaa on tehostettava ja päätöksenteon avoimuutta lisättävä.

Tällä hetkellä komission jäsenet ovat tasavertaisia päätöksenteossa, ja tämä järjestelmä tulisi säilyttää nykyisellään. Komission varapuheenjohtajien määrää on esitetty lisättäväksi nykyisestä perustamissopimusten sallimasta luvusta eli yhdestä tai kahdesta esimerkiksi viiteen tai seitsemään. Tällöin voitaisiin suuren valiokunnan mukaan päätyä tilanteeseen, jossa todelliset päätökset tekevä kollegio muodostuisi puheenjohtajasta ja varapuheenjohtajista muiden jäsenten jäädessä eräänlaisiksi apujäseniksi. Tällaisessa tilanteessa pienen jäsenvaltion oikeus omaan komissaariinsa menettäisi huomattavasti merkitystään, jos komissaarin vaikutusmahdollisuudet olisivat riippuvaisia puheenjohtajistoon kuulumisesta. Tämän johdosta kokoomuksen eduskuntaryhmä ei pidä hyvänä komission varapuheenjohtajien lisäämistä.

Äänenpainotukseen on löydettävä selkeä ratkaisu, joka on sovellettavissa laajentumisprosessin joka vaiheessa. Painottamisen kriteereistä päättäminen tulee olemaan vaikea prosessi. Huolimatta siitä, huomioidaanko äänenpainotuksessa väkiluku tai kokonaisbruttokansantuote, ko-

koomus kannattaa suuren valiokunnan ehdotusta ääniasteikon luomisesta, joka ottaisi riittävästi huomioon pienten jäsenvaltioiden keskinäiset erot. Ääniasteikko turvaisi myös sen, että määränemistö edustaa aina jäsenvaltioiden enemmistöä. Mikäli vaihtoehtoina on äänten uudelleenpainottaminen ja kaksinkertainen enemmistö, on hallitus pitänyt uudelleenpainotusta parempana. Kokoomus pitää hallituksen kantaa perusteltuna, koska uudelleenpainotusjärjestelmä on vaihtoehtoista edullisempi pienille jäsenvaltioille. Äänten painottamisessa on otettava huomioon erityisesti määränemistöpäätöksenteon lisääminen, koska jäsenvaltiot eivät halua luopua yksimielisyydestä tietämättä etukäteen, millaiseksi maiden painoarvo neuvostossa muodostuu.

Valtioneuvosto on valmis tukemaan määränemistöpäätöksenteon laajentamista unionin toimintakyvyn varmistamiseksi. Jäsenmaiden alustavien kannanottojen mukaan vaikuttaa siltä, että erityisesti sisämarkkinakysymyksissä ja talousarvioon liittyvissä kysymyksissä jäsenmaila olisikin valmiutta siirtyä määränemistöpäätöksiin.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että yksimielisesti tulee jatkossakin päättää kysymyksistä, jotka liittyvät unionin perusluonteeseen eivätkä päätöksenteon tehostamiseen laajennetussa unionissa. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka tulee ulkoasiainvaliokunnan kannan mukaisesti jättää määränemistöpäätösten käyttöalan ulkopuolelle. Neuvottelujen edetessä on eduskunnan valiokunnissa valtioneuvoston lisäselvitysten pohjalta harkittava, missä asioissa määränemistöpäätökset voivat tulla kysymykseen.

Arvoisa puhemies! EU-puheenjohtajakauteen Suomi korosti erityisesti avoimuuden merkitystä unionin päätöksenteossa. Hvk:n yhtenä keskeisenä tavoitteena on lisätä kansalaisten luottamusta unioniin. Suomen tavoitteena oli viedä neuvostossa eteenpäin EY:n perustamissopimuksen 255 artiklan edellyttämää avoimuussäännöstöä.

Asiakirjajulkisuuden keskeinen tavoite on turvata valmistelujulkisuutta ja sitä kautta mahdollisuutta päätöksenteon kansanvaltaiseen valvontaan ja päätöksentekoon vaikuttamiseen. Vastoin Suomen ja useiden jäsenvaltioiden tavoitteita komission tammikuussa 2000 esittelemään julkisuusudistukseen ei sisällynyt velvollisuutta keskusrekisterin perustamiseen vireillä olevista

asioista. Ehdotus on kirjoitettu siten, että se mahdollistaa erittäin laajan salailun. Kansalaisen on vaikea luottaa sellaiseen toimintaan, josta se ei saa riittävästi oikea-aikaista ja -laatuista tietoa. Muun muassa unionin oikeusasiamies Jakob Söderman arvosteli aiheellisesti komission ehdotusta ja piti erittäin arveluttavana sitä, että salaisiksi voitaisiin edelleen julistaa EU:n asiakirjat, jotka koskevat komission valvontaa jäsenmaiden EU-lakien noudattamisesta.

Toinen suuri epäkohta on se, että asiakirjan EU:lle toimittanut taho voi pyytää, että asiasta ei tule merkintää mihinkään. Tällä perusteella voidaan kolmannelta osapuolelta kieltää tietojen saaminen mistä tahansa asiakirjasta. Arvostelun johdosta komission puheenjohtaja Romano Prodi hyökkäsi rajusti Södermania vastaan väittäen, etteivät avoimuuskysymykset kuulu EU:n oikeusasiamiehelle. Kuitenkin oikeusasiamiehen tehtäviin kuuluu EU:n hallinnon ja toimielinten seuranta ja suurin osa valituksista käsittelee juuri avoimuutta ja asiakirjojen saatavuutta.

Södermanin lisäksi useat kansalaisjärjestöt ovat arvostelleet komission julkisuusehdotusta voimakkaasti. Södermanin ja Prodin välinen kiista koskettaa EU:n tulevaisuuden kannalta merkittävää asiaa, koska avoimuus koskee viime kädessä jokaista EU:n kansalaista. Lisäksi kiista vahvistaa epäilyn, että Pohjoismaiden hallinto-kulttuuri poikkeaa yhä suuresti eteläisistä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä avoimuuskysymyksessä tavoitteena tulee olla kansalaisten tiedonsaantioikeus ja siihen liittyvä asiakirjajulkisuuden turvaaminen. EU:n ja sen asiakirjojen tulee olla ymmärrettävämpiä sekä helposti kansalaisten saatavilla. Lisäksi unionin piirissä vallitseva elitistinen salailu on kitkettävä pois. Komission julkisuusehdotus etenee seuraavaksi ministerineuvoston ja parlamentin käsitteilyihin. Avoimuutta vaativien jäsenvaltioiden on jatkokäsittelyssä pidettävä tiukasti kiinni kannoistaan, koska muutoin kansalaisten luottamus unionia kohtaan voi alentua merkittävästi.

Hvk:n kanssa rinnakkaisena mutta erillisenä prosessina käsitellään unionin perusoikeuskirjaehdotusta. Suunnitelmassa esitetään unionin perussäädoksiin sisältyvien oikeuksien kokoamista yhteiseksi asiakirjaksi. Myös valtioneuvoston selonteossa on lähdetty siitä, että perusoikeussuojaa täydennetään, eikä tavoitteena ole korvata jäsenvaltioiden ihmisoikeuksia koskevaa lainsäädäntöä. Mikäli prosessi johtaa unionin perussopi-

muksen tasoiseen perusoikeuskirjaan, seurauksena on mahdollisesti ristiriitä Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa. Ristiriitä voidaan välttää siten, että perusoikeuskirja tehdään julistuksen tai muun oikeudellisesti sitomattoman asiakirjan muodossa. On kuitenkin perusteltua kysyä, mitä hyötyä on tehdä mittava ja huomattavia kustannuksia aiheuttava kokoamistyö jäsenvaltioita oikeudellisesti sitomattoman asiakirjan vuoksi.

Kokoomuksen mielestä Suomen on kuitenkin suhtauduttava varauksellisesti perusoikeuskirjan sisällyttämiseen unionin perussopimukseen. Jokaiseen perussopimuksen muutokseen on saatava jäsenvaltioiden kansanedustuslaitoksen hyväksyntä, mikä voi johtaa myös hvk:n viivästy-miseen. Perusoikeuskirjan sisällyttämistä unioni-sopimukseen tulisi harkita vasta silloin, kun sen suhde Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeviin sopimuksiin on selvitetty. On pyrittävä siihen, että jatketaan prosessia unionisopi-muksen muuttamiseksi siten, että unioni liittyy Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Tällä ratkai-sulla vältettäisiin rinnakkaisen ja kilpailevan jär-jestelmän syntyminen.

Perustuslakivaliokunta on aiheellisesti lausun-nossaan huomauttanut, että kahden rinnakkaisen eurooppalaisen perusoikeusjärjestelmän tilan-teessa voi olla vaarana, että Euroopan ihmisoike-ussopimus jää toisarvoiseen asemaan unionin pe-rusoikeusjärjestelmään nähden. Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy suuren valiokunnan ja pe-rustuslakivaliokunnan kantaan, jonka mukaan liittymiskysymys tulisi ottaa erillisenä asiana hvk:n asialistalle. EU:n puheenjohtajamaa Portu-gali on alustavissa ehdotuksissa kannattanut liit-tymiskysymystä sekä EU:n muuttamista oikeus-henkilöksi hvk:n asialistalle.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskunta-ryhmän mielestä parlamentin koko pitää myös laajentumisen jälkeen säilyttää 700:ssä. Parla-mentin budjettikuria ja tilintarkastusta on olen-naisesti parannettava ja paljastuneet väärinkäy-tökset on perusteellisesti tutkittava. Euroopan parlamentin toimintakykyä eittämättä parantaisi jäsenmääräkaton lisäksi oleellisesti myös se, että Luxemburgiin, Brysseliin ja Strasbourgisiin hajau-tettu toiminta keskitettäisiin vain yhteen kaupun-kiin. Näin saavutettaisiin huomattavia kustan-nussäästöjä tehokkuuden lisäksi.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää hallituksen hvk-selontekoa, eduskunnan eri valiokuntien lausuntoja sekä ulkoasiainvaliokunnan mietintöä hyvänä lähtökohtana tuleville neuvotteluille ja institutionaalisille muutoksille. Jatkossa hvk:n edistymisestä on informoitava eduskuntaa ja sen valiokuntia tehokkaasti, jotta se voi osallistua täysipainoisesti prosessiin. Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa kehittää Euroopan unionia taloudellisesti vahvana itsenäisten jäsenvaltioiden liittona, jonka poliittinen toimintakyky perustuu päätöksenteon tehokkuuteen, avoimuuteen ja kansanvaltaisuuteen.

5 Esko-Juhani Tennilä /vas: Rouva puhemies! Euroopan unioni on laajenemassa. EU:ta ei voidakaan rajata joksikin suljetuksi klubiksi, vaan kaikilla halukkailla ehdot täyttävillä Euroopan valtioilla on oltava oikeus päästä sen jäseneksi, jos maan kansalaiset sitä haluavat ja niin päättävät. EU:n laajentuminen tuo mukanaan kuitenkin myös ongelmia ja haasteita. Jollei niitä ajoissa tiedosteta ja ratkaista, laajentuminen ja jopa sen valmisteluvaihe voivat aiheuttaa hyvinkin kielteisiä poliittisia seuraamuksia muuallakin kuin Itävallassa.

Suomen osalta suurimmat haasteet liittyvät ensinnäkin maatalouden tulevaisuuteen. Meidän on turvattava oma maataloutemme ja sen pohjalta rakentuva elintarvikehuolto myös jatkossa laajentuneenkin Euroopan unionin tilanteessa. Tällä asenteella laajentumisneuvotteluja on Suomen puolelta käytävä.

Suomen osalta toinen suuri kysymys liittyy EU:n rakennerahastoihin. EU:n alueetuet ovat nykyisin tärkeä osa aluepolitiikkaa, jonka heikkeneminen on suuri tappio maan kaikille osille.

Mielestäni suuri haaste liittyy myös siihen, että EU:n jäseneksi on tulossa mukaan uusia jäsenmaita myös meidän lähialueiltamme eli Baltiasta. Jotta tämä ei johda halpatyövoiman syntymiseen, tarvitaan työehtosopimusten yleissitovuuden tiukentamista. Tarvitaan myös solidaarisen ja vahvan ay-liikkeen säilyttämistä. Ay-liikkeen on jatkossakin kyettävä puolustamaan oman maan palkansaajien etuja, mutta myös muualta tänne tulevien työntekijöiden työ- ja palkkaehtoja. Vain näin torjutaan työntekijöiden vastakkainasettelut ja sen lopuksi kaikille hyvin ikävät seuraamukset. Viitataan taas kerran Itävalan esimerkkiin, jossa Haider pystyi hyödyntä-

mään muukalaispelkoja ja myös todellista ongelmallista tilannetta, joka monilla ihmisillä on.

Euroopan unionin luonteesta on käyty ja käydään paljon keskustelua. Federalistisimmat, liittovaltiohenkisimmät, puheenvuorot on esitetty Euroopan parlamentin suunnasta ja vieläpä sen enemmistön taholta. Jos EU:n kehitys riippuisi Euroopan parlamentin jäsenistä ja jopa sen enemmistöstä, Euroopan yhdysvallat olisi varmaan jo syntynyt.

Olenkin omalta osaltani hyvin tyytyväinen siihen, että Suomen eduskunnan ulkoasiainvaliokunta pitää hallitustenvälisen konferenssin osalta lähtökohtana sitä, ettei käynnistyneessä konferenssissa ole tarvetta tarkistaa unionin perusluonnetta. Ei ole tarvetta tarkistaa myöskään Euroopan unionin toimielinten tehtäviä ja niiden välisestä tasapainoa. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy suuren valiokunnan kantaan, jonka mukaan EU:n tulee jatkaa yhteisönä, jossa sen "jäsenvaltioiden luonne kansainvälisoikeudellisesti ja valtiosääntöisesti suvereenina valtioina on säilynyt". Tämä lainaus ja kannanotto on tärkeä, periaatteellinen, selkeä lähtökohta siitä, että emme kannata liittovaltiosuuntausta.

Juuri EU:n luonne valtioiden välisenä yhteistyönä perustele ja edellyttää myös sitä, että jokaisella jäsenvaltiolla on jatkossakin oma komissaarinsa. On myös pidettävä huolta komissaarien todellisesta tasa-arvoisuudesta. Ulkoasiainvaliokunta torjuukin mietinnössään varapuheenjohtajien määrän lisäämisen, koska se voisi olla, niin kuin valiokuntamme puheenjohtaja jo totesi, tie kahden kerroksen komissaarien järjestelmän syntymiseen. On torjuttava myös esitykset siitä, että parlamentti voisi erottaa yksittäisiä komissaareja. Jos näin meneteltäisiin, parlamentin valta ensinnäkin kasvaisi ja samalla voitaisiin päätyä varsin poliittisluontoisiinkin komissaarien erottamisiin. Joku sanoi eräässä keskustelussa sattuvasti, että saattaisi parlamentti syödä komissaarin päivässä, jos oikein villiintyisi.

EU:n kasvaessa lähivuosina yli 20 valtion liitoksi on tarpeen lisätä määräenemmistöllä tehtäviä päätöksiä. Ongelmatonta tämäkään ei tule olemaan, sillä vaarana on se, että saattaa syntyä erilaisia rakennelmia pysyväisluontoisistakin määräenemmistöistä. Määräenemmistöllä jatkossa tehtävistä päätöksistä hvk:ssa on alkanut juuri keskustelu. Mihin jäsenvaltioiden välisissä neuvotteluissa päädytään, se on vielä epäselvää. Sikaa ei Suomenkaan pidä säkissä ostaa, vaan jo-

kainen määräenemmistöpäätös, siihen siirtymisen, tulee käsitellä erikseen ja tarkasti. Ulkoasiainvaliokunta nimenomaan edellyttää tätä ja lähtee siitä, että määräenemmistöllä tehtävien päätösten kysymykset käsitellään tarkasti eduskunnassa siten, että niissä on mukana myös valiokuntien käsittely ja kannanotot.

On asioita, joissa on kuitenkin pidettävä hyvin selvästi ja yksiselitteisesti kiinni yksimielisestä päätöksenteosta. Näihin kuuluvat EU:n perusluonteeseen liittyvät päätökset sekä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Ulkoasiainvaliokunnan kannanotossa todetaankin, ettei se "kannata määräenemmistöpäätösten käyttöalan laajentamista yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevissa asioissa nykyisestä". Tämä on aivan olennainen kannanotto. Näissä asioissa Suomen kaltaiselle sotilaallisesti liittoutumattomalle maalle on välttämätöntä aidosti päästä vaikuttamaan päätöksentekoon sen kaikissa vaiheissa ja myös estää meille sopimattoman päätöksen syntyminen, jos sellainen tilanne sattuisi syntymään. Tämän mahdollistaa vain yksimielisyysvaade ja siitä kiinni pitäminen, kun ollaan näissä elintärkeissä, perimmäisissä kysymyksissä.

Rouva puhemies! On esitetty, että siirryttäisiin niin sanottuun joustavuuteen. Näin on joiltakin tahoilta esitetty, koska integraation syventäminen on laajentuvan EU:n oloissa entistäkin vaikeampaa. Näin ymmärrän näiden esittäjien lähtökohdan syntyneen. Joustavuus merkitsisi siis sitä, että jotkut maat etenisivät integraation syventämisessä muita jäsenmaita nopeammin. EU:hun saattaisi tälle tielle lähdettyä syntyä ajan myötä niin sanottu tiivis ydin, sisemmän ulkoradan valtiot ja ulkoradalle jääneet, jätetyt tai sinne halunneet EU-jäsenmaat. Minusta tässä on paljon mietittävää ja jo nyt on myös selkeästi tarpeen todeta, ettei tämä voi ainakaan ihan tällä tavalla mennä.

Ulkoasiainvaliokunta tukeekin hallituksen selonteossaan joustavuuteen ottamaa varovaisen pidättyvää kantaa. Ulkoasiainvaliokunta myös torjuu EU-komission hvk:ta koskevassa lausunnossaan esittämän tiiviimmän yhteistyön mahdollistamisen eräissä tapauksissa myös ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Niin kuin sanottu, olen näihin ulkoasiainvaliokunnan lausuntoihin tyytyväinen.

Mitä vielä tulee joustavuuskysymykseen, tämä monien kehien EU saattaisi ensinnäkin olla aika lailla erikoinen organisaatio. Voi myös pe-

rustellusti kysyä, pakottaisiko integraation syventämisessä nopeammin etenevä niin sanottu ydinjoukko, ryhmittymä, ajan myötä myös muut tulemaan mukaan siihen, mitä ne ovat jo päättäneet. Kävisikö näin myös EU:n asettaman mahdollisen kaukotavoitteen yhteisen puolustuksen osalta? EU:n kriisinhallinnan luomisen olemme hyväksyneet, mutta meidän on tässäkin salissa ja koko Suomessa nähtävä se, että joillekin jäsenmaille EU:n kriisinhallinta on, ei mikään pääte-asema, kuten me sen näemme, vaan vain välietappi, josta jatketaan kohti yhteistä puolustustakin.

Minä ajattelen niin, että meidän turvallisuutemme parhaiten turvaavan liittoutumattomuuden osalta on varmintä lähteä siitä, että silmämääränä pidetään suhtkoht tasatahtista etenemistä EU:n kehityksessä — ei siis tätä joustavaa järjestelmää — jolloin yksikin jäsenmaa voi halutessaan myös estää EU:n muuttumisen sotilasliitoksi. Jonkinlaisia suunnitelmia on olemassa niin Euroopan parlamentissa kuin eräissä EU:n jäsenmaissakin.

Rouva puhemies! Euroopassa on jakavia teki-joita yhäkin ihan liikaa. Tämänkin vuoksi on perusteltua ulkoasiainvaliokunnan tavoin esittää, että EU:n perustuslakiharrastukseenkin liittyvän perusoikeusasiakirjan laadinnan sijasta "Suomi esittää konferenssissa yhteisön liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen". Näin menetellen turvataan koko Euroopan laajuisen ihmisoikeusjärjestelmän säilyminen ja sen kehittämismahdollisuus. Toki on nimittäin todettava, että tällä hetkellä Euroopan ihmisoikeussopimus kattaa sangen supeasti vain perinteiset poliittiset ja kansalaisvapaudet, mutta ei sitten tätä laajempaa ihmisoikeuspuolta, joka liittyy taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin perusoikeuksiin. Siellä on kehittämisen tarvetta, mutta sitä kahden rinnakkaisen järjestelmän luomista ei pitäisi päästää syntymään, jolloin todennäköisesti kävisi niin, että Euroopan ihmisoikeussopimus olisi se, joka jäisi taka-alalle, ja näin Eurooppaan syntyisi ihan kaksi erillistä järjestelmää, myös tasoltaan aivan erilaisia.

Rouva puhemies! Euroopan unioni on muutoksessa. Tuo muutos vaikuttaa paljon meidän suomalaisten elämään. Siksi tarvitaan suomalaisten ihmisten valppautta ja vaikuttamista.

EU:n eräisiin toimiin kriittisesti suhtautuvien puheenvuorojen käyttäminen julkisuudessa on näyttänyt jäävän paljolti presidentti Mauno Koi-

viston urakkahommaksi. Jos laajempikin kansalaiskeskustelu on tavoitteena, täytyy toimia myös sen mukaisesti eli tukea myös niitä kansalaisjärjestöjä, jotka ovat halukkaita, valmiita ja tuntevat tarvetta kriittiseen esiintymiseen. Tämä edellyttää kyllä silloin myös näiden järjestöjen tukemista. Tämän vuoden kansalaisjärjestöjen tukemisen osaltahan kävi niin, että EU-myönteinen Eurooppalainen Suomi sai valtiolta tukea, mutta EU-kriittinen Vaihtoehto EU:lle jäi kokonaan valtion tukea paitsi. Tämä ei saisi enää toistua. Tähän seikkaankin varmaan viitataan ulkoasiainvaliokunnan kannanotossa, jossa perätään hallitukselta toimia monipuolisen kansalaiskeskustelun edistämistä.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö muodostaa hyvän pohjan sille, miten Suomessa on lähestyttävä hallitustenvälisessä konferenssissa esille tulevia asioita. Jos hvk-agendalle tulee uusia asioita, hallituksen on niistä eduskuntaa heti informoitava ja myös kuultava.

⁶ **Henrik Lax /sv:** Fru talman! Den pågående regeringskonferensen kan vara den sista möjligheten inom en överskådlig framtid för den Europeiska unionen att förnya sina strukturer. I en framtida storunion med kanske 28 medlemsländer är det betydligt svårare att nå nödvändig enighet mellan länderna för att reformera de fundamentala styrkeförhållandena mellan EU:s olika organ. Det samma gäller möjligheterna att förnya strukturerna i sig.

Regeringskonferensens betydelse är avsevärd. Målsättningen är ett möjliggöra inträdet för mer än tio nya medlemsländer som alla tidigare befunnit sig på andra sidan skiljelinjen i blockdelningens Europa. Det är därför viktigt att medlemsländerna och ministerrådet också i samband med konferensen förtydligar och klargör för medborgarna konferensens betydelse för Europa och medborgarnas egen framtid. En sådan upplysningskampanj är viktig för att stärka invånarnas förtroende för det europeiska samarbetet och för det europeiska fredsbygget.

Arvoisa rouva puhemies! Maassamme nykyisin käytävää Eurooppa-keskustelua voitaisiin pikemminkin luonnehtia keskusteluksi kansallista intresseistä kuin aatteelliseksi keskusteluksi. Tämä on ollut ominaista EU:n hallitustenvälistä konferenssia koskevan valtioneuvoston selonte-

on eduskuntakäsittelylle, ja se on ilmennyt suurena yksimielisyytenä hallituksen linjausten taakse asettumisessa. Voidaankin kysyä, eikö rakentava kritiikki olisi ollut tarpeen, jotta eduskuntakäsittely olisi ollut antoisampaa ja lopputulokseen olisi ehkä jopa saatu lisätyksi näkemyksellisiä aineksia. Laimea aatteellinen keskustelu on luultavasti auktoriteettiuskon jäänne ulkopoliittikan kentällä. Tämä on vahinko, koska ajatukset jalostuvat vain aktiivisessa ajatusten vaihdossa.

Selonteon käsittelyn marssijärjestys todistaa myös siitä, että eduskunnalla ei ole vielä vakiintuttua asemaa kansainvälisessä keskustelussa. Vain joitakin päiviä täysistunnossa käydyn selonteon lähete keskustelun jälkeen käynnistyi hallitustenvälinen konferenssi. Tällä kertaa vaikuttaa vallitsevan melko laaja yksimielisyyss eduskuntaryhmien suhtautumisessa asiaan, minä vuoksi mitään suurta vahinkoa ei ole päässyt tapahtumaan, mutta erimielisyyden vallitessa eduskunnalla ei olisi ollut riittävästi aikaa valvontatehtävänsä suorittamiseen.

Fru talman! Trots det jag nyss sade kan svenska riksdagsgruppen med tillfredsställelse konstatera att utvidgningsprocessen kan föras vidare. Finland är för tillfället ett litet land i EU, men efter utvidgningen kommer många av medlemsländerna att vara mindre än vårt land. Det större medlemsantalet i samband med att Finland kommer att vara ett medelstort medlemsland kommer sannolikt att få återverkningar på samarbetsstrukturen inom unionen. Flera länder kan komma att eftersträva närmare relationer med ordförlandet. Andra scenarier är att likasinnade länder kommer att söka sig närmare varandra, samtidigt som nya medlemsländer försöker hitta lierade bland gamla.

Redogörelsen och utrikesutskottets betänkande för EU några steg längre "i federativ riktning" och det är intressant att notera att uppslutningen bakom denna trend är så gott som total. Detta syns i att EU-parlamentets roll blir starkare samt i att ensamma eller ett fåtal länder mera sällan kommer att kunna bromsa gemensamma beslut. I fråga om de grundläggande ställningstagandena i redogörelsen omfattar också svenska riksdagsgruppen utrikesutskottets bedömningar. Utöver dessa bedömningar vill vi här ännu fästa uppmärksamhet vid några punkter.

Svenska riksdagsgruppen dryftade i remissdebatten möjligheterna att bygga ut en strategi för

en förberedande integration för ansökarländerna. Vissa ansökarländer kommer ännu att få förhandla mycket länge innan de upptas i unionen. Därför framlade vi tanken att ansökarländerna till och med innan de uppnår fullt medlemskap kunde delta i det gemensamma beslutsfattandet inom sådana områden där ett utbrett samarbete redan existerar mellan dem och unionen. Ansökarländerna kunde vara representerade till exempel i ministerrådet när rådet behandlar frågor som rör forskning och miljöpolitik. Denna omvända flexibilitet skulle vara ägnad att stärka samarbetskulturen på jämbördig basis, samtidigt som klyftan mellan medlems- och ansökarländer skulle minska. Arrangemanget skulle också stärka samarbetet inom sådana områden som är till ömsesidig nytta. Trots att dessa tankegångar inte återfinns i utrikesutskottets betänkande, anser svenska riksdagsgruppen att tanken fortfarande är intressant och att det vore bra att debattera den bredare i samhället.

Rouva puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä pohti lähetekeskustelussa mahdollisuuksia luoda strategia hakijamaiden valmistelevaa integraatiota varten. Tiettyt hakijamaat joutuvat vielä neuvottelemaan hyvin pitkään, ennen kuin ne otetaan unionin jäseneksi. Tämän vuoksi esitimme ajatuksen, että hakijamaat voisivat jopa ennen täysjäsenyyden saavuttamista osallistua yhteiseen päätöksentekoon alueilla, joilla jo ennestään on laajaa yhteistyötä niiden ja unionin välillä. Hakijamaat voisivat olla edustettuina esimerkiksi ministerineuvostossa neuvoston käsitellessä tutkimukseen ja ympäristöpolitiikkaan liittyviä asioita. Tämä käänteinen joustavuus voisi olla omiaan vahvistamaan yhteistyökulttuuria tasavertaiselta pohjalta, samalla kun jäsen- ja hakijamaiden välinen kiulu pienenis. Järjestely vahvistaisi myös yhteistyötä alueilla, joista on molemminpuolista hyötyä.

Siitä huolimatta, että näitä ajatuksia ei ole ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä, eduskuntaryhmämme pitää ajatusta edelleen mielenkiintoisena ja laajemman yhteiskunnallisen keskustelun arvoisena kohteena.

Fru talman! Nära anknutna till de institutionella reformerna finns också andra, separata processer som är betydelsefulla för stärkandet av banden mellan medborgare och unionsorgan. Den grundrättskatalog för EU, som för närvaran-

de utarbetas och som skall färdigställas före toppmötet i december detta år, kan om den utformas rätt bli ett sådant instrument. För att undvika att det uppstår oklarheter om rättsläget och rätts-tillämpningen är det oerhört viktigt att se till att det inte skapas motstridigheter mellan katalogen å ena sidan och de nationella grundlagarna å andra sidan. Katalogen, som inte omfattar endast traditionella fri- och rättigheter, kan ifall den får bindande verkan stärka skyddet för enskilda och sammanslutningar mot eventuellt missbruk i verkställandet av EU-beslut och -lagstiftning.

Enligt vårt förmenande bör dock EU i första hand ansluta sig till den europeiska människorättskonventionen. Konventionen skulle därmed ges ny livskraft, inte minst för de nya medlemsländerna som levt med den utan att fullt ut ha kunnat anpassa sig till den. Samtidigt skulle kommissionen få möjligheter att ingripa om den anser att något medlemsland i något avseende inte skulle leva upp till konventionens krav. En anslutning av EU till människorättskonventionen skulle i viktiga frågor garantera enhetliga tolkningar. Hjulet skulle inte behöva uppfinnas på nytt, vilket är något som inger vissa betänkligheter i frågan om att det skall göras upp en ny grundrättskatalog. Det är också svårt att överblicka hur en sådan här grundrättskatalog skulle återverka på medlemsländernas möjligheter att ansluta sig till olika flexibla arrangemang inom unionen. Det vore olyckligt om människorättskatalogen skulle bli en spelknapp eller ett slagträ i möjligheterna att skapa så kallade flexibla sÄrlösningar.

Rouva puhemies! Perusoikeusjulistushankkeesta puheen ollen eduskuntaryhmäni käsitys on se, että EU:n tulisi kuitenkin ensisijaisesti liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Sopimukselle annettaisiin täten uutta elinvoimaa varsinkin uusien jäsenmaiden osalta, jotka ovat eläneet sen kanssa kykenemättä täysin sopeutumaan siihen. Samalla komissio saisi mahdollisuuden puuttua asiaan katsoessaan, että jokin jäsenmaa ei jossain suhteessa täyttäisi sopimuksen vaatimuksia. EU:n liittyminen ihmisoikeussopimukseen takaisi tärkeissä asioissa yhtenäiset tulokset. Pyörää ei tarvitsisi keksiä uudelleen, mikä on asia, joka aiheuttaa tiettyjä epäilyksiä uuden perusoikeusluettelon luomisen osalta.

On myös vaikea arvioida, miten perusoikeusluettelo vaikuttaisi jäsenmaiden mahdollisuuks-

siin liittyä erilaisiin joustaviin järjestelyihin unionissa. Olisi onnetonta, jos ihmisoikeusluetelosta tulisi pelinappula taikka lyömäase, kun erillisratkaisuja unionissa kaavailaan.

Fru talman! EG-domstolens roll är avgörande för att unionslagstiftningen skall fungera och få avsedd verkan. Förutom att domstolen fått nya uppgifter kommer dess framtida verksamhet att också påverkas av unionens utvidgning. För att denna utvidgning skall lyckas är det viktigt att också domstolens verksamhetsförutsättningar noggrant prövas och garanteras inför de stora förändringar som unionen står inför. Här får inga onödiga risker tas. Det är därför på sin plats att både stora utskottet och utrikesutskottet efterlyser en separat utredning om domstolen.

Rouva puhemies! Hallitustenvälinen konferenssi ei saa jäädä puolittaiseksi. Oppia on otettava muun muassa Amsterdamin neuvottelujen tuloksista. Institutionaalista rakennetta on muutettava siten, että unioni on toimintakykyinen myös jäsenmaiden määrän ollessa huomattavasti suurempi.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä kannattaa hallituksen lähtökohtia hallitustenvälisessä konferenssissa. Haluamme samalla korostaa, että prosessiin tulee liittyä selkeää valistusta valtionjohdon ja viranomaisten taholta laajenemisen merkityksestä Euroopan yhtenäisyyden ja Euroopan rauhanomaisen rakentamisen kannalta. Tarvitsemme tämän hankkeen onnistuneeksi läpiviemiseksi myös väestön tukea.

Fru talman! Regeringskonferensen får inte bli en halvmesyr, utan vi måste ta lärdom bland annat av resultaten från förhandlingarna i Amsterdam. Den institutionella strukturen måste omformas så att unionen kan fungera även med ett betydligt större antal medlemsländer. Svenska riksdagsgruppen stöder regeringens utgångspunkter i regeringskonferensen. Vi vill samtidigt understryka att processen bör åtföljas av klarare upplysning från statsledningens och myndigheternas sida om utvidgningens betydelse för stärkandet av den europeiska sammanhållningen och byggandet av ett fredligt Europa. För ett lyckligt genomförande av projektet behövs nämligen också befolkningens stöd.

⁷ **Ulla Anttila /vihr:** Arvoisa puhemies! Keskeinen syy vuoden 2000 hallitustenväliseen konferenssiin on EU:n laajeneminen itään. EU:n jäsenmäärän kasvu vaikuttaa sen toimivuuteen. Konferenssissa etsitään kestäviä malleja, jotta laajeneva organisaatio toimii asianmukaisesti. Hallituksen antama hvk-selonteko on osa prosessia, jossa Suomen kannat muovautuvat hallituksen ja eduskunnan käymän vuoropuhelun myötä. Uusia ehdotuksia liittyen vallanjakoon EU:ssa joudutaan käsittelemään varmasti myöhemmin tänä vuonna. Esimerkiksi komission jäsenten määrästä ja äänten painotuksesta neuvostossa käydään jatkoneuvotteluja. Myös EU:n yhteinen kriisinhallinta etsii muotoaan. EU:n perusoikeuskysymysten jatkokäsittely edellyttää eduskunnan osallisuutta. Olemme siis keskellä prosessia, jossa hallituksen on kuultava eduskunnan kannanottoja myöhemminkin.

Ulkoasiainvaliokunta on ottanut kantaa siihen, että yksittäisen komission jäsenen asettaminen vastuunalaiseksi Euroopan parlamentille muuttaisi toimielinten välistä tasapainoa Suomen edun vastaisesti. Valiokunta katsoo kuitenkin, että yksittäisten komission jäsenten vastuunalaisuutta pitää kehittää ja selkiyttää. Vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että komission yksittäisten jäsenten vastuullisuuden kehittäminen on otettava vakavasti ja että mietinnön huoli toimielinten välisestä tasapainosta on ylimitoitettu. Sekä selonteon hallituskäsittelyssä että valiokunnissa vihreät ovat pitäneet tärkeänä yksittäisen komission jäsenen vastuunalaisuutta Euroopan parlamentille.

Vihreä eduskuntaryhmä pitää tärkeänä hallituksen näkemystä unionin kansalaisten ja muiden alueella olevien perusoikeussuojan vahvistamisesta. Ulkoasiainvaliokunta on yhtynyt selonteon varaukselliseen kantaan perusoikeusasiakirjan sisällyttämisestä perussopimukseen. Unionin mahdollisesta perusoikeusjärjestelmästä ei siis pitäisi tulla rinnakkaista ja kilpailevaa järjestelmää Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukselle. Perusoikeusasiakirjaa valmistellaan työryhmässä, johon osallistuvat kansanedustajat Tuija Brax ja Gunnar Jansson. Työryhmän työ on vielä kesken.

Vihreä eduskuntaryhmä pitää erityisen tärkeänä perustuslakivaliokunnan näkemystä, jonka mukaan kansallisissa perusoikeussäännöksissä pitää voida antaa pitemmälle menevä suojakin

mahdollisesti syntyvässä EU:n perusoikeusasiakirjassa.

Vihreä eduskuntaryhmä pitää EU:n laajenemista keskeisenä keinona vakaan Euroopan kehittämiselle. Uusien jäsenvaltioiden liittyminen edellyttää niiltä tavoitteellista suhtautumista jäsenyskriteereihin. Ympäristönormien täyttäminen ja sosiaalisen perusturvan kehittäminen on otettava vakavasti uusissa jäsenvaltioissa.

Tavoitteellisen ympäristöpolitiikan pitää tapahtua kansainvälisenä yhteistyönä, jotta yksittäiset maat eivät hakisi kilpailuetua ympäristönormien heikkoudesta. EU tarjoaa erinomaisen foorumin syvenevälle ympäristöyhteistyölle, jos jäsenvaltioissa on poliittista tahtoa tiedottaa Euroopan ja maapallon ympäristöongelmien laajuus.

Määräenemmistöpäätöksenteko on eräs keino estää mutkistuvan organisaation pysähtymistä omaan kankeuteensa. Määräenemmistöpäätöksentekoa on tarkasteltava asia- ja artiklakohtaisesti. Vihreä eduskuntaryhmä korostaa, että jäsenmailla on oltava oikeus itse päättää julkisista peruspalveluista, koska ne olennaisesti liittyvät perusoikeuksien toteutumiseen hyvinvointiyhteiskunnassa. Näin ollen Suomen ei pitäisi tukea komission ehdotusta toimivaltansa laajentamisesta kauppapoliittisissa neuvotteluissa Wto-neuvotteluja silmälläpitäen.

Ympäristöpolitiikan saralla määräenemmistöpäätöksenteon avulla voidaan edetä nopeammin kuin vaadittaessa täyttä yksimielisyyttä. Vihreä eduskuntaryhmä painottaa määräenemmistöpäätösten laajentamista ympäristöasioiden rinnalla myös verotukseen, koska näin mahdollistetaan muun muassa EU:n yhteisten ympäristöverojen kehittäminen minimiverotusperiaatteella. 1990-luvulla yhteisen energiaverotuksen minimin määrittäminen tyssäsi energiapoliittisten intressien välisiin eroihin jäsenmaissa. Ranska halusi suosia ydinvoimaa ja Saksa puolestaan kivihiilen käyttöä polttoaineena.

Arvoisa puhemies! EU:n siviilikriisinhallinnan kehittäminen on saanut eduskunnan ja sen ulkoasiainvaliokunnan tuen jo aiemmin. Nyt tarvitaan kiireellisesti tavoitteiden määrittelyä, millaiseksi Suomi haluaa EU:n yhteisen siviilikriisinhallinnan kehittyvän.

Siviilikriisinhallinnan osalta naisten rooli voisi olla merkittävä. Myös naisten läsnäolo rauhanurvaajina kriisialueilla voi helpottaa erityisesti konfliktista kärsineiden siviilinaisten paluuta

normaaliin elämään. Bosniassa naisiin kohdistuneet raakuudet olivat laajoja ja systemaattisia. Kuitenkaan kansainvälinen yhteisö ei ole laajasti pohtinut toimenpiteitä erityisesti naisiin kohdistuvien raakuuksien hillitsemiseksi.

YK:n pääsihteeri Kofi Annan on ottanut kantaa naisten määrän lisäämiseksi rauhanturvatehtävissä. Hän uskoo naisten pystyvän paremmin tuntemaan konfliktien vaikutuksia sekä ehkäisemään ristiriitojen uudelleensyntyä.

Kofi Annanin ehdotus on kannatettava, ja Suomen pitää tukea sitä kansainvälisissä yhteyksissä ja omassa toiminnassaan. Naisiin kohdistuneen väkivallan selvittäminen osana sotarikosten tutkintaa voi olla erityisalue, johon Suomi erikoistuisi, kun kansainvälistä työnjakoa siviilikriisinhallinnassa kehitetään. Suomi voisi kouluttaa naispoliiseja toimimaan näissä tehtävissä konfliktialueilla.

EU:n kriisinhallintakapasiteetin kehittäminen saattaa edellyttää muutoksia perussopimuksiin. Suomen hallitus on lähtenyt siitä, etteivät muutokset perussopimuksiin ole tarpeen, mikäli kriisinhallinta kattaa niin sanotut Petersbergin tehtävät. Suomi on myös katsonut, ettei EU:n yhteisten kriisinhallintatehtävien toimialaa pidä laajentaa. Ulkoasiainvaliokunta on myös yhtynyt tähän kantaan.

Eräissä EU:n jäsenmaissa on kuitenkin kauaskantoisempia suunnitelmia kriisinhallinnan kehittämiseksi koskemaan yhteistä puolustuspolitiikkaa. Mikäli nämä ehdotukset saavat laajempaa kannatusta muissa EU-maissa, on muistettava, että yhteisen puolustuspolitiikan toteuttamiseen liittyisi myös perussopimusten muuttaminen. On mahdollista, että myös Suomi joutuu ottamaan kantaa yhteistä puolustusta ja perussopimusten muutoksia koskeviin kysymyksiin.

Jos edellä mainittu vaihtoehto toteutuu, arvoisa puhemies, vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että kyseiset institutionaaliset muutokset pitää alistaa kansanäänestysmenettelylle, koska ne muuttaisivat EU:n luonnetta ratkaisevasti vuoden 1994 tilanteesta, jolloin jäsenyydestä järjestettiin kansanäänestys ja jolloin EU:n yhteisen kriisinhallintakapasiteetin kehittämistä saati yhteistä puolustuspolitiikkaa ei ollut näköpiirissä. Kansanäänestykset syventävät edustuksellista demokrati-aa, koska ottaakseen kantaa kansalaisten on perehdyttävä huolellisesti kansanäänestyksen alaiseen asiaan. Siksi merkittävistä EU-asioista

koskevista päätöksistä pitää pystyä järjestämään kansanäänestyksiä.

⁸ **Bjarne Kallis /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Valtioneuvoston hvk-selontekoa on käsitelty valiokunnissa noin kaksi kuukautta. Kuten mietinnöstä ilmenee, on valiokunnissa kuultu runsaasti asiantuntijoita. Valiokunnan mietintö ja kahden erikoisvaliokunnan antamat lausunnot ulkoasiainvaliokunnalle ovat yksimielisiä ja varsin linjassa valtioneuvoston selonteossa esittämien kannanottojen kanssa. Todettakoon vielä, että hallituksen kanta ei ole kovin monissa kohdin kyseenalaistanut EU:n komission näkemyksiä.

Vaikka yksimielisyys tuntuu laajalta, se ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö erilaisia vaihtoehtoja olisi pohdittu. Laaja yksimielisyys perustuu siihen, että institutionaaliset muutokset ovat lähes välttämättömiä EU:n laajentuessa. Tietenkin olisi teoreettisesti mahdollista EU:n laajentuessakin edetä nykyisten sääntöjen mukaan, mutta päätöksenteko unionissa vaikeutuisi ja sen seurauksena unioni heikkenisi ja yhtenäisyys alkaisi rakoilla. Saman asian voisi ilmaista myös sanomalla, että mikäli tavoitteena on saada EU hajoamaan, olisi hyvin tehokas tapa tavoitteen saavuttamiseksi olla tekemättä näitä institutionaalisia muutoksia.

Mikäli komission ja Euroopan parlamentin kokoonpanoa koskevia säännöksiä ei muutettaisi, muodostuisi kaikkien nykyisten hakijamaiden ollessa jäseninä parlamentti, joka koostuu 963 parlamentaarikosta, ja 35 komissaarista muodostuva komissio. Tällaisten elinten toiminta olisi väkisininkin hyvin kankeaa, etenkin kun niiden jäsenet tulevat hyvin erilaisista poliittisista kulttuureista.

Muutosten tarkoitus on siis unionin laajennuttua varmistaa sen toimivuus ja legitimitetti. Institutionaaliset muutokset merkitsevät kieltämättä myös muutosta EU:n luonteeseen. Eräiden mielestä unionia ei sen jälkeen voida enää luonnehtia itsenäisten valtioiden liitoksi. Perusteluna tälle väitteelle esitetään muun muassa, että komission asema vahvistuu, määräenemmistöpäätösten käyttöala neuvostossa laajenee ja että unioni saa sotilaallisen toimintakyvyn kriisinhallinnan kautta. Toisaalta on esitetty myös väitteitä, etteivät suunnitteilla olevat muutokset veisi Euroopan unionia piiruakaan liittovaltion suuntaan. Näin eri tavalla asiat voidaan siis nähdä.

Tosiasia on kuitenkin se, että jäsenmäärän kasvaessa tarvitaan joustavuuden ja toimivuuden saavuttamiseksi tarkistuksia päätöksentekoa koskeviin säännöksiin. Amsterdamin sopimuksessa 1996 lisättiin määräenemmistöpäätösten käyttöalaa, asetettiin parlamentin jäsenmäärälle 700:n katto ja vahvistettiin komission puheenjohtajan asemaa. Ratkaisematta jäi kuitenkin monia asioita, joita nyt käynnistytävissä hallitustenvälisessä konferenssissa aiotaan ratkaista.

Arvoisa puhemies! Hvk:ssa esille tulevat asiat komission jäsenmäärästä, äänten uudelleen painottamisesta ja määräenemmistöpäätösten käytön laajentamisesta sekä yhteispäätösten kytkeminen niihin, vahvistavat komission mutta myös jonkin verran parlamentin asemaa. Enemmistöpäätöksenteon laajentaminen antaa komission aloitteelle paremmat mahdollisuudet läpimenoon. Jo tästäkin syystä on tärkeää, että jokaisella jäsenmaalla säilyy oikeus omaan komissaariinsa.

Kristillisellä liitolla ei ole huomauttamista hallituksen kantaan uusista komissiota koskevista määräyksistä. Pidämme suuren valiokunnan ja ulkoasiainvaliokunnan kielteistä kantaa varapuheenjohtajien määrän lisäämiseen oikeana, koska se saattaisi ennen pitkää johtaa tilanteeseen, jossa joustavuuden nimissä siirrettäisiin osa komissiolle kuuluvasta vallasta varapuheenjohtajille. Tämän seurauksena komissiossa olisi ikään kuin ensimmäisen luokan ja toisen luokan komissaareja.

Kantamme siihen, voiko parlamentti antaa epäluottamuslauseen muulle kuin koko komissiolle, on selkiintynyt. Lähetekeskustelussa panimme pienen kysymysmerkin tämän perään, mutta nyt kantamme on selkiintynyt. Emme pidä hyväksyttävänä sitä, että parlamentti voisi antaa yksittäiselle komission jäsenelle epäluottamuslauseen, vaan pidämme parempana nykyistä järjestelmää, jonka mukaan komissio on vastuussa parlamentille kollegiona. Vaikka tämä heikentää demokraattista kontrollia ja vahvistaa komission asemaa, on se silti parempi ratkaisu. Toisenlainen ratkaisu eli se, että Euroopan parlamentti voisi antaa epäluottamuslauseen yksittäiselle komissaarille, merkitsisi jo melkoista askelta federalistiseen suuntaan. Mieluummin siis heikompi parlamentaarinen kontrollivalta kuin federalistisempi Euroopan unioni.

Määräenemmistöpäätösten käytön laajentaminen ministerineuvostossa vahvistaa komissi-

on asemaa kansallisten parlamenttien kustannuksella. Eduskunnan mahdollisuudet vaikuttaa oman hallituksemme kautta ministerineuvoston päätöksiin heikkenevät, mutta kuten edellä totesin, toimivuus ja tehokkuus edellyttävät näitä institutionaalisia muutoksia ja uudistuksia.

Suomen kannalta ehkä kaikkein merkittävin uudistus liittyy määräenemmistöpäätösten käytöalan laajentamiseen ja ääntenpainotuksen muuttamiseen suuria jäsenmaita suosivaan suuntaan. Tämä johtanee siihen, että Suomella on entistä vähäisempi osuus äänivallasta, entistä useammissa asioissa. Perustelut väitteelle, ettei äänten siirtäminen pieniltä valtioilta suuremmille olisi välttämättä epäedullista pienille jäsenmaille, ovat hyvistä yrityksistä huolimatta heikot. Vaikka äänestäminen neuvostossa on harvinaista, äänimäärällä on silti merkitystä.

Hallitus perustelee myönteistä kantaansa määräenemmistöpäätösten lisäämiseen sillä, että toimintakykyisempi ja vahvempi unioni on meidän kannaltamme edullisempi ratkaisu. Kuten miehinnössä todetaan, voidaan hallituksen kanta ymmärtää niin, että Suomi edelleen edellyttää yksimielisyyttä puolustuspolitiikkaa koskeissa asioissa, muttei välttämättä kaikissa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskeissa asioissa. Ulkoasiainvaliokunta ottaa selvästi selkeämmän kannan, kun perustelulausumassa todetaan seuraavasti: "Ulkoasiainvaliokunta ei kannata määräenemmistöpäätösten käytöalan laajentamista yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskeissa asioissa nykyisestä." Ulkoasiainvaliokunnan kanta on kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä hyvä, koska se on selkeä.

Rouva puhemies! Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteet on esitetty Amsterdamin sopimuksessa, ja ne ovat ainakin sotilaallisen kriisinhallinnan toiminnan maantieteellisen ulottuvuuden osalta jonkin verran epämääräisiä. Lieneekin eräiden suurien jäsenmaiden etu pitää tavoitteita epämääräisinä, mutta Suomen kannalta olisivat taas kriisinhallintajärjestelmän käyttöä varten sovitut yhteiset periaatteet kannatettava ratkaisu. Puutteena pidämme sitä, ettei hallitus ole selvästi linjannut Suomen tavoitteita siitä, miten kriisinhallintajärjestelmää kehitetään.

Arvoisa puhemies! Ennen kuin käsittelen konferenssin kanssa rinnakkaista prosessia kriisinhallinnan kehittämisestä, totean yhteenvetona, että hvk tuo mukanaan komission ja erityisesti sen puheenjohtajan aseman sekä EU-parlamen-

tin roolin vahvistumisen. Tässä nollasummapeilissä se tapahtuu ministerineuvoston ja myös kansallisten parlamenttien kustannuksella. Kansan kielellä sanottuna tämä merkitsee, että valta siirtyy jonkin verran Helsingistä Brysseliin. Tämä on kuitenkin, kuten monesti olen todennut, edellytys unionin laajentumiselle, joka taas on omiaan lisäämään turvallisuutta Euroopassa. Integraatio alkoi rauhanprojektina, ja sellaisena sitä tulee jatkaa. Pysyvän rauhan säilyttäminen Euroopassa on kaikkien kannalta tärkeää. Jokainen maa voi lisätä turvallisuutta osallistumalla aktiivisesti yhteistyöhön turvallisuutta koskevis- sa kysymyksissä.

Amsterdamin sopimus ja Helsingin Eurooppa-neuvoston päätökset merkitsevät selkeää muutosta kohti yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Amsterdamin sopimus on siinä mielessä nerokas, että se antaa jäsenmaalle mahdollisuuden olla yhtymättä yhteistä strategiaa koskevaan ja yksimielisyyttä vaativaan päätökseen, mutta samalla antaa päätökseen osallistuville maille oikeuden sen toteuttamiseen.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää Helsingin kriisinhallintakykyä koskevan päätöksen edelleen kehittämistä tärkeänä. Petersbergin tehtävien hoitaminen edellyttää EU-jäsenmailta vastuuta luoda sitä varten tarvittavia resursseja sotilaallisen ja ennen kaikkea siviilikriisinhallintakyvyn ylläpitämiseksi.

Aivan lopuksi, rouva puhemies, totean, että Suomen EU-politiikka ja tiedottaminen EU-päätöksistä on puettava yksinkertaisempaan muotoon. Puhuminen Maastrichtin ja Amsterdamin sopimuksesta, institutionaalisista muutoksista, federalismista, Eurooppa-neuvostosta ja Petersbergin tehtävistä kertovat kansalaisille yhtä paljon kuin hvk, ministerineuvostot ja Coreper eli eivätpä juuri mitään. Olen hyvin tietoinen vaikeudesta puhua ja kirjoittaa selkokielisesti edellä mainituista asioista, ja varmastikin tämänkin puhe on todisteena siitä. Suomen EU-politiikan tavoitteet ja niiden perustelut tulisi kuitenkin ilmaista mahdollisimman selkeästi ja konkreettisesti. Vain silloin ne voivat saada ymmärrystä ja tukea kansalta.

⁹ **Ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja:** Arvoisa puhemies! Voi vain toivoa, että itse hallitustenvälinen konferenssi etenisi yhtä epädra- maattisessa ja pragmaattisessa hengessä kuin tämä eduskuntakeskustelu. Tosin voi ehkä toi-

voa, että se saavuttaisi pikkuisen laajemman kansalaisten mielenkiinnon, koska vaikka siihen ei dramatiikkaa liitykään, kyse on hyvin tärkeistä ja kaikkien Euroopan kansalaisten arkielämään ulottuvista kysymyksistä.

Niihin linjauksiin, joita suuri valiokunta ja ulkoasiainvaliokunta ovat tehneet, on helppo yhtyä, eikä ainoastaan siksi, että hallituksella ei ole muuta vaihtoehtoa kuin yhtyä siihen, mitä eduskunta asiasta esittää, vaan myös siksi, että ne hyvin pitkälti ovat vastanneet sitä lähestymistapaa, jolla hallituksessa on hallitustenväliseen konferenssiin valmistauduttu.

Konferenssihan on ollut jo muutaman kuukauden käynnissä, mutta vasta sellaisessa lämmittelyvaiheessa, jossa ei oikeastaan vielä ole ollut uutta raportoitavaa jäsenvaltioiden kannanotoista, eikä ole vielä oikein ennakoitavissa, miltä lopputulos näyttää. Tähänastisten keskustelujen perusteella ei vielä ole kuitenkaan välttämätöntä tai nähtävissä kovin suuria paineita, että esityslistaa laajennettaisiin. Sellaisia puheenvuoroja toki koko ajan on esitetty. Euroopan parlamentin ja komission lausunnoissa on ollut tällaisia tarpeita, mutta kuitenkin on yksimielisyys siitä, että tämä hallitustenvälinen konferenssi on tarpeen ja sen tulee keskittyä nimenomaan siihen, miten laajentumisen edellytykset hoidetaan sovitussa aikataulussa eli hallitustenvälisen konferenssin osalta tämän vuoden kuluessa kuntoon, niin että EU puolestaan olisi, niin kuin Helsingissä päätettiin, valmis ottamaan vastaan uusia jäseniä vuoden 2003 alusta. Sehän ei tarkoita sitä, että 2003 laajentuminen tapahtuisi, koska on muita huomattavan vaikeita ongelmia vielä ratkaistava ennen kuin laajentuminen on mahdollista, mutta ei kukaan halua, että näistä institutionaalisista kysymyksistä nostettaisiin ylimääräistä estettä laajentumisen tielle.

Näin hvk keskittyy näiden kolmen pääkysymyksen ratkaisemiseen: komission kokoonpano, äänten painotus ja määräenemmistöpäätöksenteon ja sen laajentaminen.

Näistä, ilman että siitä on vielä puheenjohtaja ollut valmis tekemään yhteenvetoa, vallitsee komission kokoonpanon suhteen ymmärtääkseni jo tosiasiaassa Amsterdamissakin ollut yhteisymmärrys, että kaikilla jäsenvaltioilla tulee jatkossakin olla oikeus asettaa ehdokas ja saada ehdokkaansa hyväksytyksi komission jäseneksi. Mitä muuta tämä komission työskentelystä edellyttää, sitä on vielä vaikea sanoa. Sitäkään ei kuiten-

kaan aseteta kyseenalaiseksi, että komission jäsenten tulee olla keskenään tasavertaisessa asemassa.

Sekin on selvää, että tämä liittyy äänten painotuksen uudelleen arviointiin ja edellyttää sitä ja että viime kädessä aikanaan löytyy sellainen malli, jollaisesta oli harjoitelmia olemassa jo ennen Amsterdamia, jolla voidaan tämä ratkaista siten, että laajentumisen yhteydessä nykyinen hyvin tarkoin harkittu ja herkkä tasapaino suurten ja pienten jäsenvaltioiden välillä ei muutu. Ylipäätänsäkin koko hvk-harjoittelussa on ollut se tarkoitus, että instituutioiden välistä vallanjakoa ja tasapainoa ei muuteta ja että pienten ja suurten valtioiden välistä tasapainotilaa ei myöskään muuteta. Edellisen suhteen, niin kuin monissa puheenvuoroissa on todettu, se ei ehkä ole ihan mahdollista, koska joka tapauksessa nämäkin muutokset ja ennen muuta määräänemmistö-päätöksenteon laajentaminen tavallaan muuttavat voimatasapainoa.

Valmistelussa ja keskustelussa on hyvin usein arvioitu määräänemmistöpäätöksenteon laajentamisen vaikutusta, ei EU:n nykyisen toimivallan, vaan mahdollisesti toimivallan laajentumisen valossa. Kuitenkaan toimivallan laajentuminen ei ole miltään osin hvk:n asialistalla. Näin ollen, jos päätöksentekojärjestys muutetaan määräänemmistöpäätökseksi, siinä missä on aikaisemmin edellytetty yksimielisyyttä, se ei sellaisenaan tarkoita mitään uutta toimivallan lisäystä eikä ole myöskään automaattisesti ilman uudessa hvk:ssa tapahtuvaa yksimielistä sopimista sovellettavissa mihinkään tulevaan mahdolliseen toimivallan laajennukseenkaan.

Määräänemmistöpäätöksenteon yksityiskohteisesta arvioinnista on työ myös hallituksen puolella vielä kesken. Eduskunnalle on toimitettu selonteon selvityksen jälkeen jo kaksikin yksityiskohtaisempaa määräänemmistöpäätöksenteon laajentamista koskevaa tarkastelua. Tämä työ edelleenkin jatkuu. On monia asioita, joita vielä haluamme ja eduskunta myös edellyttää, että harkitaan ja arvioidaan. Mutta määräänemmistöpäätöksenteon luonteeseen kuuluu, että sellaista hyvin yksiselitteisesti "tuo kyllä, tuo ei" -listaa ei voida laatia. Tai sellainen voidaan laatia, mutta sellaisesta ei voida tietysti konferenssissa pitää kiinni, koska jokaiselle maalle on helppo laatia joitakin kynnysasioita, jos ainakaan ei haluta laajentaa määräänemmistöpäätöksentekoa. Jos kaikki tulevat neuvottelupöytäan tämän listan

pohjalta, käy niin kuin Amsterdamissa, että mitään muutoksia ei tapahdu.

Meidänkin täytyy tietysti arvioida sitä, että on muutamia asioita, joissa on erityisen tärkeitä edetä meidän näkemyksemme ja intressiemme mukaisesti. Niin ulkoasiainvaliokunnan lausunnossa kuin aiemmissa eduskunnan kannanotoissa aina on korostetusti tuotu esiin, että juuri ympäristöön ja ympäristöveroihin, erityisesti minimiveroihin liittyvässä päätöksenteossa on ennen laajentumista päästävä eteenpäin. Jos näissä haluaa edistystä, silloin ei voi olla torjumassa sitä kaikilta muilta osin. Näin ollen mielestäni on viisasta, että Suomi kuitenkin hvk:ssa asettautuu niiden valtioiden joukkoon, jotka lähtökohtaisesti ovat melko laajan lavennuksen kannalla kuitenkin sisällään pitäen juuri ne rajoitukset, joita niin hallituksen selonteossa kuin esillä olevassa mietinnössäkin on todettu.

Onko sitten hvk:n asialistalle tulossa muita asioita? Sen tiedämme, että perusoikeuskysymys on erikseen harkittavana. Meidän näkemyksemme ja lähtökohtamme siinä on selkeä, mutta muiden jäsenvaltioiden osalta ei ole ihan vielä saatavissa tietoja. Voi olla, että työ osoittautuu sen verran suureksi, että se ei etene ihan siinä aikataulussa kuin hvk edellyttää. Katsotaan.

Mutta tuleeko muita asioita? Tässäkin keskustelussa on viitattu siihen, että mahdollisesti yhteisön ulko- ja turvallisuuspolitiikan puolelta tai joustavan päätöksenteon puolelta olisi tulossa laajennuksia hvk-asialistalle. Toivottavasti näin ei tapahdu. Me emme sitä kannata. Se, mitä olemme todenneet yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, on, että ainoastaan voi enintään harkita sitä, että jos jo tehtyjen päätösten eli kriisinhallinnasta tehtyjen päätösten täytäntöönpano edellyttää joitain tarkennuksia peruskirjoihin uusia toimielimistä, ei päätöksenteosta, ei tehtävien laajennuksesta tai muusta, mutta näissä puitteissa, sitä voidaan harkita, mutta toistaiseksi ei ole ilmennyt, että tällaista olisi tarve tuoda esiin.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on pyydetty lisäselvityksiä muutamiin asiakohtiin. Toetaan, että määräenemmistöpäätöksentekoa koskevat lisäselvitykset on jo kahdelta osin tehty ja lisäselvityksiä on vielä tulossa. EY:n tuomioistuimen toimivuuden turvaamisesta laaditaan parhaillaan selvitystä, samoin myös joustavuudesta. Edelleen UaV on kiinnittänyt huomiota kauppapolitiikkaan, erityisesti palvelujen kauppaan ja

sen mahdollisiin vaikutuksiin julkisten palvelujen tarjoamiseen jäsenvaltioissa. Tämä on kokonaisuus, joka vaatii aika tarkkaa perehtymistä, ja tähän liittyviä ongelmia tutkitaan ja lisäselvitys saataneen kuukauden kuluttua.

Edelleen on työn alla selvitys yhteispäätösmenettelystä. Pääsääntöisesti niissä lainsäädäntöasioissa, joissa siirrytään määräenemmistöpäätökseen, on lähtökohta se, että siirryttäisiin myös yhteispäätösmenettelyyn, mutta pääsääntöisyydenkin tarkempi määrittely on vielä tekemättä.

Emu-artikloista on edelleen käytössä yhteistoimintamenettely, ja UaV on pyytänyt selvitystä sen poistamisesta Emua koskevasta päätöksestä. Tätä selvitetään parhaillaan.

Vielä UaV on edellyttänyt, että mikäli ulko- ja turvallisuuspolitiikassa määräenemmistöpäätösten käyttöalaa esitetään laajennettavaksi, se tuodaan välittömästi eduskunnan käsittelyyn. Näin ilman muuta tullaan tekemään. Muutenkin tullaan ulkoasiainvaliokuntaa pitämään informoituina kaikista yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittymistä koskevista kysymyksistä.

Se, että tässä yhteydessä emme ole käsitelleet kriisinhallintaa, niin kuin joissain puheenvuoroissa on ehkä vähän arvostelunomaisesti esitetty, johtuu siitä, että se ei ole hvk:n asialistalla. Jos se sinne ilmestyisi, mitä me emme halua, tietysti se tulisi silloin tässä yhteydessä myös käsiteltäväksi. Mutta muutoin ilman muuta on tarvetta eduskunnassa käydä laajempaa keskustelua ja olla hyvin tarkoin selvillä siitä, minkälaisia tehtyjen päätösten täytäntöönpano on. Vauhti on ollut aika kova. Se on tavallaan hyvä asia, mutta vauhti ei saa olla niin kova, etteivät kansalliset parlamentit muissakin EU-maissa ole asiasta riittävän perillä ja etteivät tehdyt päätökset perustu niiden hyväksyntään.

Siviilikriisinhallintaan on puututtu muutamassa puheenvuorossa. Se on aivan keskeinen prioriteetti meille. On ilahduttavaa, että nyt tässä ihan viime aikoina on ollut nähtävissä, että myös monet muut EU-maat ovat havahtuneet siihen, että tämän siviilikriisinhallintapuolen, jossa itse asiassa puutteet ovat vähintään yhtä suuria tai suuremmat kuin sotilaallisen kriisinhallinnan puolella, pitäisi pystyä etenemään yhtä jalkaa tämän sotilaallisen kriisinhallinnan kanssa. Olisimme toivoneet, että jo Lissabonissa olisi voitu tehdä päätökset tämän asian valmistelevan komitean asettamisesta. Toivottavasti se tapahtuu jo hyvissä ajoin ennen Feiran kokousta. Tulemme ole-

maan tässä asiassa aloitteellisia yhdessä muiden jäsenvaltioiden kanssa.

Puhetta ryhtyy johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

10 Pentti Tiisanen /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ulkoministeri totesi ai-van puheensa alussa, että kiihottomasti ja asial-lisesti asiaa käsitellään. Näin Suomessa tapah-tuukin. Kuitenkin EU:n ongelmakenttä tulee esil-le varsin hyvin siinä uutisessa, joka esimerkiksi tänään oli liittyen hvk:hon ja itälaajentumaan ja joka on peräisin Saksasta, nimenomaan Bre-menistä. Saksalaiset ovat kritisoidessa EU:n kilpai-luviranomaisten menettelyä liittyen saksalaisiin terveydenhoidon ja osavaltio pankkien erityisky-symyksiin, ja nyt julkisuudessa on esitetty, että mahdollisesti Saksassa tullaan hidastamaan itä-laajentumaa ja hvk:n eteenpäinviemistä. Bundes-tagissa nimenomaan osavaltioedustuksen kautta kaksikamarinen järjestelmä mahdollistaa tämän. Kysyisin arvon ulkoministerin kantaa siihen, mi-ten Saksan tilanne mahdollisesti vaikuttaa hvk:n etenemiseen.

11 Mirja Ryynänen /kesk (vastauspuheenvuo-ro): Arvoisa puhemies! Ministeri Tuomioja enti-senä suuren valiokunnan puheenjohtajanakin hy-vin ymmärtää eduskunnan tiedonsaantitarpeen ja omalta osaltaan on kiitettävästi tähän tarpeeseen vastannut, niin kuin nytkin.

Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla on toisaalta helppo yhtyä siihen kantaan, että pe-russopimustasolle tuodaan vain se, mitä edellyt-tää jo tehtyjen päätösten toimeenpano — jos pe-russopimus näin edellyttää. Kuitenkin eri mailla on erilaisia näkemyksiä ja erilaista kiirettä edetä tällä alueella, ja siksi tietyksi olisi toivonut, että kriisinhallintaakin olisi voitu paremmin käsitellä ja linjata tässä vaiheessa, koska asiat voivat tulla ilman riittävän laajaa keskustelua ja nopeassa tahdissa esille. Haluaisin kysyä: Onko nyt laa-jempaa kannatusta todella näkyvissä Suomen aloitteellisuudella siviilikriisinhallinnan merki-tyksen nostamisessa ja näkykö se siinä, että olaan valmiita myös antamaan resursseja tälle puolelle?

Toinen asia, kun kuitenkin EU:n ja Weu:n yh-teensulattaminen on luomassa sen tilanteen, jos-sa joudutaan ottamaan lopulta kantaa kollektiivi-sen puolustuksen 5 artiklaan ja sen kohtaloon, niin varmasti siitä hvk:ssa jollakin tavalla kes-kustellaan, ja silloin pitäisi tietää nämä linjauk-set eli se, onko syntymässä paineita siihen, että 5 artikla pyritäisiin liittämään esimerkiksi EU:n perussopimukseen jollakin tavalla, vaikkapa li-säpöytäkirjaksi.

12 Kalevi Olin /sd (vastauspuheenvuoro): Ar-voisa puhemies! Mielestäni ulkoministeri esitti aika osuvasti kommenttinsa käytettyihin puheen-vuoroihin, ja nimenomaan esillä oli se havainto, että ulkoasiainvaliokunta ja muutkin valiokun-nat, suuri valiokunta erityisesti, ovat kysyneet et-simään tähän sellaisen linjan, joka on varsin kat-tava, ja hän arvioi myös osin kriittisesti niitä ky-symyksiä, jotka Euroopan unionin kehittämi-seen liittyvät. Tietenkin kysymys, millä tavalla demokratiavaje voidaan poistaa ja millä tavalla kaikki se, mitä EU:n nimissä kirjataan hallinnol-liseen käytäntöön, voitaisiin saada ymmärrettä-väksi, on olennaisen tärkeä. Uskoisin, että Suo-mi voi pienenä valtiona Euroopan unionin koko-naisuudessa tuoda nimenomaan aktiivisen demo-kraattisen osallistumisen ja parlamentarismen mukaantuloa EU:n kehittämiseen.

13 Kirsi Piha /kok (vastauspuheenvuoro): Ar-voisa puhemies! On helppo yhtyä ministerin toi-veeseen hieman pirteämmästä kansalaiskeskus-telusta. Hvk on tärkeä prosessi, joka muuttaa vääjäämättä unionin luonnetta ja myös Suomen asemaa siinä. Tästäkin keskustelusta on voitu ha-vaita pieni leipääntymisen maku, eikä tunnu hy-vältä merkiltä se, että hvk-keskustelusta jää hie-man väljähtyneen jaffan maku jo heti alkumet-reillä.

Haluan tarttua vielä ed. U. Anttilan ajatuk-seen yksittäisten komissaarien vastuusta EU-par-lamentille, mitä kannatan, ja tässä siis henkilö-kohtainen kantani eroaa kokoomuksen ryhmän kannasta. Olen ollut hyvin hämmästynyt siitä yk-simielisyydestä, millä vastustetaan ajatusta yk-sittäisen komissaarin vastuusta Euroopan parla-mentille. Siinä tuntuu unohtetun se tosiasia, että EU-parlamentilla on jo valtaoikeus erottaa koko komissio. Sinänsä voi sanoa, että unionin toimin-nalle ja työnteolle siitä on huomattavasti pahem-paa haittaa, unionille kokonaisuudessaan, kuin

siitä, että yksittäinen komissaari voitaisiin asettaa vastuuseen. Siksi toivon, että yksittäisen komissaarin vastuuseen suhtaudutaan hyvin vakavasti ja sitä edistetään, jotta kollegiaalisen päätöksenteon ja kollegion selän taakse olisi tulevaisuudessa vaikeampi piiloutua.

¹⁴ **Ulla Anttila /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin näihin kriisinhallintakysymyksiin. Minusta on erittäin luonnollista, että tässä keskustelussa kriisinhallinta-asiat nousevat esiin, koska erilaiset todet tai vähemmän todet huhut siitä, mitä suunnitelmia muissa EU-maissa yhteisen puolustuksen osalta on, ovat tosiasia. Mahdollisia suunnitelmia on liikkeellä. Näin ollen minusta on erittäin luonnollista, että eduskunta haluaa myös keskustella näistä asioista. Pidän positiivisena, että useissa puheenvuoroissa ja myös ministerin puheenvuorossa on liikutettu siviilikriisinhallinnan kehittämisen puolesta. Erinomaista on, jos muistakin maista löytyy tukea tälle hankkeelle, esimerkiksi ihmisöikeusmonitoroinnin tai poliisitoiminnan kehittämiseksi.

Mitä tulee komission valtaan ja yksittäisen komissaarin vastuunalaisuuteen, olen iloinen, että ed. Piha puheenvuorossaan yksityisenä mielipiteenään tätä asiaa tuki. On aivan selvä, että riippumatta hvk:sta eri instanssit etsivät oman valtansa rajaa, niin etsii europarlamentti, niin etsii komissio. Yksi esimerkki tästä on se, että komissio ehdottaa omien kauppapoliittisten valtuuksien lisäämistä Wto-neuvotteluja silmälläpitäen. Ei ole kyse mistään stabiilista tilanteesta, vaan koko ajan tilanne muuttuu ja eri instituutiot etsivät rajojaan.

¹⁵ **Ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja:** Arvoisa puhemies! Muutama vastaus ja kommentti esitettyihin kysymyksiin.

Saksassa käytävä keskustelu on ehkä paljolti sisäpoliittista luonteeltaan. Samanlaista sisäpoliittista keskustelua, jolla voi olla heijastusvaikutuksia sekä hvk:hon että laajentumiseen, käydään muissakin jäsenvaltioissa. Tämähän on realiteetti, että unionin päätöksenteko jäsenvaltioiden osalta aina on sisäpolitiikan armoilla jossain määrin, mutta se, mikä on mielestäni kuitenkin tärkeätä, on, että tällainen laaja sitoutuminen laajentumiseen on olemassa eikä sitä aseteta kyseenalaiseksi.

Viime vuoden kokemukset, erityisesti Kosovon sota, ovat osaltaan poistaneet hyvin paljon sellaista piilovastustusta, jota laajentumista kohtaan on, koska on ymmärretty, että erilaisten rajoitusten ylläpitäminen Euroopassa on vakautta ja turvallisuutta uhkaava asia. Kaikille niille maille, jotka täyttävät jäsenyyden edellytykset, jotka haluavat jäseniksi tulla, on annettava se mahdollisuus. Tätä yhä harvemmin enää asetetaan kyseenalaiseksi. Luonnollista on, että sitten on asioita, joissa nähdään jopa uhkia, mutta vähintäänkin ongelmia, jotka liittyvät laajentumiseen. Muualla kuin Suomessa on ehkä enemmän käyty tästä puolesta keskustelua, mutta en ole vielä nähnyt, että tämä haittaisi hvk:n asialistalla olevien asioiden ratkaisemista.

Kysymys kriisinhallinnan ja yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisestä on toki koko ajan keskustelun alaisena, niin kuin tiedämme. On ihan avoimestikin tehty ehdotuksia siitä, että Weu:n 5 artiklan eli keskinäisen puolustusvelvollisuuden mukaan ottaminen unioniin toteutettaisiin Weu:n lakkauttamisen yhteydessä. Mutta en ole nähnyt, että tällä olisi edes jäsenmaiden enemmistön kannatusta ja että se olisi kuitenkaan nousemassa esille.

Tosiasia tietysti on, että on hyvin vaikea kuvitella, että olisi olemassa, ihan Suomen omasta näkökulmasta riippumatta, Euroopassa kaksi osittain päällekkäistä, osittain erillistä saman kovan sotilasliiton ydinvelvoitteen sisältävää artiklaa. Niin kauan kuin Nato on olemassa ja Naton 5 artikla ja Yhdysvallat tämän liittokunnan johtavana valtiona, on vaikea kuvitella, että tulisi toista, joka olisi tämän kanssa osittainkaan ristiriidassa. Näin ollen en usko, että tuo tulee enempää elämään. Mutta totta kai varmasti keskustelu hvk:n jälkeenkin tulee jatkumaan ja nostamaan uusia kysymyksiä eteen.

Mutta se on minusta todella ilahduttavaa, että siviilikriisinhallinta on nyt otettu sillä tavoin vakavasti, että uskon siinä päästävän eteenpäin. Siinä täytyy rakentaa aivan yhtä lailla konkreettisesti jäsenmaiden resurssien ja valmiuksien arvioinnin pohjalta, siihen että niille asetetaan myös siviilikriisinhallinnan puolella niin sanottu headline goal eli velvoite osoittaa resursseja käyttöön, jotka sitten olisivat eri tilanteissa käytössä. Niiden puute näkyy esimerkiksi vakavasti tällä hetkellä haittaavan Kosovon ja koko Länsi-Balkanin kehitystä.

Kysymys yksittäisten komission jäsenten epäluottamuslausemahdollisuudesta on mielenkiintoinen. Varmasti siitäkin täytyy vielä keskustelua jatkaa. Syy, jonka vuoksi siihen on suhtauduttu pidättyvästi, ei ole se, että on haluttu nähdä Euroopan parlamentin vallan liiallista korostumista, vaan ennen kaikkea se, että komission poliittista toimintakykyä ja kokonaisvastuuta on haluttu korostaa. Voi tietysti kysyä, onko mahdollista ja aiheellista, että olisi mekanismi, jolla oikeudellista vastuuta liittyen mahdollisiin väärinkäytöksiin tai vastaaviin voitaisiin myös yksittäisten komission jäsenten osalta tehostaa, jolloin parlamentin osuuden tietysti täytyy olla tärkeä. Tämä on vähän tällaista ääneenajattelua, ja voi olla, että tästä ei ole synnyttävissä mitään johdonmukaista etenemistapaa, mutta siitä kuitenkin pitäisin kiinni, että komission kokonaista yhteistä poliittista vastuuta ei heikennettäisi, mikä tällaisen menettelyn seurauksena voisi olla.

¹⁶ **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheen-vuoro): Rouva puhemies! Pihan—Anttilan mallissa syntyisi aika erikoinen tilanne, jos parlamentti rupeaisi erottamaan yksittäisiä komissareja. Jokaisen komissaarin valitsee käytännössä jäsenmaa. Sitten kuitenkin ylikansallinen elin voisi hänet erottaa. Mitä sitten jatkossa tehtäisiin? Jäsenmaa ehdottaisi uutta komissaaria jne? Näinkö se toimisi?

Minä näen taustalla tässä esityksessänne halun kasvattaa parlamentin valtaa, ja se on aina pois jäsenmailta. Tässä ollaan ihan näissä perimmäisissä kysymyksissä yhtäkkiä ja yllättäen. Ihan mielenkiintoista on huomata, että kahden hallituspuolueen edustajat, ryhmäpuheenpuheen käyttäjät, eivät yhdy ulkoasiainvaliokunnan kantaan. Tämä on ihan mielenkiintoinen havainto, eli federalismin hinkua taitaa olla enemmän kuin yleensä julki lausutaan.

Minä pidän kyllä kiinni siitä, että komissio vastaa kollektiivisesti toimistaan. Kyllähän siellä nyt on järjestely, jossa aivan selvässä tapauksessa komission puheenjohtaja voi ryhtyä toimenpiteisiin, että vaihtuu sellainen komissaari, jonka osalta esimerkiksi on väärinkäytöksiä ilmennyt. En olisi Euroopan parlamentille tällaista valtaa antamassa, että komissaari lähtee, kun siellä niin katsotaan. Joku todella sanoi keskustelussa, että se saattaisi johtaa myös siihen, että parlamentti söisi komissaarin päivässä, kun olisi poliittisia tarpeita.

¹⁷ **Mirja Ryynänen /kesk** (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän kyllä demokraattisen valvonnan näkökulmasta edustajien Anttilan ja Pihan esityksen siitä, että parlamentti voisi tarvittaessa yksittäisen komissaarin erottaa, ja toivoisin, että jonkinlainen, niin kuin ministeri Tuomioja esitti, oikeudellinen vastuu ja sen korostaminen voisi olla se järjestelmä, mikä löytyy.

Tosiasiaan on, että EU:n instituutioiden välillä käydään ihan jatkuva valtataistelua, reviiirin määrittelyä, jopa siinä määrin, että se haittaa varsinaista työskentelyä. Tällaisen vallan antaminen parlamentille väistämättä kasvattaisi parlamentin valtaa erittäin huomattavasti, haluttiin sitä tietoisesti tai ei. Parlamentti tietysti itse näin haluaa.

Minä katson tätä asiaa pienen maan näkökulmasta ja näen kyllä niinkin, että tämä alistaisi komission tietyllä tavalla liian paljon parlamentin vallan alle. En näe, että pienen maan etu olisi tällä tavalla heikentävä komissio, vaan haluaisin korostaa komission kollegiaalista vastuuta. Nythän kuitenkin on sen verran uusi järjestelmä, että komission puheenjohtajalla on kasvava valta komissaarien suhteen ja komissaarit ovat sitoutuneet eroamaan itse, kun siihen tarvetta on. Tämä paine voi parlamentin kautta ihan hyvin riittävissä määrin kanavoitua sellaisissa tilanteissa, joissa siihen on todellista tarvetta.

¹⁸ **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Tuomiojan puheen-vuoron johdosta kaksi kysymystä:

Ensinnäkin sekä hallitus että ulkoasiainvaliokunta ja suuri valiokunta omissa arvioinneissaan ovat lähteneet liikkeelle siitä, että jokaisella maalla tulee olla yksi komissaari. Kuinka kiveen hakattu tämä lähestymistapa on, kun ajattelemme, että unioni laajenee tässä kierroksessakin, jos tämä vietäisiin päätökseen täysimääräisesti kandidaattimaiden osalta, 28-jäseniseksi? Silloin todellisuudessa olemme suhteellisen tehotoman komission kanssa tekemisissä. Jouduttai-siinko jossain vaiheessa kuitenkin miettimään sitä, että komissio itse asiassa olisi jäsenmäärältään pienempi, jopa pienempi kuin ehkä 20-jäseninen? Silloin korostettaisiin kahta periaatetta: toisaalta sitä, että komission jäsenet ovat todella yhdenvertaisia, ja toisaalta sitä periaatetta, että yhdelläkään jäsenmaalla ei olisi pysyvää komissaaria.

Toinen kysymys liittyy kriisinhallintapuoleen. Ministeri aivan realistisesti arvioi sen, että Weu:n 5 artikla ei ole luontevasti sijoitettavissa unionin rakenteisiin. Sen sijaan Kölnissä päädyttiin jo siihen ratkaisuun, että nimenomaan kriisinhallintatoimet sijoitettaisiin mukaan. Silloin periaatteellisella tasolla ymmärrettiin, että unionin kriisinhallintatoimet voitaisiin tehdä ainoastaan YK:n tai Etyj:n mandaatilla. Olisiko tämä mandaatti, sitoumus, myöskin saatettavissa peruskirjoihin?

¹⁹ **Kirsi Piha /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä käytti puheenvuoron, jossa hän ihmetteli ja piti hyvin mielenkiintoisena sitä, että hallituspuolueen edustaja ei yhdy ulkoasiainvaliokunnan mietintöön tässä yksittäisen komissaarin vastuuseen liittyvässä kysymyksessä. Ei se minusta niin kovin mielenkiintoista ja ihmeellistä ole. Pikemminkin on aika luonnollista, että näissä asioissa esiintyy asterioja. Täytyy muistaa, että kokoomuskin kannatti sitä ajatusta, minkä myös valtioneuvosto on esittänyt, että tulisi tutkia mahdollisuus, voitaisiinko eroaminen puheenjohtajan vaatimuksesta liittää perustamissopimukseen. Se on mielestäni edes askel oikeaan suuntaan.

Ed. Tennilä unohtaa nyt tässä keskustelussa sen, että tällä hetkellä ylikansallisella elimellä on valta erottaa koko komissio, ei vain yhtä komission jäsentä, vaan kokonainen komissio. Tästä ei oltu kovin kaukana vuosi sitten. Voin sanoa, että mikäli komissio ei olisi silloin itse eronnut, niin komissio olisi erotettu parlamentin toimesta, joten tämä ei ole enää mikään kuollut pykälä, vaan uskon, että tätä enenevässä määrin tullaan käyttämään, mikäli komissiossa toteutuu tällaisia väärinkäytöksiä ja epäilyksiä herättäviä toimia, joita tässä tilanteessa oli. Jos yksittäinen komissaari, olipa hän suomalainen komissaari tai joku muu komissaari, ei nauti parlamentin luottamusta, niin kyllä mielestäni unionin toiminnan kannalta olisi hyvä, että tämä valtio, tämä maa, vaihtaa komissaarinsa, jotta luottamus voi olla perustana, kun päätöksiä unionissa tehdään.

²⁰ **Ulla Anttila /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kantani ja vihreän eduskuntaryhmän kannan ja myös vihreän ministerin

kannan olen tuonut esiin ulkoasiainvaliokunnan käsittelyssä, siis koskien yksittäisen komission jäsenen vastuunalaisuutta. Ihmettelen, mitä mörköjä ed. Tennilä kuvittelee europarlamentissa olevan, siis kannibaaleja, joiden kannibalismi kohdistuu komission suuntaan. Kyllä meidän pitää kunnioittaa myös Euroopan parlamenttia demokraattisena instituutiona ja miettiä, mikä olisi se keino, jolla komission ja europarlamentin yhteistyö olisi mutkatonta, jolloin niistä ongelmista, joita ed. Piha mainitsi, päästäisiin eroon. Voitaisiin ajatella, että olisi malli, jossa vastuunalaistaminen olisi rajattu, mutta kuitenkin olemassa myös yksittäisen komissaarin osalta Euroopan parlamentin suuntaan. Pidän huolestuttavana sitä, että federalismipeikko nähdään niin lujasti kaikessa europarlamentin toiminnassa, että epäillään tämän instituution merkitystä. Mielestäni tällainen argumentointi ei ole hyväksi Euroopan demokraattiselle kehitykselle sekään.

²¹ **Kalevi Olin /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän tietenkin ed. Tennilä siinä suhteessa on oikeassa, että tämä on mielenkiintoinen näkökulma, joka liittyy edustajien Piha ja U. Anttila käsityksiin. Ehkä se mielenkiinto johtuu siitä, että nämä mielipiteet ajoittuvat tähän päivään, tähän hetkeen, ryhmäpuheenvuoroihin ja samoihin henkilöihin, mutta toki tällaisia mielipiteitä juuri tarvitaan. Nyt siis pitää esittää erilaisia painotuksia siltä näkökulmalta, ettei ole tavallaan yhtä totuutta, jonka taakse kaikkien pitäisi mennä, vaan kuten sosialidemokraattien puheenvuorossa todettiin, erityisesti kansalaisjärjestöjen mukanaolo olisi tuike tarpeellista, koska kansalaisjärjestöissä nähdään myös EU:n prosessiin liittyvät kriittiset painotukset.

Mitä tulee ministeri Tuomiojan näkemyksiin, sanoisin, että kuitenkin se on painavaa, kuten hän toteaa, että komission vastuu kokonaisuutena on varmasti varteenotettava tekijä. Jos nimittäin lähdetäisiin sille tielle, että ajateltaisiin eräänlaisen parlamentarismien kautta — siinäkin on useita vaihteita — ja jos annetaan yhden komissaarin vastuu aina Euroopan unionin parlamentille, niin se alkaa muistuttaa myös tässä suhteessa liittovaltiokehitystä. Itse näen sen mahdollisuuden. En näkisi tällaista kehitystä terveeksi, vaikka täl-

laisia painotuksia toki unionissa näyttää esiintyvän.

Ed. Vokkolainen merkitään läsnä olevaksi.

²² **Jyrki Katainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Tennilän pelko federalismin lisääntymisestä siinä tapauksessa, että yhden komissaarin vastuukysymystä ja rakennelmaa kehitetään niin, että federalismi lisääntyisi tätä kautta, on vähän vaikea ajatusrakennelma siinä mielessä, että eihän tämä ole millään tavalla jäsenvaltiolta poissa. Eiväthän yksittäiset jäsenvaltiot erota komissaareja tai ole komission kanssa muuten tekemisissä kuin ministerineuvoston ja normaalin valtasuhteen kanssa. Sen takia on vaikea nähdä, että federalismi millään tavalla lisääntyisi, jos parlamentilla olisi mahdollisuus käyttää järeämpiä keinoja yksittäistä komissaaria kohtaan. Voidaan ajatella, että ei ole myöskään jäsenmaiden intressi se, että parlamentti erottamalla koko komission kriisiyttää koko EU:n kerralla. Ei tämäkään voi olla yksittäisen jäsenmaan ja kansallisten parlamenttien etu, koska eletään niin läheisessä symbioosissa.

Mitä tulee ylipäänsä sanaan federalismi, sitä pitäisi ehkä suomen kielessä välttää käyttämästä, koska se herättää yleensä aina hyvin ristiriitaisia tunteita. Voitaisiin aivan yhtä hyvin ajatella, että esimerkiksi Yhdistynyt kuningaskunta Britannia on tällä hetkellä federalistinen maa, vaikka sitä ei yleensä sellaisena pidetä. Tämä yleensä herättää enemmän tunteita kuin ajatuksia. Kumpi on pienen maan kannalta edullisempaa: olla kovassa ytimessä vai lastuna virrassa?

Ed. Rajamäki merkitään läsnä olevaksi.

²³ **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Suomen kantahan on hallituksen esityksessä ja ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä se, että EU-toimielinten keskinäisiä valtasuhteita ei muuteta. Kyllä minä näen selvästi asian niin, että jos Euroopan parlamentti saisi

oikeuden erottaa komissaareja, niin siinä heilahdus tapahtuisi parlamentin suuntaan aivan selvästi. Mitä tulee siihen, että tulee todella ongelmallisia tilanteita esimerkiksi komissiossa, niin tottahan on mahdollista koko komission erottaminen, mutta siihen ei varmasti ryhdytä mistään pikkusyistä. Sen sijaan saattaisi syntyä tilanne, jossa yksittäisiä komissaareja vaihdeltaisiin tuon tuosta. Siinä tultaisiin hyvin erikoiseen tilanteeseen. Jäsenmaa valitsee ja sitten ylikansallinen parlamentti erottaisi.

Minusta on toiminnallisesti parempi, että komissio toimii kollektiivina myös vastuun suuntaan. Silloin katsotaan perään jokaisen tekemisiä. Nythän siellä puheenjohtajalla on mahdollisuus selvissä tapauksissa järjestellä asia niin, että se komissaari, joka on syyllistynyt esimerkiksi väärinkäytöksiin, vaihtuu. Minusta tämä on ihan riittävä tie.

Tässä on hyvin herkkä tilanne. Kyllä siellä on keskustelu federalismista tietysti aina takana. Meillä puhutaan aika vaisusti näistä asioista. Joissakin toisissa maissa ja yhteyksissä puhutaan paljon avoimemmin. Minusta on kestävä tämä linja, joka Suomella on, että me pidämme nykyisistä toimielinten valtasuhteista kiinni. Se on pienen maan etu ja se on myös itsenäisten valtioiden liiton perusta ylipäätään, että jäsenmailla, niiden parlamenteilla ja hallituksilla on sananvalta, kun tehdään todellisia päätöksiä. Eli lyhyesti sanottuna: neuvostojen tie olkoon meidän tiemme jatkossakin.

²⁴ **Kirsi Piha /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvin harhaanjohtavaa sanoa, että olisi kauheaa, jos parlamentti saisi mahdollisuuden erottaa komissaareja, koska parlamentilla on jo mahdollisuus erottaa koko komissio. Sillä siis on mahdollisuus käyttää hyvin voimakkaitakin valtaoikeuksia, mikäli tähän on tarvetta. Uskon, että se enenevässä määrin myös tulee näitä valtaoikeuksiaan käyttämään.

On myös hyvin ristiriitaista puhua samanlaisesti yhteisvastuusta ja kollegiaalisesta päätöksenteosta ja toisaalta delegoida hyvin paljon komission sisällä erilaisia asioita ja vastuuta, jolloin kollegion on hyvin paljon vaikeampi tietää toistensa tekemisistä.

Ed. Olinille haluaisin sanoa, että mielipiteeni eivät suinkaan kohdistu pelkästään tähän hetkeen. Olen esittänyt samoja ajatuksia sekä lähetekeskustelussa että valiokuntakäsittelyssä, mut-

ta nämä ovat kaikuneet hyvin kuuroille, tarkoituksellisesti väärin ymmärtäville tai federalismin peikkoa pelkääville korville.

²⁵ **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin reagoinut ed. Pihan puheenvuoroon ja osittain vähän lohduttanutkin häntä. Näen, että hallituksen linja ja se linja, mikä ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on esillä, on suhteellisen realistinen. Komissio toimii kollegiona. Todellisuudessa itse asiassa europarlamentille jää mahdollisuus jopa erottaa yksittäinen komission jäsen. Sehän tapahtuu sitä kautta, että syntyy tietty epäluottamus parlamentin piirissä käydyssä keskustelussa ja tästä keskustelusta epäilemättä komission puheenjohtaja joutunee tekemään ne johtopäätökset, että hän ilmaisee oman tahtonsa suhteessa yksittäiseen komissariin. Tämähän on nyt tunnistettu fakta-asetelma, että jokainen komissari on nyt tavallaan luottamussuhteessa komission puheenjohtajaan, ja tässä mielessä voidaan yksittäisestä komission jäsenestä päästä eroon.

²⁶ **Ben Zyskiewicz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On melkein pä historiallista, että olen ed. Tennilän kanssa asiassa samaa mieltä ja eri mieltä nuorten ryhmäkollegojeni, edustajien Katainen ja Piha, kanssa parlamentin mahdollisuudesta erottaa yksittäinen komission jäsen.

Ed. Katainen aikaisemmin totesi, että sehän ei ole yksittäisiltä jäsenmailta pois, jos parlamentille tällainen oikeus annetaan. Totta kai se on yksittäiseltä jäsenmaalta pois. Yksittäinen jäsenmaa oman itsenäisen harkintansa puitteissa on päättynyt tiettyyn komissariehdokkaaseen, joka on sitten tullut myös nimitetyksi Euroopan unionin komission jäseneksi. Jos parlamentille tämä oikeus annetaan, niin silloin parlamentaarikot, joiden joukossa ei välttämättä ole ainuttakaan asianomaisen jäsenmaan europarlamentin jäsentä, voivat tämän erottaa ja pakottaa näin tämän yksittäisen jäsenmaan etsimään uuden ehdokkaan, jonka ne vuorostaan taas voivat erottaa. Yksittäinen jäsenmaahan siinä päätösvaltaansa menettää.

Kun ed. Piha vetosi siihen, että parlamentti voi jo erottaa koko komission eikä tämä siihen nähden ole iso muutos, on totta, että parlamentti voi erottaa koko komission, mutta siinä on pyritty juuri korottamaan erottamiskynnys sen verran

korkeaksi, kun se koskisi koko komissiota, ettei parlamentti kovin kevein perustein lähtisi sitä mahdollisuuttaan ja oikeuttaan käyttämään.

Minun mielestäni Euroopan parlamentti on täysin epäluotettava toimiin. En ole nähnyt siellä paljon merkkejä vastuullisesta harkinnasta tämän kaltaisissa asioissa. Olen vakuuttunut siitä, että jos Euroopan unionin parlamentille annettaisiin oikeus yksittäisten komissarien erottamiseen, niin parlamentti jo ihan oman arvovaltansa vahvistamiseksi, joka on sen kaiken toiminnan päämäärä, söisi komissarin kuussa, parhaassa kuukaudessa kaksikin.

²⁷ **Ulla Anttila /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En nyt toista näitä kommenttejani kannibalismista ed. Zyskiewiczille, joita äsken sanoin ed. Tennilälle. Mutta en nyt voi olla muistuttamatta siitä, että yhden maan edustaja komissiossa ei enää komission jäsenenä ole maan mandaatilla, vaan hän on lojaali komissiota kohtaan. Kyllä minusta tämän kytkennän loigikka siihen nähden, että yksittäisten maiden valta vähenisi, jos komission jäsenten vastuunalaisuutta kehitetään, kaiken kaikkiaan on tuu.

Mitä sitten tulee siihen, että eri osat EU-institutiota etsivät lisää valtaa koko ajan, näen, että se prosessi on jatkuva. On tuoreita ehdotuksia, joilla komissio pyrkii lisäämään valtaansa. Mainitsin jo aiemmin tässä keskustelussa kauppapolitiikan osalta Wto-neuvottelujen suuntaan. Itse näkisin kyllä, että kansallisten parlamenttien olisi hyvä kuitenkin kunnioittaa myös europarlamenttia ja sitä työtä, mitä se tekee demokraattisesti valittuna elimenä.

Olen toiveikas sen suhteen, mitä ministeri Tuomioja äsken sanoi vastuunalaisuuden kehittämisestä, että voitaisiin ajatella myös sellaista mallia, jossa yksittäisen komissarin suora vastuunalaisuus olisi jonkinlainen välimuoto komission kollektiivisen vastuun ja nykytilanteen välillä.

²⁸ **Jari Vilén /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Itseäni hieman hämmentää keskustelu yksittäisestä komissarista, siitä, kenelle tai mille ja miten hän on eroamisvastuussa, koska mielestäni meidän on syytä muistaa kokonaisuus, joka mielestäni on suomalaisesta näkökulmasta vielä olennaisempaa kuin yksittäisen komissarin asema. Kysymys on siitä, mitkä

ovat ne työskentelytavat, että 25—30 jäsenen komissio kykenee työskentelemään siten, että se pienen maan edustajakansalainen, joka sinne on valittu, kykenee vaikuttamaan ja toimimaan siinä yhteisössä. En näkisi niin ratkaisevaksi sitä, onko Euroopan parlamentilla yksilön erottamisvastuu vai allekirjoittaako virkaan valittava komission jäsen sitoumuksen siitä, että jos puheenjohtaja vaatii häntä eroamaan, hän tulee sen tekemään.

Näkinsin, että olennaista ja tärkeää meille on keskustella ja saada tieto siitä, miten komission työskentely jatkossa tullaan järjestämään siten, että jokainen komission jäsen todellakin on tasa-arvoisessa asemassa ja suhteessa siihen, vai tuleeeko komission sisällä olemaan sisärinki, joka päättää asioista. Ei ole ratkaisevaa se, onko mahdollisesti eroamaan joutuva henkilö jossakin siinä mukana, vaan ratkaisevaa on se, mikä on työskentelyilmapiiri, miten taataan tasa-arvoisuus komissiossa. Sen jälkeen varmaan yksilön vastuukin kyllä löytyy.

²⁹ **Kalevi Olin /sd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Zyskowitz toi piristystä tähän keskusteluun. Hän nimittäin kuvaili ja eritteli ja teki johtopäätöksiäkin tavalla, josta voidaan tulla siihen, että hänen esittämänsä näkemykset eivät ole vailla reaali pohjaa.

Mitä tulee sitten, arvoisa puhemies, ed. Pihan kommenttiin, olen todella kuullut hänen esittävän näin aikaisemminkin, että se oli aivan hyvä, että totesitte näin. Mutta itse sanoin vain, että nyt tänään se esitys ajoittui tähän ja ryhmäpuheenvuoron pitämiseen. Uskon, että muutkin kuin minä tulevat jatkossakin kiinnittämään erityistä huomiota, ed. Piha, teidän argumentointinne, koska teidän asemanne EU-politiikan luoja Suomessa on muuttunut ja vahvistunut suuren valiokunnan varapuheenjohtajana. Sen takia tämä ajoitus kritisoi sinänsä niitä lähtökoh-
tia.

Mitä muutoin, arvoisa puhemies, olen asiasta mieltä, olen pannut merkille, että on kovin hyödyllistä, että Suomen eduskunnassa on Euroopan unionin parlamentissa toimineita edustajia kuten edustajat Rynänen ja Piha sekä varapuhemies Anttila muun muassa, koska sen myötä keskusteluun, jota on käyty niin suuressa valiokunnassa, jossa olen ollut mukana, kuin ulkoasiainvaliokunnassa, on saatu hyödyllistä kokemusta näiden asioiden käsittelystä.

³⁰ **Jyrki Katainen /kok**: Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowitz pitää tiukasti kiinni käsityksestä, että yksi komissaari edustaa kansallisvaltiota. Näinhän ei tietysti ole. On vähän vaikea ymmärtää sitä ajojahtiteoriaa, että parlamentti jahtaisi jonkin maan edustajaa. Siinä tapauksessa — näin ei tietenkään tule tapahtumaan — jos vaikkapa suomalainen komissaari Liikanen syyllistyisi johonkin, joka on epäkuranttia, minusta on varsin hyvä, että silloin myös pystytään erottamaan yksi komissaari eikä koko EU kriisiydy. Silloin myös Suomi saa nimittää siihen toisen tilalle.

Voidaan tietysti myös kysyä, minkälainen enemmistö Euroopan parlamentista riittää komission puheenjohtajalle, jotta hän antaa epäluottamuksen ilmaisen yhdelle yksittäiselle komissaarille, ja miten enemmistö mitataan. Voidaan kuvitella vaikkapa, että EPP-ryhmä painostaisi Prodia erottamaan Liikasen. Onko EPP-ryhmä tarpeeksi suuri vai otetaanko siihen vielä liberaalit mukaan? Millä tavalla tämä käytännössä toimii? Tämä on minusta yksi keskeisimpiä aukkoja. Siinä mielessä olisi kaikkein selkeintä, että komissaarit vastaisivat teoistaan suoraan parlamentille.

³¹ **Kirsi Piha /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy ensin esittää lämmin kiitos ed. Olinille siitä arvostuksesta, mitä hän osoittaa Euroopan parlamentin kokemusta kohtaan, sillä jos ed. Zyskowitzin puheita olisi uskomisen, Euroopan parlamentista ei tule juuri mitään hyvää ja ennestäänkin hyvää siellä pilaantuu.

Ed. Zyskowitzin korvat kuulevat myös asioita, joita ei tässä salissa ole sanottu. En ole sanonut niin, että yksittäisen komissaarin saattaminen Euroopan parlamentille vastuuseen ei olisi muutos. Toki se on iso muutos. Se on iso muutos myös unionin toiminnan kannalta. Viittasin tässä juuri vuosi sitten tapahtuneeseen episodiin, jossa koko komissio joutui eroamaan käytännössä parlamentin vaatimuksesta.

Olen ed. Kataisen kanssa siinä samaa mieltä ja haluan korostaa vielä sitä, että jos suomalainen yksittäinen komission jäsen ei nauttisi Euroopan parlamentin luottamusta, kyllä minä ihmettelen, olisiko se jo Suomenkin kannalta järkevämpää silloin vaihtaa oma komissaari kuin antaa sen komissaarin, joka ei luottamusta nauti, istua jökötää komissiossa ja haitata sillä tavalla koko unionin toimintaa ja koko unioniin kohdistuvaa luottamusta. Kysyn myös, oliko todellakin unionille

edullista se vuosi sitten tapahtunut episodi, jossa muutaman komissaarin selkeiden väärinkäytösten takia ja ansiosta koko komissio joutui eroamaan. Oliko tämä todellakin unionin toiminnan kannalta hienoa, selkeätä ja luottamusta herättävää?

³² **Mirja Rynnänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowitz todellakin onnistui piristämään keskustelua, provosoi minua sitä — oliko suora lainaus jotenkin näin: "Euroopan parlamentti on täysin epäluotettava toimielin". Ei nyt sentään. Tähän on pakko puuttua myös entisenä parlamentin jäsenenä. Euroopan parlamentti on kuitenkin ainoa demokraattisesti suorilla vaaleilla valittu toimielin Euroopan unionissa. Toiminnassaan se on erityisesti viime vuosina hyvin merkittävällä tavalla pystynyt nostamaan kansalaisnäkökulmaa Euroopan unionin päätöksentekoon, korostamaan sitä.

Kansallisten parlamenttien ja Euroopan parlamentin välillä ei pitäisi syntyä kilpailuasetelmaa, mikä tällä hetkellä on olemassa. Minusta yhteistyötä pitäisi pystyä kehittämään. Se on erityisen tärkeätä tilanteessa, jossa on siirrytty yhä enemmän yhteispäätösmenettelyyn, määrääenemmistö-päätöksentekoihin. Yhteys kansallisesta parlamentista pitäisi jotakin kautta saada paremmin toimimaan.

Komissaarien erottamisesta: Minusta on ihan selvä, että Euroopan parlamentin tärkeä demokraattinen kontrolli asiassa pystyy toimimaan komission puheenjohtajan kautta. Kyllä parlamentti demokraattista kontrolliaan ja niitä paineita pystyy luomaan tätä kautta, eli mikä tämä on ihan oikea järjestelmä siihen. Minä näen pienen maan kannalta hyvin ongelmallisena, jos parlamentti tietyllä tavalla kuitenkin enemmistöllä määräävaltaisesti pystyy erottamaan yksittäisiä komissaareja. Oikeudellista vastuuta on voitava selvittää, niin kuin ministeri Tuomioja jo esitti.

³³ **Ben Zyskowitz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kataisen puheenvuoron johdosta totean, että en todennut, että yksittäinen komission jäsen suoranaisesti edustaa siellä yksittäistä jäsenmaata. Mutta kun kiistin hänen näkemyksensä siitä, etteikö parlamentille annettu oikeus erottaa yksittäinen komission jäsen kaventaiksi yksittäisen jäsenmaan vaikutusvaltaa, osoitin, että se kaventaiksi, koska nimenomaan nykyisessä päätöksentekoprosessissa yk-

sittäinen jäsenmaa nimeää käytännössä komission jäsenen, vaikka komission jäsen ei edustakaan työssään jäsenmaata. Silloin se, että parlamentti voi tulla ja tämän jäsenmaan nimeämisen komission jäsenen erottaa, kaventaa tämän jäsenmaan vaikutusmahdollisuuksia.

Mitä tulee siihen, pelätäänkö turhaan ajojaita komission jäseniä kohtaan, okei, ajojahti on liian voimakas sana tässä yhteydessä. Mutta kun on nähty, miten Euroopan parlamentti kaikin tavoin pyrkii omaa asemaansa ja arvovaltaansa vahvistamaan, mikä siinä olisi sen kätevämpää kuin juuri komission jäsenille annettujen epäluottamuslauseiden kautta korostaa omaa rooliaan Euroopan unionin päätöksenteossa?

Kun ed. Piha kysyi, oliko se hienoa, että koko komissio joutui eroamaan, niin ei tietystikään ollut hienoa ja sekin johtui paljolti vain tästä Euroopan parlamentin pyrkimyksestä oman arvovaltansa ja asemansa kohentamiseen.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa rouva puhemies, haluan sanoa, että kysymyksessä komission jäsenen vastuunalaisuudesta parlamentille on kysymys kaiken kaikkiaan Euroopan unionin toimielinten luonteesta ja vallasta. Mitä enemmän viedään kehitystä siihen suuntaan, että komissio on kuin Euroopan hallitus, joka on vastuunalainen Euroopan parlamentille, sitä enemmän tietysti vääristyy se käsitys, että Euroopan unionin tulisi olla itsenäisten jäsenvaltioiden yhteisö.

³⁴ **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Reagoisin oikeastaan ed. Zyskowitzin aikaisempaan puheenvuoroon. Oletin olevani ed. Zyskowitzin kanssa samaa mieltä peruslähtökohdista, mutta hänen vahvasti argumentoitu puheenvuoronsa saattoi minutkin epäilemään, olenko sittenkin arvioinut asioita väärin. Hänen kohdallaan kävi vähän näin, ettei ole enää ihan varmuutta argumentista, kun argumentointi oli niin varman tuntuista.

Se arvio, minkä hän teki Euroopan parlamentista, vähän tunteellissävyytteinen arviointi, asettaa minut kyllä pohtimaan sitä, onko sittenkään painava se peruste, mikä on tuotu esille, että ei olisi tarkoituksenmukaista antaa Euroopan parlamentille mahdollisuutta erottaa yksittäistä komissaaria ainakaan näillä tunteisiin vetoavilla, osittain vähän halveaavillakin arvioilla Euroopan parlamentista. Tätä argumentointia, jota olemme edustaneet, ei voida viedä eteenpäin.

Analyttiselläänkin puolella ed. Zyskowieczin puheenvuorossa oli suuri ongelma. Meidän täytyy tunnistaa se, mikä perussopimuksessa on selkeästi ymmärretty komission luonteenpiirteitä. Se on yhteistyöelin. Komissaarit ovat todellisuudessa kansainvälisiä virkamiehiä. He eivät ole minkäänlaisessa riippuvuudessa eikä vastuusuhteessa niihin maihin, jotka heidät ovat viime kädessä tietysti nimittäneet, tai sanotaan näin päin, että asettaneet ehdolle. Tässä suhteessa tätä peruslähetytämistapaa pitäisi kunnioittaa eikä lähteä arvioimaan missään olosuhteissa sitä, että komissaarit edustaisivat jotakin maata ja jos komissaari erotettaisiin, se olisi ikään kuin epäluottamus jollekin maalle ja sen nimityspolitiikalle.

³⁵ **Esko-Juhani Tennilä /vas** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tänä historiallisena päivänä minun täytyy ruveta puolustamaan voimakkaasti ed. Zyskowieczia, joka on joutunut ryhmätoveriensä ankaran painostuksen kohteeksi. Ehkä me yhdessä tästä kysymyksestä selviämme varsinkin, kun on olemassa ulkoasiainvaliokunnan selkeä kannanotto meidän tukenamme. Eli siitä lähdetään, että valtasuhteita ei heiluteta ja että yksittäisen komissaarin erottamista ei parlamentille anneta. Tämähän on nyt käsittelyssä olevan mietinnön kannanotto. On tietysti ihan mielenkiintoista, että jopa valiokunnan jäsenet sanoutuvat siitä irti. Minulle tämä passaa ihan hyvin, mutta yleensä silloin laitetaan eriävä mielipide paperiin. Mikäs siinä, erilaisia mielipiteitä mahtuu.

Näen kyllä ihan oikeasti sellaisen ongelman, että jos Euroopan parlamentti saisi mahdollisuuden erottaa komissaareja, eihän se olisi vain takautuva oikeus, vaan sitä ruvettaisiin käyttämään jo valintatilanteessa. Se menisi hyvin nopeasti poliittiseksi kysymykseksi, katsottaisiin, kuka on sopiva tai muutoin saatettaisiin jäsenmaan tietoon, että ei käy näin tai noin. Kyllä se alkaisi vaikuttaa heti siinä tilanteessa.

Mitä tulee ed. Kiljusen viimeisimpään puheenvuoroon, niin totean, että hän lukee EU:n perusohjeita ei niin kuin piru Raamattua vaan niin kuin lapsi. Kyllä siellä näin lukee, että komissaari ei edusta ketään eikä ole mikään muu kuin virkamies, mutta kyllähän me toisaalta tiedämme, että on tärkeitä, että siellä on jokaisen jäsenmaan edustaja. Miksi me muutoin siitä pitäisimme kiinni? Sehän se luo moninaisuuden käsittelyyn ja tuo jäsenmaat ja myös komission

läheemmäksi toisiaan. Onhan se merkittävä asia, eikä sitä kannata ihan todesta ottaa, ed. Kiljusen, mitä kaikissa papereissa lukee.

³⁶ **Ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja:** Arvoisa puhemies! En aio hallituksen aitiosta puuttua salin jäsenten välisiin, mutta palaan ed. Kiljusen jo vähän aikaa sitten esittämään kahteen kysymykseen komission kokoonpanosta ja jäsenmaiden edustuksesta siellä.

Meillä on nyt avattu neuvottelut, jotka perspektiivinä päätyvät siihen, että unionissa voisi olla 26 jäsenmaata ja 26 komission jäsentä. Ennen kuin tämä perspektiivi on täyttynyt, tulee aikaa kulumaan 15–20 vuotta. Jos seuraavassa vaiheessa puhumme 30:n ja jopa yli 30 jäsenmaan unionista, niin uskon, että meillä tulee olemaan monta mahdollisuutta palata kysymykseen komission kokoonpanosta. Kun sanon meillä, voi hyvinkin olla, että kovin monella meistä ei ole enää tätä mahdollisuutta, mutta ehkä jollain on. Voimme tämän huoletta jättää tuleville polville.

Sitten kysymys siitä, tulisiko kriisinhallintavaltuuksien käyttö sitoa YK:n tai Ety-järjestön mandaattiin: Sehän on Suomen lähtökohta osallistumiselle kriisinhallintaan ja rauhanturvaamistehtäviin. Emme ole tätä esittäneet EU:ssa, koska on hyvin selvää, että tällaisella esityksellä ei tulisi olemaan riittävää kannatusta. Toisella jäsenvaltiolla on toisenlaisia periaatteita, mutta sen vuoksi onkin tärkeää pitää kiinni siitä, että jokainen jäsenvaltio ratkaisee itse mukanaolonsa tällaisissa tehtävissä.

³⁷ **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on varsin tärkeä asiakokonaisuus, mutta keskustelijoiden määrä on valitettavasti aika vähäinen ja osoittaa ehkä osaltaan samaa laimeutta kuin viime vuoden EU-vaalit. Se on ikävä todeta.

Arvoisa puhemies! Tarkastelen muutamia kohtia, joihin hvk:ssa puututaan. Totean, että pääosaan niistä valiokuntien mietinnön pohjalta voin yhtyä, mutta joitakin pidän liian ylimalkaisina ja sellaisina, jotka eivät puutu ongelmiin riittävästi selkeästi.

Ensinnä komission kokoonpano. Yhdyn siinä valiokunnan mietinnössä oleviin kursiiveilla kirjoitettuihin kappaleisiin.

Äänen painotuksen muuttaminen -kohta on sinänsä hyvin, mutta siinä kohtaa herää kysymys siitä, mitä mietintöön on kirjoitettu: "Ulkoasiain-

valiokunta kannattaa suuren valiokunnan kantaa yhtyen äänen uudelleen painottamisen yhteydessä sellaisen ääniasteikon luomista, joka ottaa riittävästi huomioon myös pienten jäsenvaltioiden keskinäiset erot ja joka turvaa sen, että määräenemmistö edustaa aina myös jäsenvaltioiden enemmistöä." Tämä ääniasteikko, joka ottaa huomioon pienten jäsenvaltioiden keskinäiset erot, ei avaudu minulle. En tiedä, mitä tällä yritetään tarkoittaa. Kun on kaksi samankokoista jäsenmaata, valtiota, jotka ovat eri puolilla EU:ta, miten niiden ääniosuudessa voidaan ottaa niiden erot huomioon? Tämä olisi syytä hieman selkiyttää täällä ennen kuin mennään eteenpäin. On nimittäin tavattoman tärkeä asia se, jos esimerkiksi jotkin erot Suomen ja Kreikan välillä johtavat siihen, että Suomen ääniosuus on pienempi kuin Kreikan, joka väestöltään on likipitään niitä pieniä jäsenvaltioita. Tällaisia kohtia täältä löytyy, jotka vaativat hieman enemmän selvyttä.

Arvoisa puhemies! Sitten määräenemmistöpäätösten käyttöalan laajentaminen. Siinä yhdyin kyllä valiokunnissa muotoutuneisiin kannanottoihin ja pidän erityisen tärkeänä sitä, mitä täällä todetaan, että ulkoasiainvaliokunta kannattaa sitä, että yhteispäätösmenettelyä käytetään pääsääntöisesti niissä lainsäädäntöasioissa, joissa siirrytään määräenemmistöpäätöksentekoon. Tämä yhteispäätösmenettely on ymmärtääkseni aika hidas ja byrokraattinenkin, mutta mielestäni tästä pitää kuitenkin pitää kiinni jatkossakin, että kun määräenemmistöpäätöksentekoon siirrytään yhä useammissa asioissa ehkä olosuhteiden pakosta, niin yhteispäätösmenettely on syytä niissä säilyttää ainakin pääsääntöisesti.

Arvoisa puhemies! Tässä juuri käytiin pitkä keskustelu komission jäsenen vastuusta. Se on mielenkiintoinen asia. Kuulimme, että kokoomuksen ryhmä on tässä jakautuneena ja että vasemmistostakin ... Jaa, ei tainnut tulla, lopulta ei ollut oikein selvää, mikä ed. Kiljusen kanta oli, mutta kovasti se aiheutti kuitenkin erilaisia näkemyksiä.

Totean ensinnäkin, että komission jäsen ei edusta jäsenvaltiota, vaikka hän on aina tietyn jäsenvaltion kansalainen. On hyvä, että pidetään kiinni siitä, että jokaisesta jäsenvaltiosta on yksi kansalainen komission jäsenenä. Se on äärimmäisen tärkeää. Mutta hänhan ei edusta silti siellä jäsenvaltiotaan, vaikka hän toisaalta on jäsenvaltion hallituksen esittämä jäsen komissioon. Siinä suhteessa ehkä ei nyt ole kysymys siitä, että

jäsenvaltiolta päätösvaltaa merkittävästi siirtyisi komissiolle taikka parlamentille, ollaan sitten tällä linjalla, että komissio on yhteisvastuullinen, tai sillä, että yksittäinen jäsen voidaan panna äänestykseen.

Tähän kysymykseen liittyy se ongelma, että jos yksi 20 komissaarista syyllistyy johonkin väärinkäyttöön tai osoittautuu kyvyttömäksi hoitamaan tehtävänsä, pitääkö koko komissio erottaa todellakin sen yhden laittomasti menetelleen tai kyvyttömän komission jäsenen takia. Tähänhan nyt tämä linja johtaa, joka on ja jota tässä mietinnössä esitetään edelleen säilytettäväksi. Kun koko komissio erotetaan, niin kuin vuosi sitten kävi, tai ei erotettu, mutta komissio erosi kokonaisuudessaan, niin puoli vuotta meni, että komissio ei ollut toimintakykyinen. Se on pitkä aika, ja oli jopa vaara, että koko Suomen puheenjohtajakausi olisi mennyt toimimattoman komission oloissa. Koko komission ja sitä kautta koko unionin toiminnan halvaantuminen varsin pitkäksi ajaksi voi todellakin siis tapahtua yhden komissaarin, yhden komission jäsenen takia. Jos tätä halutaan lieventää, niin silloin muun muassa edustajien Pihan ja Kataisen esille ottama yhden komission jäsenen asettaminen vastuunalaiseksi parlamentissa helpottaisi tilannetta.

Toisaalta voidaan kysyä ikään kuin oikeusturvankin kannalta, jos tässä nyt sitä voi yleensä pohtia, onko oikein, että jos yksi tekee jonkin virheen tai rikoksen, niin 19 muuta joutuu siitä vastuuseen. Se ei välttämättä ole oikein. Meillä täällä kotimaisessa parlamentarismissa on muistaakseni uudenkin perustuslain mukaan mahdollista äänestää yhdenkin ministerin vastuusta ja hänelle antaa epäluottamuslause. Hallitus voi jatkaa. Uusi ministeri tulee tilalle, jos näin tapahtuu. Lisääkö se liittovaltiokehitystä ja parlamentin asemaa merkittävästi, se on tietysti mielenkiintoinen kysymys.

Vielä tähän yksittäisen komissaarin erottamiseen, hänen luottamuksensa punnitsemiseen. Minusta siinä pitää kyllä etsiä nyt kompromissia, tai ainakin haluan etsiä tässä kompromissia, ja ehkä se siltä pohjalta voitaisiin löytää, että se syy, miksi yksittäinen komissaari, pitäisi kai käyttää komission jäsen, voidaan vetää parlamentissa äänestykseen ja vastuuseen, olisi merkittävä. Mielestäni poliittisia syitä ei voitaisi ottaa perusteeksi. Jos tällaisella virkamiestyypisellä komissaarilla, komission jäsenellä, on poliittiset mielipiteet — hänen ovat vanhoja poliitikkoja suunnil-

leen kaikki — niin hänen poliittisista mielipiteistään, kannanotoistaan ei pidä häntä saattaa parlamentin äänestyksen kohteeksi. Mutta jos hän tekee virkavirheen, syyllistyy rikokseen, niin kuin oli kysymys vuosi sitten muutamien komission jäsenten osalta, niin mielestäni on kyllä ajateltavissa niin, että oikeudellisista syistä parlamentti punnitsisi yksittäisen komission jäsenen luottamuksen ja voisi päätyä siihen, jos näytöt ovat selvät, että hän ei nauti sitä luottamusta, joka tarvitaan, ja silloin joutuisi eroamaan.

Kolmas kysymys on, minkä edellä jo mainitsin, että jos komission jäsen osoittautuu kyvyttömäksi hoitamaan tehtävänsä, mikä on silloin tilanne. Pitääkö hänet voida kyvyttömyyden takia erottaa? Mielestäni se on vaikea kysymys, jos siihen mennään. Se on lähellä poliittista syytä, joka on vaikea. Mutta toisaalta, kyllä komission työ kärsii, jos on kyvytön komissaari asiaa hoitamassa jollain tärkeällä alalla.

Tätä kokonaisproblematiikkaa voitaisiin mielestäni pohtia näitten erilaisten syitten perusteella. Silloin poliittisista syistä koko komissio, mutta oikeudellisista, juridisista syistä yksittäinenkin komission jäsen voitaisiin saattaa vastuuseen.

Arvoisa puhemies! Edelleen tässä on parlamentin jäsenmäärästä. 700:n enimmäismäärässä ollaan kiinni edelleen. Se on problemaattinen tilanne. Jos se jätetään tähän ja unioni laajenee, silloin pienten jäsenmaiden, kaikkienkin jäsenmaiden, mutta esimerkiksi Suomen parlamentin jäsenten määrä vähenee, ja se vieraannuttaa entistään unionista kansalaisia, jotka pääsevät valitsemaan entistäkin pienemmän joukon parlamentin jäseniä. Jos sitä toisaalta kasvatetaan 700:sta suuremmaksi, siitä tulee valtava laitos ja se on todella hankala. Tämänkin malli, joka mietinnössä on toiseen kappaleeseen kirjoitettu, että liittymissopimuksessa uusien jäsenmaiden jäsenmäärä määriteltäisiin, sekin jossain mielessä syrjii uusien jäsenmaiden kansalaisten oikeuksia valita edustajansa parlamenttiin. Tämäkin, minkä valiokunta on jättänyt tällä tavalla, että liittymissopimuksessa hoidetaan, on mielestäni aika huono ja kyseenalainen ratkaisu. Paras olisi varmaan se, jos nykyiset isot jäsenmaat luopuisivat osasta parlamentin jäseniä, ja näin päästäisiin eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Kaikkein tärkein asia mielestäni mietinnössä on unionin rahoituksen ja varainkäytön tarkastusjärjestelmä. Suuri valiokun-

ta on tähän puuttunut jonkin verran selkeästi, mutta ulkoasiainvaliokunta on mielestäni hyvin arveluttavalla tavalla ohittanut tämän todella vakavan kysymyksen. Me tiedämme, että edellinen komissio kaatui väärinkäytöksiin, ja nyt on parlamentin sisällä väärinkäytössyytöksiä. Väärinkäytösten määrä unionin varojen suhteen taitaa muutenkin olla kymmenissä miljardeissa markkoissa. Molemmat valiokunnat, sekä suuri valiokunta että ulkoasiainvaliokunta, ovat kirjoittaneet näin: " - unionin rahoituksen ja varainkäytön tarkastusjärjestelmän nykytila ei ole tyydyttävä." Edelleen: " - että yhteisön tilinpäätöksen jääminen hyväksymättä ja vastuuvapauden siitä myöntämättä näyttää muodostuneen säännöksi, että edellisen komission väärinkäytöksiä tutkminen uskottiin erilliselle ad hoc -elimelle eikä tilintarkastustuomioistuimelle ja että on ollut tarpeen perustaa uusi petosten torjuntaan keskittyvä unionin viranomainen."

Nämä ovat vakavia asioita ja kymmenien miljardien markkojen väärinkäytökset taustalla. Ei ole ihme, jos kansalaiset eivät luota koko järjestelmään. Mitä sitten valiokunta toteaa? Se toteaa lyhyesti, että valiokunta kannattaa tilintarkastustuomioistuimen päätöksenteon eri vaihtoehtojen tutkimista konferenssissa. Mielestäni päätöksenteon eri vaihtoehtojen tutkiminen ei kyllä riitä tämän vakavan ongelman selvittämiseen ja nopeaan pois päiväjärjestyksestä saamiseen edes kohtuulliselle tasolle. Tämän johdosta, arvoisa puhemies, olen jättänyt ja nyt esitän tiukempaa ponsilausumaa tämän vakavan asian saamiseksi vahvasti esille Suomen toimesta hvk:ssa.

Teen seuraavan lausumaehdotuksen: "Eduskunta edellyttää, että hallitustenvälinen konferenssi uudistaa Euroopan unionin ja sen kaikkien toimielinten rahoituksen ja varainkäytön tarkastusjärjestelmän siten, että laajoiksi paisuneet väärinkäytökset saadaan tehokkaasti paljastettua, yhteisön vuosittaiset tilinpäätökset ja vastuuvapaudet, jotka suuren valiokunnan mukaan nykyisin säännönmukaisesti jäävät hyväksymättä, kohtuullisessa ajassa tulevat hyväksytyiksi sekä väärinkäytöksiin syyllistyneet saatetuiksi asianmukaiseen vastuuseen teoistaan."

Arvoisa puhemies! Mielestäni eduskunnan olisi jo oman kunniansa ja arvovaltansa takia syytä kiinnittää tähän kohtaan vakavampaa huomiota kuin mihin valiokunnat ovat päättäneet. Jos tämä vaatimattomilla kyvyilläni laadittu lausuma tulee hyväksytyksi, se nostaa tämän asian

esille. Edustajat voivat lukea Paul van Buitenen uuden kirjan, jossa näistä kerrotaan, ja se on järkyttävää luettavaa. Vielä päätöksenteossa ja hallinnossa oleva salainen menettely kärjistää tilannetta hyvin voimakkaasti.

Arvoisa puhemies! En puutu ehkä tässä, kun aika kuluu, muihin asioihin erityisemmin. Hvk:ssa on muutamia muitakin asioita esillä, mutta sen totean, että hvk-asioiden ohella meidän pitäisi käydä, ja toivon, että hallitus siihen toisi eväitä, keskustelua laajenemisen kustannuksista ja ehkä nopeastikin edessä olevan laajenemisen vaikutuksista maatalouteen ja alue- ja rakennepolitiikkaan Suomessa. Ne ovat todella suuria, vakavia kysymyksiä.

³⁸ **Mirja Rynnänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viitaten äsken käytyyn keskusteluun haluaisin ed. Kankaanniemelle vielä selventää, ettei nykyinen linja todellakaan ole se, että yhden komissaarin erottamistarve väistämättä johtaisi koko komission erottamiseen. Nythän jokaiselta komissaarilta on vaadittu sitoutumus, jonka mukaan komissaari itse sitoutuu eroamaan, jos komission puheenjohtaja sitä pyytää, ja komission puheenjohtaja varmasti pyytää, jos komissaarin eroamiseen, erottamiseen on perusteltu syy ja aihe. Siihen kyllä Euroopan parlamentin demokraattinen kontrolli vaikuttaa ihan riittävästi, sillä muutenhan vaihtoehtona todella on koko komissiolle annettava epäluottamuslause, johon parlamentilla jo tällä hetkellä on valta. Tämän tietysti sekä komission puheenjohtaja että muutkin komissaarit varsin hyvin tietävät. Eli tavallaan Euroopan parlamentilla on nyt muutetussa tilanteessa jo kiertoteitse mahdollisuus vaatia yhden komissaarin eroa. Siksi minusta on tarpeellonta tuoda tällaista federalistista hallitusmallia, liittovaltiohallitusmallia, jota parlamentin vallan selkeä kasvattaminen siinä, että se voi yksittäisen komissaarin suoraan erottaa, merkitsisi. Se on minusta hyvin arveluttavaa pienen jäsenmaan kannalta erityisesti ja nimenomaan heikentäisi komissiota kokonaisuudessaan. En näe, että valtasapainon muuttaminen tällä tavalla, että meillä on parlamentin vallalle hyvin voimakkaasti alistettu heikko komissio, olisi pienen maan etu.

³⁹ **Toimi Kankaanniemi /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiesin tavattoman hyvin tämän, että nykyinen komission puheenjohtaja Prodi on tällaiset kirjalliset sitoumukset

vaatinut, mutta ne eivät perustu Euroopan unionissa mihinkään säädöksiin, ne ovat tietynlainen kiristysote ja vieläpä niin, että niillä kiristetään jäsenmaiden esittämien henkilöiden osalta heidän toimintaedellytyksiään tietyllä tavalla. En oikein pidä hyvänä sitä, että tällainen, periaatteessa ei-julkinen sitoumus olisi se malli, jolla näin vakavat asiat järjestetään. Millä perusteella siten komission puheenjohtaja voi ruveta vaatimaan eroa? Voiko hän vaatia myös poliittisista syistä tai sen takia, että toteaa, että komission jäsen ei oikein hyvin hoida hommiaan tai ei pysty niitä hoitamaan tai että hänen mielipiteensä ovat väärät? Minusta sekin on arveluttavaa, että yksi henkilö, komission puheenjohtaja, voi painostaa komission jäsenen luopumaan tehtävästään. Ei sekään ole kovin demokraattinen menettely. Ehkä parlamentti sittenkin edustaa jonkinlaista demokratiaa.

⁴⁰ **Mirja Rynnänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällaiseen menettelyyn ei varmasti komission puheenjohtaja voisi ryhtyä omasta aloitteestaan ja pelkästään siksi, että hän itse henkilökohtaisesti näkee, että komissaarin erottamiseen on syytä.

Äsken juuri korostin, että Euroopan parlamentin demokraattinen kontrolli komissioon päin varmasti pitää huolen siitä, että paineet, jotka kohdistuvat silloin yhtä lailla siihen komissaariin, joka pitää erottaa, kuin komission puheenjohtajaankin, johtavat puheenjohtajan toimiin tässä asiassa. Kyllä puheenjohtaja komissioineen saisi epäluottamuslauseen, jos jonkun komissaarin erottaminen todella perustuisi vain komission puheenjohtajan mielihaluun. Tällaista tilannetta en pysty edes kuvittelemaan.

⁴¹ **Ismo Seivästö /skl**: Arvoisa puhemies! Uudellakin vuosituhannella ovat rauhan, turvallisuuden ja ihmisoikeuksien puolustaminen niitä jaloja päämääriä, joiden eteen niin yksilöiden, valtioiden kuin kansainvälisten järjestöjenkin on tehtävä työtä. Paikallisetkin kriisit heijastuvat meidän aikanamme suhteellisen laajoille alueille, ja siksi ne tulee ottaa vakavasti. Tästä esimerkkeinä ovat viime aikojen kriisit Kosovossa ja Tshetsheniassa.

Eurooppa on paljon muuttunut sitten unionin syntymisen. Poliittisesti maanosamme näyttää aivan toisenlaiselta kuin 1950-luvulla. Kansallissosialismin muistot olivat todella tuoreessa muis-

tissa tuolloin ja kommunismi hallitsi puolta Eurooppaa. Nyt molempia järjestelmiä katsotaan historiallisina ilmiöinä, joiden taloudellisia, poliittisia ja eettisiä seurauksia toki edelleen maksetaan. Euroopan unioni on onnistunut vakauttamaan Eurooppaa, mutta osa maanosamme kaipa edelleen lisävakautta niin taloudellisesti, poliittisesti kuin henkisesti. Niin sanotuissa vaikoissa maissakin kymmenet miljoonat ihmiset elävät köyhyysrajan alapuolella, joten haastetta riittää. Unionin laajentuminen maksaa, mutta hyvien arvojen toteutumisen kustannuksiin kannattaa osallistua. Suomen maksukyky toki on kovin rajallinen. Olemmehan edelleen pahasti velkaantunut maa, ja vastuuta on kannettava myös todella köyhistä kehitysmaista. Eurooppalaisen siirtomaakauden synnyttämiä ongelmia pohditaan osittain nyt myös Euroopan unionin ja Afrikan maiden välillä. Suomalaisten ja muidenkin Pohjoismaiden siirtomaakauden historiasta ei kovin paksua kirjaa saa aikaiseksi. Euroopan unionin suurten valtioiden on kuitenkin kannettava vastuuta menneistä ratkaisuista.

Unionin laajentumisprosessissa on mukana peräti 13 hakijamaata. 15 plus 13 on 28. Kysyä sopiikin, kykeneekö 1950-luvun tuote mukautumaan tällaiseen uuteen vaiheeseen? Voidaanko 1950-luvun perustekniikka muuntaa uuden vuosituhannen tilanteeseen ja haasteisiin, vai olisiko peräti uskallettava tehdä ihan uusi asento, kuten varusmiespalveluksen suorittaneet muistavat tehneensä aina silloin tällöin, kun vanhaa asentoa ei voinut korjata väpelin toivomalla tavalla? Löytyykö nyt sellaisia eurooppalaisia visionäärejä, näkijöitä, joilla on 1940-luvun lopun ja 1950-luvun tapaan sellaista näkökenttää uuteen Eurooppaan, joka ulottuu Atlantilta Uralille, Väliamereltä Jäämerelle, uudelle rakenteelle rakennetulle Euroopalle, Euroopalle, jossa paikalliset kysymykset hoidetaan lähellä ihmisiä, kansanvaltaa kunnioittaen ja kasvattaen, ympäristönsuojelusta, puhtaista elintarvikkeista, ihmisoikeuksista, energiansaannista ja työllisyydestä sekä taloudellisesta ja fyysisestä turvallisuudesta huolehtien yhdessä yli rajojen?

Kriisejähän ennaltaehkäistään parhaiten taitavalla talous- ja sosiaalipolitiikalla. Tällaiselle Euroopalle olisi maailmassamme kysyntää. Jotta näihin tulevaisuudennäkymiin voitaisiin suunnata paremmin katsetta, tulee nykyinen unioni saatata avoimuuden, vastuullisuuden ja tehokkuuden kohdalla ajan tasalle. Toistuvat puheet mil-

jardien, jopa kymmenien miljardien ja parlamentin kohdalla miljoonien väärinkäytöksistä Euroopan unionissa eivät palvele näitä tavoitteita. Unionin elinten rehellisyyteen ja väärinkäytösten estämiseen ja oikaisemiseen tulee tavallisen kansalaisen voida luottaa. Se luottamus syntyy ainoastaan teoista, ei pelkistä juhlapuheista. Tuo luottamus edesauttaisi myös osallistumisinnon kohottamisessa, mihin ed. Kankaanniemi edellisessä puheenvuorossa viittasi, kun seuraavan kerran Suomesta valitaan edustajia Euroopan parlamenttiin.

Ulkoasiainvaliokunta ja sille lausunnot antaneet suuri valiokunta ja perustuslakivaliokunta ovat pääosin tehneet hyvää työtä. Isompi annos kustannuksista olisi ollut kuitenkin paikallaan. Mitä esimerkiksi verojen harmonisointi, yrityksistä kilpaileminen ja vastaavat asiat vaikuttavat meidän maahamme ja pohjoismaiseen hyvinvointiin?

Kommentteja hallituksen suunnalta odotin vähän myös presidentti Koiviston taannoin esittämästä EU-kritiikistä. Hän pohdiskeli unionin kehityslinjoja ja pelkäsi muun muassa, että nyt ollaan rakentamassa uutta imperiumia. Tuntuu oudolta, ettei tämä keskustelun avaus ole saanut tuulta eduskunnassa ja laajemmaltikin. Olihan puheenvuoron käyttänyt sentään henkilö, joka oli johdattamassa Suomea Euroopan unionin jäseneksi, arvostettu presidentti Koivisto.

Onkin syytä pohtia, kehitetäänkö unionia kuin liittovaltiota vai itsenäisten kansakuntien liittona. Säilyykö edelleen tavallisella ihmisellä tunto ja mahdollisuus vaikuttaa itseään ja asuinalueitaan koskeviin asioihin? Uuden aateliston, euroaateliston, Eurooppa tuntuu kaukaiselta ja paluulta vuosisatojen taa. Älkäämme tässä suhteessa palatko menneeseen aikaan.

⁴² **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Huolimatta siitä, että täällä kokoomuslaisten ja joidenkin muidenkin kesken oli pientä erimielisyyttä yksittäisen komissaarin erottamisesta, kuitenkin valtioneuvoston selonteko ja siitä annetut valiokuntien lausunnot sekä käytetyt puheenvuorot osoittavat suurta yksimielisyyttä Euroopan unionin kehittämisen suunnasta. Hyvä näin.

Yksi tärkeä tavoite on Euroopan unionin laajeneminen, jotta se voisi täyttää sen perustehtävän, joka sille aikanaan, kun syntysanat lausuttiin,

asetettiin: rauhan ja turvallisuuden takaaminen Euroopassa ja myös yleismaailmallisesti.

Tässä kehitystyössä on erityisesti muistettava ottaa huomioon pienten jäsenvaltioiden edut, niin etteivät ne tulla jalkoihin. On tarve lähentää myös unionia ja kansalaisia entistä paremmin. Se tapahtuu avoimuuden linjaa noudattaen, jotta kansalaisten luottamus unionia kohtaan kasvaa. Kehitystyö ei saa johtaa kohti liittovaltiota, vaan unionin on mielestäni säilyttävä itsenäisten valtioiden liittona.

On hyvä, että lähtökohdaksi on komission kokoonpanossa asetettu kaikille maille oma ja tasavertainen komissaari, niin ettei mitään kahden kerroksen komissaareja tule. Miten sitten painotetaan suurempien maiden osaa, niin siitähän mainintoja täällä on, miten siinä edetään. Sen sijaan on painotettava, että yksittäisen komissaarin on tunnettava vastuu. Mikäli tapahtuu sitten jotakin sellaista, niin varmasti johtopäätöksiä löytyy, mutta on aivan oikein, että parlamentti sinänsä ei ryhdy tässä oikeuden jakajaksi.

Haluan myös painottaa, että lisättäessä määränemistöpäätöksiä noudatetaan varovaisuutta ja Suomen kantaa muodostettaessa eduskunta pidetään tietoisena ja eduskunta hyväksyy sitten ne muutokset, mitkä nykyiseen vallitsevaan järjestelmään tehdään. Yksimieliset päätökset lisäävät keskeisten asioiden osalta luottamusta myös unionia kohtaan.

Hallitustenvälisen konferenssin kanssa rinnakkain ja erillisenä prosessina etenee Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan osana kriisinhallintakyvyn kehittäminen. Helsingin Eurooppa-neuvostohan teki perustavat päätökset niin sotilaallisen kuin myös ei-sotilaallisen kriisinhallintakyvyn kehitystyön aloittamisesta, jotta Euroopan unioni voisi vastata Petersbergin tehtävistä. Näin Suomen ja Ruotsin aikanaan tekemä yhteinen aloite on johtanut kehitystyöhön ja myös siihen, että ensimmäiset elimet ovat aloittaneet toimintansa. Muun muassa sotilaalliseen komiteaan Suomi on asettanut jo virkamiehiä viemään asioita eteenpäin. Kehitystyön edetessä yhteistyö Länsi-Euroopan unionin kanssa menettää vähitellen merkityksensä unionin luodessa itselleen riittävästi myös suunnittelemaan ja päätöksentekojärjestelmää. Sen sijaan yhteistyö Naton kanssa on tärkeä osa kriisinhallintakyvyn luomista.

Haluan myös painottaa siviilikriisinhallintakyvyn kehittämistä. Sen tarpeen ovat osoittaneet

niin sotilaallisten kriisien jälkihoito tai samassa yhteydessä tapahtuva siviilipuolen toiminta kuin myös jo se esimerkki muun muassa, miten pystyttiin reagoimaan Mosambikin tulvakatastrofiin. Suomella on myös tällä alueella paljon osaaamista, paljon annettavaa ja myös kokemusta. Myös tämä puoli tarvitsee omat elimensä, johtamisjärjestelmänsä, materiaalivaraukset, jotta sille pystytään luomaan riittävät valmiudet, milloin tahansa tällaiset kriisit ovat edessämme. On muistettava, että kriisinhallintakyvyn kehittäminen ei johda yhteiseen puolustukseen, vaan edelleenkin kukin maa vastaa omasta puolustuksestaan. Näin on ainakin Suomen osalta.

Arvoisa puhemies! Selonteko lausuntoineen antaa hyvän lähtökohdan Suomen toiminnalle hvk:n toteuttamisessa. Oleellista on, että eduskunta pidetään tietoisena ja osallisena tämän prosessin etenemisestä. Toisaalta painotan myös sitä, että kansalaisille riittävän yksinkertaisesti ja riittävässä määrin tuodaan esiin, miten Euroopan unionin kehitystyö etenee.

⁴³ **Petri Neittaanmäki /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelen puheenvuorossani vain yhtä ulkoasiainvaliokunnan mietintöön sisältyvää asiaa: joustavuutta.

Euroopan yhdentymistä koskevaan keskusteluun tuli viime syksynä uusi käänne. Silloin liikkeellä oli huhu, jonka mukaan komission puheenjohtajan Romano Prodin asettama työryhmä aikoi ehdottaa Euroopan rakentamiseen sipulimallia, jonkinlaista samankeskisten kehien järjestelmää. Heidän mietinnössään "sipulia" ei kuitenkaan ollut. Sen jälkeen tätä käsitettä on pitänyt esillä lähinnä keskustan europarlamenttiryhmän puheenjohtaja Paavo Väyrynen.

Samankeskisten kehien ajatus ei ole uusi. Tätä käsitettä käytti ensimmäisenä 1980-luvun lopulla komission silloinen puheenjohtaja Jacques Delors. Hän esitti tuolloin, että ytimenä olisi liittovaltioksi kehittyvä 12 maan muodostama EY ja kehät muodostuisivat sen ympärille.

Sisimmäksi kehäksi kaavailtiin Efta-maista koostuvaa Euroopan talousaluetta ja toiseksi kehäksi Itä-Euroopan maiden muodostamaa vastaavanlaista järjestelyä, Eta 2:ta. Tämä ajatus toteutui vain osittain, kun kolme Efta-maata liittyi unioniin.

Toisen kerran kehäjärjestelmästä keskusteltiin 1990-luvun puolivälissä, jolloin valmistauduttiin talous- ja rahaliiton toteuttamiseen ja seu-

raavaan laajentumiseen. Tuolloin keskusteltiin siitä, että Emuun tulisi aluksi vain viisi valtiota, Saksa, Ranska ja Benelux-maat, jotka muodostaisivat laajentuvan EU:n kovan ytimen.

Tämä ajatus ei toteutunut, kun rahaliittoon tuli alusta lähtien mukaan 11 jäsenmaata. Keskustelu johti kuitenkin siihen, että Amsterdamin sopimuksessa omaksuttiin joustavuusperiaate, jonka mukaan jotkin jäsenmaat voivat edetä keskinäisessä yhdyntymisessään muita nopeammin.

Nyt samankeskiset kehät ovat jälleen esillä.

EU on käynnistänyt laajentumisprosessin, jossa on mukana 13 hakijamaata. Lisää hakemuksia on odotettavissa jo lähiaikoina. Samaan aikaan unionia pyritään syventämään: rahaliittoa seuraa talousliitto ja unionille pyritään luomaan yhteistä puolustusta. Tämä laajenemisen ja syvenemisen välinen ristiriita voidaan ratkaista vain siten, että unioni eriytyy sisäisesti.

Euroopan parlamentin liberaaliryhmä, johon keskustalaiset europarlamentaarikot Euroopan parlamentissa kuuluvat, hyväksyi viime marraskuussa kannanoton, jonka mukaan hvk:n tulisi pyrkiä luomaan "asteittain kehittyvä samankeskinen unioni, jossa on liittovaltioydin ja löyhemmin integroitunut ulkokehä". Uloimmiksi yhteistyön ja yhdyntymisen kehiksi esitettiin liberaaliryhmän hyväksymässä kannanotossa Euroopan neuvostoa ja turvallisuusasioissa myös Ety-järjestöä.

Tämän mallin mukaan liittovaltioytimeen tulisivat mukaan vain ne maat, jotka ovat sekä halukkaita että kykeneviä etenemään ilman varauksia ja poikkeuksia Maastrichtin ja Amsterdamin sopimusten viitoittamalla tiellä. Ydin olisi avoin unionin kaikille jäsenmaille.

Federaation ja konfедераation raja määräytyisi EU:n jäsenmaiden vapaiden valintojen perusteella. Ilmeisesti osa nykyisistä jäsenmaista jättyisi ainakin aluksi federaation ulkopuolelle.

Tässä mallissa koko unioni kehittyisi nykyistä selkeämmin valtioliittona, jonka jäsenmaille voitaisiin hyväksyä pitkälle menevä erilaisuus. Kynys EU-jäsenyyteen voisi olla nykyistä matalampi. Kaikkien jäsenmaiden ei esimerkiksi välttämättä tarvitsisi olla mukana yhteisessä maatalous-, kalastus- ja aluepolitiikassa. Jos näin tehtäisiin, tällöin Baltian ja itäisen Euroopan maiden jäsenyys voisi toteutua varsin nopeasti. Tällöin jäseneksi saattaisivat liittyä myös Islanti ja Norja.

Arvoisa rouva puhemies! Jos EU eriytyy siten, että sen ydin kehittyy liittovaltioksi, herää tietysti Suomessakin kysymys, tulisiko meidän olla siinä mukana. Tässäkin keskustelussa on tähän asiaan viitattu.

Ytimeen haluaisivat ilmeisesti varsinkin ne, jotka toivovat Suomen liittoutuvan EU-integraation kautta myös sotilaallisesti. Perustelut olisivat arvatenkin samat kuin EU-jäsenyydestä päätettäessä: Suomen pitää olla mukana, koska muut muut päättävät meidän asioistamme.

Näin ei mielestäni tietenkään olisi. Jos eriytyminen toteutuu, federaatioon kuuluvat maat päättävät keskenään vain omista asioistaan, kun taas unionissa päätetään sen jäsenmaiden asioista valtioliiton sääntöjä noudattaen.

Jo nyt on käynyt ilmi, että jotkut kiihkeimmät federalistit vastustavat unionin eriytymistä, koska he pelkäävät, että esimerkiksi Suomen kaltainen maa jäisi sen ytimestä pois ja koska he toivovat, että koko unioni jatkaisi kehittymistään kohti liittovaltiota eikä se ainakaan merkittävästi enää laajenisi, koska laajentunut unioni ei voi olla tietenkään kovin tiivis.

Arvoisa rouva puhemies! Edellä kertomani perusteella olen siis valmis sallimaan Euroopan ydinvaltioille sen, että ne voivat halutessaan muodostaa keskenään liittovaltion, kun taas me muut EU:n jäsenmaat jatkaisimme yhteistyötämme valtioliitto-EU:n puitteissa.

Mielestäni on hyvä, että hvk:ssa keskustellaan, ja toivon, että siellä myös päätetään, joustavuuden käyttökynnyksen alentamisesta. Sen sijaan en pidä hyväksyttävänä sitä, että määrääntöppöä päätöksiä ja yhteispäätösmenttelyä laajennetaan.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi haluan tuoda esille sen, että kannatan ed. Kankaanniemen esittämää lausumaehdotusta.

⁴⁴ **Jari Vilén /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Euroopan unionin vuoden 2000 hallitustenvälinen konferenssi on historiallisen tehtävän edessä. Jotta Euroopan unionin nykyiset jäsenvaltiot voisivat vastata omaan huutoonsa EU:n laajentumisesta, on kyettävä löytämään ne välttämättömät kompromissit, sillä kompromisseja ne vääjäämättä tulevat olemaan, Euroopan unionin päätöksenteon ja hallinnon uudistamiseksi. Vaikuttaa onneksi siltä, että nykyisillä jäsenvaltioilla on selvä poliittinen tahto korjata ne avoimiksi jääneet kohdat, joita ei voitu sopia vuoden 96 halli-

tustenvälisessä konferenssissa ja sitä seuranneessa niin sanotussa Amsterdamin sopimuksessa.

Vaikka Amsterdamin sopimuksessa saatiin aikaiseksi joitain määränemistöpäätösten laajennuksia, vaikeimmat kysymykset, kuten komission kokoonpano sekä äänenpainotukset neuvostossa, ovat nyt edessämme. Asialistan merkittävä laajennus näistä asioista muihinkin kysymyksiin hidastaisi vääjäämättä hvk:n, hallitustenvälisen konferenssin, etenemistä, mikä puolestaan vaikuttaisi varmasti myös Euroopan unionin laajentumiseen. Onneksi jäsenmaiden kesken tuntuu vallitsevan laaja yksimielisyys siitä, että jokaiselle maalle taataan jatkossakin komissaari tai oikeammin komission jäsen.

Valtioneuvoston arvion mukaan komissio voi tässä kokoonpanossa toimia tehokkaasti laajentumisen jälkeenkin, jopa 27, 30 hengen kokonaisuudessa. Jokaisen jäsenvaltion oikeuden saada oma komissaari katsotaan turvaavan monin tavoin erityisesti pienten jäsenvaltioiden asemaa. Tästä periaatteesta pitää sinällään mielestäni pitää kiinni. Toivon kuitenkin, että tunnustetaan tai tunnistetaan se tosiasia, että jopa 30 jäsenen komissio vaatii ehdottomasti myös komission työjaon kehittämistä ja myös yksittäisten jäsenten vastuun vahvistamista.

Täällä jo käyty debattikeskustelu osoitti sen, että yksittäisiä komissaareja ei todennäköisesti juuri institutionaalisen tasapainon kannalta voida saattaa vastuullisiksi parlamentille, ehkä kompromissina juuri se, että jäsenten vastuullisuus komission puheenjohtajalle voidaan kirjata. Mutta komission jäsenten yhdenvertaisesta asemasta kollegiaalisessa päätöksenteossa on mielestäni välttämätöntä sinällään pitää kiinni. Eri asia on kuitenkin se, miten laajentunut komissio käytännössä tulee oman työnsä organisoimaan ja millainen sisä- tai ulkorinki komissioon muodostuu.

Komission varapuheenjohtajamäärää on alustavasti esitetty lisättäväksi perussopimusten sallimasta yhdestä tai kahdesta esimerkiksi viiteen tai jopa seitsemään. Tällöin muun muassa suuren valiokunnan mukaan voitaisiin päätyä tilanteeseen, jossa todelliset päätökset tekevä kollegio muodostuisi puheenjohtajasta, varapuheenjohtajista ja ehkä joistakin muista yksittäisistä jäsenistä muiden jäsenten jäädessä eräänlaisiksi apujäseniksi. Tällaisessa tilanteessa pienen jäsenvaltion oikeus omaan komission jäsenen menettäisi merkitystään, jos komission jäsenen vai-

kutusmahdollisuudet olisivat riippuvaisia juuri puheenjohtajistoon kuulumisesta tai puheenjohtajan ystäviin kuulumisesta. Lienee mahdollista tällaisessa tilanteessa, että juuri komission jäsenten henkilökohtaiset ominaisuudet tulevat ratkaiseviksi. Myös sen merkitys, kuka on yksittäisen jäsenvaltion ehdokas ja mitkä ehdokkaan ominaisuudet tulevat olemaan, nousee keskeiseksi.

Äänen painotusten osalta on selvää, että on löydettävä ratkaisu, joka on sovellettavissa laajentumisprosessin joka vaiheessa. Painottamisen kriteereistä päättäminen tulee varmaan olemaan yksi vaikeimmista prosesseista, joka vääjäämättä kytketään myös komission kokoonpanoon. Suuren valiokunnan ehdotus ääniasteikon luomisesta on mielestäni rakentava tässä keskustelussa. Ottaisihan tämä asteikkomalli hyvin huomioon niin pienten jäsenvaltioiden keskinäiset erot kuin turvaisi myös sen, että määränemistöpäätös edustaisi aina jäsenvaltioiden enemmistöä. Valtioneuvosto onkin valmis tukemaan määränemistöpäätöksenteon laajentamista unionin toimintakyvyn varmistamiseksi. Sisämarkkinakysymyksissä ja talousarvioon liittyvissä kysymyksissä muutos näyttääkin olevan mahdollista toteuttaa ilman suuria vaikeuksia. Unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on varmaanakin se kipupiste, jossa yksimielisyyttä määränemistöön siirtymisestä tuskin voidaan löytää.

Hallitustenvälisen konferenssin kanssa rinnakkaisena mutta erillisenä prosessina käsitelläänkin koko ajan unionin perusoikeuskirjaehdotusta sekä unionin yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja sen kehittämistä. Suunnitelmissa on, että unionin perussäädöksiin sisältyvät oikeudet koottaisiin yhteiseksi asiakirjaksi, siten että se ei kuitenkaan korvaisi jäsenvaltioiden ihmisoikeuksia koskevaa lainsäädäntöä. Mikäli prosessi johtaa lopulta unionin perussopimuksen taoliseen perusoikeuskirjaan, seurauksena on mahdollisesti ristiriita juuri Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa. Hallituksen varauksellisuus perusoikeuskirjan sisällyttämisessä unionin perussopimukseen onkin näin mielestäni perusteltua, sillä jokaiseen perussopimuksen muutokseen on saatava jäsenvaltioiden kansanedustalaitoksen hyväksyntä, mikä varmasti johtaisi hallitustenvälisen konferenssin lopputuleman viivästymiseen.

Perusoikeuskirjan sisällyttämisestä unionisopimuksiin tulisikin harkita vasta silloin, kun sen suhde Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä

YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeviin sopimuksiin on riittävästi selvitetty, ja vasta sitten jatkettakoon prosessia unionisopimuksen muuttamiseksi siten, että unioni liittyy Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Tällä ratkaisulla vältettäneen rinnakkaisen ja kilpailevan järjestelmän syntyminen.

Unionin yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa Helsingin Eurooppa-neuvosto antoi selkeät, määrätietoiset suuntaviivat niin sotilaallisen kuin ei-sotilaallisen toiminnan osalta. Näiden päätösten mukaisesti pyritään nyt siihen, että unioni voisi vastata kaikista unionisopimuksen 17 artiklassa määritellyistä kriisinhallinta- ja konfliktinestotehtävistä eli niin sanotuista Petersbergin tehtävistä. Kokonaisuuden kannalta katsottuna onkin mielestäni erittäin myönteistä, että EU kehittää omaa kriisinhallintakykyänsä. Tämä kyky tai oikeammin kyvyttömyys on selvästi myös unionin ja sen jäsenvaltioiden uskotavuuskysymys.

Kriisinhallintaa koskevien määräysten toimeenpano onkin edennyt jopa nopeammin ja yksimielisemmin kuin laajentumisessa tarvittavat institutionaaliset muutokset. Unionisopimuksen 17 artiklan tiivis yhteistyö Weu:n, Länsi-Euroopan unionin, kanssa on myös menettämässä tosiasiallista merkitystään, kun unioni on nyt luomassa itselleen kykyä hoitaa itse merkittävän osan Weu:lle aikaisemmin kaavailuista tehtävistä. Tällä Portugalin puheenjohtajakaudella onkin jo tehty päätökset väliaikaisen poliittisen ja turvallisuuskomitean, sotilaallisen komitean ja myös sotilasesikunnan perustamisesta. Siviilikriisinhallinnan rakenteet kulkevat valitettavasti tässä prosessissa hieman jäljessä. Selvää kuitenkin on, että kriisinhallinnassa molempien osien, sekä sotilaallisen että siviilikriisinhallinnan, tasapuolinen kehittäminen on edellytys toimivan eurooppalaisen kriisinhallintamekanismin kehittämiselle koko EU:n puitteissa.

Arvoisa rouva puhemies! Yhden mielenkiintoisen ulottuvuuden kriisinhallintakokonaisuudessa muodostaa mielestäni myös kansallisten parlamenttien rooli, rooli, jota vielä emme tähän keskusteluun ole mukaan tuoneet. Ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään edellyttänyt selkeästi kansanedustuslaitoksen säännöllistä ja kattavaa informointia, ja selvää onkin, että juuri näiden komiteoiden perustamisen myötä vääjäämättä

nousee esille kysymys myös yhteisparlamentaaristen komiteoiden tai elinten perustamisesta.

Länsi-Euroopan unionin Weu:n parlamentaarinen yleiskokous on nyt jo tehnyt esityksen yhden uuden rakenteen muodostamisesta. Esitys on se, että Weu:n parlamentaarinen yleiskokous muutettaisiin jatkossa eurooppalaiseksi parlamentaariseksi turvallisuus- ja puolustuspoliittiseksi foorumiksi, ja vastaavan kaltaiset ambitiot ovat tällä hetkellä myös Euroopan parlamentin piirissä. Mielestäni tämä tarkoittaa vääjäämättä sitä, että myös eduskunta joutuu jatkossa itse pohtimaan omaa roolia, omaa asemaansa, siinä, miten ja millä tavoin se haluaa itsensä kytkeä kriisinhallintaprosessin kehittymiseen, ja myös sitä, minkä kaltaisia ratkaisuja tulemme itsellemme valitsemaan.

⁴⁵ **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Aloitan puheenvuoroni kuin vastauspuheenvuorona koskien ed. Vilénin juuri käyttämää puheenvuoroa. Hän otti puheenvuoronsa lopussa esille Weu:n eli Länsi-Euroopan unionin piirissä, sen parlamentaarisen yleiskokouksen piirissä, ehdotetun uuden eurooppalaisen parlamentaarisen puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaa käsittelevän elimen perustamisen. Asiastahan on meille eduskuntaankin tullut kirjelmä, ja on jopa esitetty, että meidän pitäisi ryhtyä puhemiesneuvoston tasolla pohtimaan kysymystä, kuinka uuteen elimeen ryhdytään edustajia valitsemaan. Ainakin kirjelmässä tämä näyttäytyi tältä. Tältä osin, arvoisa puhemies, meidän täytyisi hieman katsoa historiaa ja katsoa tätä prosessia ehkä laajemmasta perspektiivistä kuin konsanaan siinä keskustelussa, mikä Weu:n parlamentaarisessa yleiskokouksessa on käyty.

Ensimmäinen huomio, joka tähän liittyy, liittyy ylipäätään Weu:n asemaan. Tänään jo niissä keskustelupuheenvuoroissa, joita täällä on käytetty, on tullut esille se, että Länsi-Euroopan unioni ollaan keskeisiltä osin, kriisinhallintaan liittyviltä institutionaalisilta osiltaan, sitomassa Euroopan unionin rakenteisiin. Näin ollen oikeastaan Länsi-Euroopan unionin tehtäväkenttään jäävät ainoastaan 5 artiklan mukaiset kollektiiviset puolustustehtävät. Meillä on jo kollektiivisesta puolustustehtävästä huolehtiva elin, johon osa eurooppalaisista maista kuuluu eli Pohjois-Atlantin puolustusliitto, ja sillä on oma parlamentaarinen yleiskokouksensa: North Atlantic Assembly.

Heräähän kysymys siitä, mihin instituutioon itse asiassa tämä uusi parlamentaarinen elin, jota nyt on suunniteltu, ikään kuin on vastuusuhteessa. Euroopan unionin rakenteisiin nähden se ei voi luontevasti toimia parlamentaarisena valvovana elimenä. Meillä on jo unionin sisällä Euroopan parlamentti ja meillä on nimenomaan kansallisten parlamenttien tasolta tapahtuva kansallinen seurantatyö, joka liittyy kakkospilarin asioihin, jotka ovat nimenomaan turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevia asioita. Seuranta tapahtuu Cosacin puitteissa.

Näin ollen on kohtuutonta se, että olisimme luomassa jonkin uuden tyyppisen elimen, ja erityisen kohtuutonta ja ongelmallista on se, että tämän uuden elimen maantieteellinen kattavuus on kokonaan toinen kuin Euroopan unionilla. Länsi-Euroopan unioniinhan kuuluu jäseninä ei ainoastaan Euroopan unionin jäsenmaita vaan myös sellaisia Nato-maita, jotka eivät ole Euroopan unionin jäseniä, sekä hakijamaat, jolloin sen maantieteellinen kattavuus on kokonaan toinen kuin unionin. Näin ollen tuntuu melkoisen erikoiselta, että me loisimme parlamentaarisen kontrollielimen seuraamaan unionin kriisinhallintaa ja tämä elin olisi jäsenmäärältään ja kattavuudeltaan lähestulkoon kaksinkertainen Euroopan unionin jäsenmäärään verrattuna. Tässä suhteessa tässä on ilmiselvä ongelma.

Ollaan siis perustamassa tai suunnittelemassa Weu:n parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnan jatkamista tilanteessa, jossa Länsi-Euroopan unioni omana organisaationaan on lakkaamassa tai ainakin se asteittain häipyy. Tässä suhteessa ehdotus parlamentaarisesta yleiskokouksesta vaikuttaa jossain määrin huonosti harkitulta, ja sen taustalla kyllä näkyy tai me hyvin selvästi näemme eräiden unionin jäsenvaltioiden vahvan panostuksen, vahvan tahtotilan, mutta se ei tällä hetkellä varmaankaan edusta unionin jäsenmaiden enemmistön tahtotilaa.

Arvoisa puhemies! Tämä oli vain kommentti siihen huomioon, jonka ed. Vilén puheenvuoronsa lopussa toi esille.

Omassa varsinaisessa puheenvuorossani haluaisin kiinnittää huomiota yhteen ainoaan suureen seikkaan. Se suuri seikka on, minkä vuoksi tämä hallitustenvälinen konferenssi on nyt tarpeen. Kun ulkoasiainvaliokunnassa tästä keskusteltiin — ja se näkyy myös mietinnössä, joka tänne on tullut — suhtauduttiin jossain määrin kriittisesti siihen, että Euroopan unioni jatkuvasti pi-

tää tällaisista hallitustenvälisten konferenssien sarjaa. Yksi konferenssi kun on saatu päätökseen, perussopimukset kirjattua, jo siirrytään seuraavaan konferenssiin, mikä synnyttää tämänlaisen epästabiilin tilan unionin sisällä.

Meitä oli joitain ulkoasiainvaliokunnan jäseniä, jotka olisimme olleet halukkaita hieman muotoilemaan toisin sitä kohtaa, mikä mietinnössä oli, kun kritiikki kohdistui jatkuvaan sarjaan hallitustenvälisiä konferensseja. Me ymmärrämme sen, että hvk:oitaa tarvitaan silloin, kun on vakavia substanssiasioita ja vakavia substanssikysymyksiä, joita unionissa pitäisi käsitellä, myös jopa perussopimusten tasolla, liittyen yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, sen kehittämiseen. Perussopimusten yhdenmukaistamisprosessi on kesken, ja siihen pitäisi pyrkiä. Sekin ehkä edellyttäisi hvk:ta. Jopa perusoikeusasiakirjakeskustelu on sen kaltainen, että se edellyttäisi hvk:ta.

Eli substanssikysymyksiä varmasti on, mutta todellisuudessa tätä hvk:ta ei ole käynnistetty siksi, eikä sitä pidäkään itse asiassa tässä vaiheessa sitoa näihin suuriin asioihin, vaan se pitää yksinkertaisesti, aivan kuten hallitus esittää, rajata suppeaan asialistaan, niihin kysymyksiin, jotka ovat toimielinuudistusten kannalta välttämättömiä, jotta Euroopan unionin laajentumisprosessi mahdollistuisi. Sen takia nyt olisi syytä pitää nopea, tiivis hvk keskittyen suppeaan asialistaan, ja olisi ollut toivottavaa, että ulkoasiainvaliokunta mietinnössään olisi nähnyt tämän laajemman vision siitä, että me varmaan tarvitsemme vielä seuraavankin hvk:n melkoisenkin pian, mutta silloin otetaan esille nämä laajat, isot kysymykset, nyt keskitytään suppeaan asialistaan. Mutta valitettavasti valiokunta päätyi nyt oman kaltaiseensa lausuntoon, jossa pikkuisen esitetään kysymyksiä sen suhteen, että hvk-prosesseja on toistuvasti.

Arvoisa puhemies! Helsingissä pidetty Euroopan unionin huippukokous oli historiallinen. Se oli historiallinen siinä mielessä, että se asetti tämän laajentumishaasteen aivan uuteen perspektiiviin koko unionissa. Meillä on periaatteessa nyt 13 jäsenkandidaattia, joiden kanssa aloitetaan laajentumisneuvottelut, ja näille jäsenkandidaateille on luonnollisesti asetettu kriteereitä, jäsenyyssehtoja. Perinteiset Kööpenhaminan kriteerit täällä on jo moneen kertaan läpikäyty liittyen demokratiaan, ihmisoikeuksiin, vähemmistöjen

oikeuksiin, oikeusvaltioon ja toimivaan markkinatalouteen.

Tunnistamme myös, että unionin kannalta laajentuminen on valtavan suuri prosessi. Vain yksinkertainen lukusarja sen kertoo, kun tiedämme, että unionin väkiluku on 30 prosentilla kasvamassa, 100 miljoonalla ihmisellä, 10 itäisen Keski-Euroopan maan tullessa tähän mukaan. Maatalousväestö kaksinkertaistuu, kun bruttokansantuote lisääntyy ainoastaan 4 prosentilla. Eli tajuamme sen taloudellisen kustannusrasitteen, mikä muodostuu itälaajentumisesta, mutta toisaalta myös unionin jäsenmaiden piirissä on tajuttu se, että kysymys on historiallisesta poliittisesta haasteesta. Kun aikoinaan vuonna 81 Kreikka tuli unionin jäseneksi ja 86 Portugali ja Espanja, tällöinkin niin sanotut objektiiviset taloudelliset kriteerit eivät välttämättä olisi puoltaneet unionin laajentumista eteläiseen Eurooppaan. Se tehtiin poliittisista syistä, ja samoista poliittisista syistä tämä itälaajentuminenkin on syytä toteuttaa.

Nyt on asetettu vahvoja kriteereitä näille jäsenkandidaattimaille. Todellisuudessa vähintään yhtä suuret ongelmat ovat unionin institutionaalisisissa rakenteissa, jotka eivät mahdollista laajentumista. Sen vuoksi tämä hvk on täysin välttämätön. Sen vuoksi on syytä keskittyä kolmeen seikkaan. Puhutaan Amsterdamin left overeista, Amsterdamin huippukokouksen jälkeensä jättämistä ratkaisemattomista kysymyksistä, ja näihin tulee kiinnittää huomiota.

Keskeinen kysymys on komission koko ja koostumus. Jonkin verran kävimmekin debattia siitä. On tarkoituksenmukaista pitäytyä siihen Suomen hallituksen kantaan, mikä kanta tulee myös eduskunnan kannaksi tämän käsittelyn jälkeen, jossa nähdään tarkoituksenmukaisena tässä vaiheessa se, että kullakin jäsenvaltiolla on oma komissaarinsa. Silti minusta on tarkoituksenmukaista herättää keskustelu ja pohdinta siitä, onko jossain vaiheessa, kun unioni on 30-jäseninen, enää tarkoituksenmukaista pitää tiukasti kiinni siitä ajatuksesta, että kullakin jäsenmaalla on yksi komissaari. On jo komission tehokkaan toiminnan kannalta syytä asettaa tämä kysymys.

Ehkä joudutaan silloin päättämään ratkaisuihin, joissa komission jäsenmäärää yksinkertaisesti pienennetään, luodaan apulaiskomissaarijärjestelmä siihen rinnalle, mutta varmistetaan se, että varsinaiset komission jäsenet ovat täysin

yhdenvertaisia keskenään. Sen takia mitään varapuheenjohtajistoa ei ole syytä laajentaa. Siinä suuren valiokunnan kanta on erittäin painava. Ulkoasiainvaliokunta siihen yhtyy. Yhdenvertaisuuden varmistamisen jälkeen on myös varmistettava se, että suppeammassa komissiossa, joka on kieltämättä vasta tulevaisuuden asioita, ei ole pysyviä jäseniä, vaan kaikki jäsenvaltiot joutuvat kierrättämään tätä nimitystään tai asettaessaan ehdolle komissaareja jossain vaiheessa jokaisella maalla siellä ei ole välttämättä omaa edustajaansa. Se on myös sen hengen mukaista, joka tässä debatissa tuli aikaisemmin esille sanotuksi, että komissaarien todellisuudessa ei pitäisi edustaa jäsenvaltioita, vaan he ovat kansainvälisiä virkamiehiä ja edustavat unionin yleistä tahotilaa.

Minusta tämän keskustelun käynti Suomessa ja pienissä jäsenvaltioissa on sikäli tähdellistä, että me olemme herkästi siinä tilanteessa, että suurimmat jäsenmaat Ranska, Englanti, Italia, Espanja ja Saksa vetoavat siihen, että ne ovat luopumassa nyt jo yhdestä komissaarista, kun uusia jäsenmaita tulee sisään. Ne viittaavat seuraavassa vaiheessa, että nyt on pienempien maiden vuoro luopua. Jotta me tähän voimme vastata, meidän täytyy todeta, että mekin olemme valmiita todella miettimään tätä asiaa ja valmiita luopumaan, mutta silloin luopumisen tulee koskea kaikkia maita eikä siten, että vain pienimmät uhrautuvat. Tässä suhteessa tavallaan pallo kiertäisi takaisin suuremmille jäsenmaille ja niiden ratkaisuista riippuvaiseksi.

Arvoisa puhemies! Minusta ovat tärkeitä nämä kaksi muutakin uudistusta: toisaalta äänen painotus ministerineuvostossa sekä määränemmistöpäätökset ja niiden laajentaminen. Näiltä osin valiokunnan mietintö on painavaa tekstiä ja yhtyy tässä suhteessa hallituksen kannanmuodostukseen.

Arvoisa puhemies! Viimeinen huomio, jonka haluaisin tässä yhteydessä tehdä ja jonka myös valiokunta tekee mietinnössään, on asialistan laajentumisprosessi. Olen vahvasti sitä mieltä, että asialista on pidettävä suppeana. Jos asialistaa lähdetään laajentamaan, ennen kaikkea jos sitä lähdetään laajentamaan esille nostettuun yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, tällöin aivan ehdottomasti eduskuntaa on kuultava uudestaan ja hallituksen on annettava eduskunnalle selonteko asiasta. Silloin meidän on syytä käydä varsinainen yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiik-

kaa koskeva keskustelu. Sitä on tänään täällä jo osittain käyty, mutta pitäisin sitä nyt tässä hvk-prosessin vaiheessa epäajankohtaisena. Meidän on sitten tarpeen käydä vakava keskustelu, jos, mitä pidän osittain valitettavana, nimenomaan tämä hvk laajentuisi käsittelemään yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevia kysymyksiä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

⁴⁶ **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Ihan ensiksi totean valiokunnan työskentelystä tämän asian yhteydessä sen verran, että kun kyseessä on näinkin vakava, iso, kauaskantoinen asia, oli ilo olla mukana tekemässä tätä mietintöä ihan yksinkertaisesti siitä syystä, että ymmärtääkseni kaikki valiokunnan jäsenet näkivät tämän asian tärkeyden enkä havainnut minkäänlaista "pikkupoliittikointia" tämän asian yhteydessä. Ylipäänsä eduskunnan ulkoasiainvaliokunta tässä suhteessa perinteitensä kunnioittaen on sellainen, että sen toiminnassa tällaisia piirteitä harvemmin on. Kieltämättä joskus tilaisuus saattaisi tehdä varkaan, mutta ei suinkaan tässä tapauksessa, vaan kyllä se prosessi, jolla tätä valmisteltiin, oli hyvin korkeatasoinen ja hyvä. Oli ilo olla tekemässä tätä mietintöä.

Pääpiirteittäin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuhuja ed. Olin veti tämän nipuun, joten on turha toistaa niitä kantoja, joita sosialidemokraattinen ryhmä tässä on pitänyt tärkeinä, mutta siitä huolimatta esitän joitakin hajuomioita.

Herra puhemies! Amsterdamin sopimuksen solmimiseen päättynyt vuosien 1996—97 hvk ei onnistunut ratkaisemaan kaikkia niitä kysymyksiä, joihin ratkaisut olisi laajentumisen vuoksi tullut tuolloin löytää. Hvk:n asialista on tällä kertaa siis rajattu, rajattu nimenomaan institutionaalisiin kysymyksiin, mutta ei toki vailla poliittista painavuutta. Lisäksi Helsingin Eurooppa-neuvoston päätöksellä on nykyiselle puheenjohtajamaalle jätetty mahdollisuus esittää asioita lisättäväksi konferenssin asialistalle, ja tämä tapahtuisi samassa yhteydessä, kun Portugalin raportoi hvk:n etenemisestä Eurooppa-neuvostolle. Tässä suhteessa Suomi on hyvin looginen sille eu-

rooppalaiselle perinteelle, joka toki on aika lyhyt, koska tämä asiakokonaisuus on aika lyhyen historian asiakokonaisuutta, mutta me olemme siinä mukana vastuuntuntoisesti ikkunoina rikkomatta.

Tässä hvk:ssa tärkeintä on unionin toiminnan tehostaminen ja, kyllä kai on syytä todeta, myös laajentumisen mahdollistaminen. On tärkeitä saavuttaa hvk:ssa sellaiset ratkaisut, että niitä voidaan soveltaa koko laajentumisprosessin lävitse. Laajemman asialistan käsittelyä tai pidempää kuin tämän vuoden lopussa päätettävää neuvotteluprosessia vastaan puhuu juuri se, että laajentumisen aikataululle ei tule asettaa unionin puolesta esteitä. On syytä muistuttaa hvk:n tuloksesta syntyvien sopimusmuutosten pitkäköstä voimaansaattamisesta, johon tarvitaan vähintäänkin puolitoista vuotta sopimuksen valmistumisesta. Tämä asia on tärkeämpi kuin päälle päin näyttää. Isoilla asioilla tuppaa olemaan myös isojen asioiden käytäntönsaattamisprosessin kannalta semmoisia hankaluuksia, jotka edellyttävät aikaa.

Unionin on pidettävä lupauksensa kuitenkin olla omasta puolestaan valmis laajentumiseen vuoden 2003 alusta lukien. Se, missä tahdissa uusien jäsenmaiden liittyminen on mahdollista, määräytyy tietysti puolestaan sen perusteella, miten ne edistyvät jäsenyyden edellytysten täyttämässä. Kovin moni hakijamaa on asettanut omaksi tavoitteekseen vuoden 2003 tai 2004.

Hvk-keskustelut antavat kuitenkin mahdollisuuden pohtia laajemminkin sitä, minkälaisen unionin ja minkälaisen Euroopan haluamme nähdä rakentuvan, kun unioni laajentuu vaihteittain nykyisestä 15 maan unionista 30 maan unioniksi. Miten turvataan päätöksenteon toimivuus ja se, ettei unionin kehitys halvaannu ristiriitaisiin intresseihin ja suuresti vaihteleviin olosuhteisiin jäsenvaltioiden välillä? Kysymys joustavuudesta nousee entistä tärkeämmäksi juuri tämän seikan vuoksi. Pienelle maalle tämä on tärkeä juttu. Joustavuus on, uskaltaisin sanoa, arvo sinänsä, vaikka se merkitseekin toisaalta—toisaalta-keskustelua, mutta siitä huolimatta pienelle maalle joustavuus, jos ei nyt ole elinehto, on kuitenkin menestyksellisen mukanaolemisen erittäin tärkeä edellytys.

Määräenemmistöpäätöksenteon laajentaminen on ehkä tärkein yksittäinen kysymys hvk:n asialistalla. On vähän vaikea ymmärtää, että määräenemmistösäännösten laajentaminen kasvattaisi

kovinkaan paljon riskiä kansallisesti hankaliin päätöksiin taipumisen pakosta. Tehokas vaikuttaminen jo silloin, kun päätöksiä valmistellaan, on olennaisempaa kuin harvinaiset äänestysratkaisut, jotka sitä paitsi hyvin useasti perustuvat vaihtuviin koalitioihin. Ja mitä tulee vaikuttamiseen, tässäkin talossa me useammin kuin kerran olemme puhuneet siitä, miten merkittävää on se, miten asioita valmistellaan. Kun salissa on ed. Kuosmanen, en malta olla viittaamatta täällä viime viikolla käsiteltyyn Repovesi-ratkaisuun, jolla nyt tämän asian kanssa sinänsä ei ole mitään muuta tekemistä kuin se, että se antoi esimerkin siitä, miten asioita ei pitäisi hoitaa.

Herra puhemies! Repovesi ja nyt käsiteltävänä oleva asia ovat mahdollisimman kaukana toisistaan, mutta en malttanut olla ottamatta tätä esiin yksinkertaisesti siitä syystä, että tässäkin asiassa voidaan ajautua tilanteeseen, jossa eduskunta pannaan hölmön ratkaisun tai, vielä pahempaa, kahden hölmön ratkaisun eteen.

Yksimielisyysvaatimus voi tehokkaasti laumuttaa päätöksentekoa ja tämä mahdollisuus tietysti kasvaa koko ajan uusien jäsenmaiden mukaantulon myötä. Yksimielisyyden löytäminen jäsenvaltioiden välillä määräenemistösäännösten piiriin tulevista asioista ei ole helppo tehtävä, ei ollenkaan. Kyllä meidän täällä Suomessa on syytä nähdä niin, että määräenemistösäännösten käyttöä pitäisi laajentaa muun muassa läheisesti sisämarkkinoiden toimintaan liittyvissä kysymyksissä, siis sellaisissa kuin unionin kansalaisuus, henkilöiden vapaa liikkuvuus, lainsäädäntöjen lähentäminen, ehkä verotuksen periaatteet erikseen selviteltäviltä osin ja yhteisöbudjettia koskevat asiat. Yksimielisyys tulisi jatkossakin säilyttää kysymyksissä, jotka liittyvät unionin perusluonteeseen, eivät niinkään päätöksenteon tehostamiseen. Esimerkiksi jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivaltaa koskevat kysymykset ja puolustuspolitiikka ovat sellaisia.

Herra puhemies! Täällä hiukan huomiota herrätti se, että ed. Piha, entinen europarlamentaarikko, ja ed. Zyskowiec, kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja, kävivät sanailua tämän kysymyksen tiimoilta. Minusta on hyvä, että tällaista sanailua käydään. Se on tärkeää, se on välttämätöntä. Eurooppa-asiat ovat entistä olennaisempi osa suomalaista päätöksentekoa. Me vähän varttuneemmat muistamme ajan, jolloin kaikki se, mikä liittyi itäiseen naapurimme, sai aikaan hiljaisuuden, joka pahimmillaan muistut-

ti haudan hiljaisuutta. Sellainen tilanne ei oikein sovi tähän maailmanaikaan. Minusta oli erittäin virkistävää, että edustajat Piha ja Zyskowiec olleen samasta puolueesta valottivat asiaa eri puolilta. Sitä ei pidä nähdä riitelynä, kinaamisena, vaan minusta se kannattaa nähdä aitona mielenkiintonä tätä asiakokonaisuutta kohtaan, joka on verrattomasti tärkeämpi kuin salin kuulijakunnan määrän perusteella voisi tällä hetkellä päätellä.

Sitten vielä yksi asia: Minusta se uusi tilanne, mikä Suomen parlamentissa tällä hetkellä on, että meillä on kansanedustajia, jotka ovat käyneet europarlamentissa, on erittäin hyvä juttu. Minusta on tärkeää, että Suomen parlamentissa istuu väkeä, joka on käynyt meritoitumassa, hakemassa kokemuksia Euroopasta, ja sama pätee toisinkin päin. On hyvin tärkeää, että täältä lähtee ihmisiä, jotka ovat tehneet uran tai työkaaren täällä, myöhemmin Eurooppaan. Se on sellaista käytännön vuorovaikutusta, jota Suomi tarvitsee juuri nyt erittäin paljon. Sitä paitsi kun EU:n puheenjohtajamaana olimme hyvin suuressa roolissa, kun asioita katsellaan hallitusten näkökulmasta, muodostuu entistä tärkeämmäksi se, että nousemme suureen rooliin, tämä ei ole nyt mahdipontista pullistelua, vaan rooliin siinäkin, että meillä käydään vaihtoa parlamenttien, siis Euroopan parlamentin ja kansallisen parlamentin välillä. Toivottavaa olisi, että tämä vaihto vielä tästä vähän lisääntyisi, tähänkin asti se on ollut kohtalaista.

⁴⁷ **Mirja Ryyänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen puuttui puheenvuorossaan myöskin monitahoiseen kysymykseen hvk-asialistasta ja jatkuvasta hvk-kierteestä. Olemme yhtä mieltä siitä, että nyt pitäisi pitää kiinni suppeasta esityslistasta ja todella tehdä vain ne päätökset, joita edessä oleva laajentuminen edellyttää, jos laajentumista todella halutaan. Mutta joskus tuntuu siltä, että juuri EU-yhteistyön tiivistämistä vaativat ajavat koko ajan uusia asioita listalle, jotta saataisiin taas tehtyä päätös seuraavasta hvk:sta ja sidottua tavallaan kädet etukäteen. Tämä kierre pitäisi katkaista ja odottaa tuloksia ja toimivuutta, ennen kuin uusia ollaan vaatimassa.

Minusta avoimen hvk-listan menettely on muutenkin tavattoman ongelmallinen demokrati- an ja läpinäkyvyyden kannalta sekä kansalaisnäkökulmasta, koska nyt asioita voidaan tuoda käsittelyyn kiireellä ja ilman riittävää keskustelua

kansallisissa päätöksentekokelemissä ilman, että linjanvetoa on pystytty tekemään. Ihmisten on sitä tavattoman vaikea silloin seurata. Suurin tämä ongelma on tietysti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueella, koska siellä on kyse hyvin keskeisistä linjanvetoratkaisuista.

⁴⁸ **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ole eri mieltä ed. Ryy-näsen kanssa tästä asiasta. Näen vähän samalla tavalla. En tiedä, ilmaisinko itseäni vähän huonosti, kun äsken puhuin korokkeelta. Minua myös vähän askarruttaa se, että hvk:sta tulisi ikään kuin jatkuva prosessi, siis sellainen mylly, joka pyörii kaiken aikaa, kun Eurooppa alkaa olla jo tulvillaan sellaisia myllyjä. On aivan totta, että laajentuminen, spekulointi laajentumisesta, voi johtaa päättymättömään keskusteluun, jossa kaiken aikaa ollaan pelkästään keskeneräisten asioiden kanssa tekemisissä, kun kuitenkin päätöksenteon tietysti täytyisi tehdä päätöksiä, saada prosesseja päätökseen.

Herra puhemies! Tässä suhteessa, jos oikein muistan ulkoasiainvaliokunnan mietintöä, sekin näkee tietyn huolen siitä, että hvk olisi koko ajan jatkuva, ikään kuin — no, se ei voi olla äänessä oleva prosessi — sellainen prosessi, joka ei oikeastaan ala mistään eikä pääty mihinkään, mutta se vain on. Tässä suhteessa päätökset ovat välttämättömiä.

⁴⁹ **Raimo Vistbacka /ps**: Arvoisa puhemies! Ensiksi kannatan ed. Kankaanniemen esittämää lausumaehdotusta, vaikka uskonkin, että ed. Neittaanmäkeä ei painosteta — eihän edustajaa tietysti voi koskaan painostaakaan — tai että hän peruisi. (Ed. Kekkonen: Kansanedustajia ei painosteta, ed. Vistbacka!) — Ei, näinhän minä totesinkin, korjasin omaa sanomaani.

Arvoisa puhemies! Se, että minulle sattui ylivoimainen este ryhmäpuheenvuoroni osalta, saattaa vaikuttaa, että aavistuksen verran ylitän edustajalle suositeltua puheaikaa.

Ulkoasiainvaliokunta nimeää Suomen toiminnan keskeisiksi lähtökohdiksi hallitustenvälisessä konferenssissa unionin päätöksenteon ja hallinnon kehittämisen avoimemmaksi, vastuullisemmaksi ja tehokkaammaksi sekä EU:n vahvistamisen kansainvälisenä poliittisena ja taloudellisenä toimijana kuin myös unionin hallinnon uudistamisen laajentumiskehityksen mahdollistavaksi. Tämän kaiken tulisi tapahtua niin, että

alueen kansalaiset hyväksyvät ja ymmärtävät tehdyt päätökset ja uudistukset. Kun vielä ehtoihin kuuluu, ettei toimielinten väliseen tehtäväjakoon puututa ja ettei jäsenvaltioiden luonne kansainvälisyydestä ja valtiosääntöisistä suvereenina valtioina muutu, onkin hvk:lle listattu sellaiset ehdot, ettei niillä ole mitään toteutumisen edellytyksiä.

Aloitin tarkasteluni viimeisestä ehdosta eli jäsenvaltioiden suvereniteetistä. Sanon suoraan, että koko puhe itsenäisyyden ja itsemääräämisoikeuden säilymisestä on hämäyspuhetta ja jäsenmaiden kansalaisten tietoista harhauttamista. Suomi menetti liittyessään jäseneksi EU:hun merkittävän osan itsenäisyydestään ja itsemääräämisoikeudestaan. Yli kolmasosa lainsäädännöstämme tulee valmiiksi käsiteltynä hyväksyttäväksemme ja toteutettavaksemme ilman, että olisimme merkittävästi voineet vaikuttaa sen sisältöön valmistelu- ja hyväksymisvaiheessa. Kun vielä Emu-ratkaisu vie Suomelta sen oman valuutan, markan, on itsenäisyydestä jäljellä enää kansallislaulu ja sekin Viron kanssa yhteiskäytössä.

Miksi halutaan vuodesta toiseen hokea tätä Suomen itsemääräämisoikeutta, kun sitä ei enää todellisuudessa ole juuri olemassakaan? Valta on unionin suurilla jäsenmailla, kuten Saksalla ja Ranskalla, ja nyt käsittelyssä oleva hallinnon uudistus johtaa toteutuessaan yhä suurempaan vallan keskittymiseen suurille maille ja vähentää entisestään pienten jäsenmaiden vaikutusvaltaa EU:ssa. Liittovaltiotahan tässä ollaankin tekemässä, eikös vain.

Yhtenä hvk:n tavoitteena pidettiin Euroopan unionin vahvistamista kansainvälisenä poliittisena ja taloudellisenä toimijana. Tähän päämääräänhan on pyritty tähänkin asti taloudellisesti perustamalla yhteisvaluutta euro ja luomalla yhteisvaluutta-alue. Tavoite oli tehdä eurosta vahva vastavoima ja kilpailija dollarille ja jenille, mutta kuinka on käynytkään? Euron arvo on laskenut laskemistaan kuin "hullun lehmän häntä" ja dollari puolestaan vahvistunut ennätyslukuihin. Käytännössä yhteisvaluutta on devalvoitunut kuluneen puolentoista vuoden aikana noin kolmanneksen, mistä hyöty on mennyt suurille yrityksille ja suurille jäsenmaille, kun taas unionin kansalaiset ovat joutuneet kärsimään kohonneista hinnoista. Esimerkiksi polttoaineiden hinnat ovat nousseet pilviin. Tuntuvin tämä kehitys on ollut pienissä jäsenmaissa, kuten Suomes-

sa. EU:n kehitys talouden voimatekijäksi maailmassa ei ole alkanut kovin lupaavasti, ja todennäköistä onkin, että suunnitellusta eurokokoasta tuleekin eurolettu.

Arvoisa puhemies! Euroopan unioni pyrkii selonteon ja mietinnön mukaan myös poliittiseksi vaikuttajaksi maailmanlaajuisesti. Tämän tavoitteen edistämiseksi unioni perusti oman ulkosuh-teita hoitavan sihteerin virankin, jotteivät vaihtuvat puheenjohtajuusmaiden ulkoministerit pääsisi sotkemaan asioita liikaa. EU:n tavoitteille taitaa tässäkin asiassa käydä yhtä heikosti kuin talo-usrintamallakin: valtaa ja voimaa ei löydy.

Yhtenä esimerkkinä tästä ottaisin Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston laajen-tamiskaavailut. USA on pari päivää sitten ollut tukemassa ajatusta, että Saksa ja Japani saisivat pysyvän edustuksen YK:n turvallisuusneuvos-toon. Miksi näin, jos halutaan vahvistaa EU:n roolia kansainvälisen politiikan toimijana? Eikö olisi luonnollisempaa vaatia, että Euroopan unio-ni saisi pysyvän paikan turvallisuusneuvostoon yhden jäsenmaan, Saksan, sijaan? Taitaa kuiten-kin olla niin, että Saksa EU:n todellisenä "Führe-rinä" tekee mitä tahtoo, olipa se EU:n etu tai ei. Näin siis lisätään pienten jäsenvaltioiden vaiku-tusvaltaa unionissa!

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä arvostel-laan EU:ta siitä, että siellä on meneillään lähes jatkuva hvk-prosessi eli käytännössä perustus-lain tai valtiosäännön muutoskehitys. Muutoksia tehdään niin usein, ettei aikaisemmista muutok-sista ole saatu vielä juuri lainkaan käytännön ko-kemuksia ennen seuraavia muutoksia. Olen sa-maa mieltä, että tämänlainen säännösten liuku-hihnauudistaminen on täysin järjetöntä. Nyt sitä perustellaan EU:n nopealla ja voimakkaalla laa-jenemisellä lähivuosien aikana.

Tästä tulemmekin itse asiassa koko vuoden 2000 hvk:n ydinkysymykseen: pitääkö ja voiko EU ottaa suunniteltua määrää uusia jäsenmaita kaavailussa aikataulussa? Perussuomalaisten kanta tähän on se, ettei voi eikä tule ottaa. Mie-lestämme muutaman kehittyneimmänkin hakija-valtion, kuten Unkarin, Slovenian, Puolan ja Vi-ron tulisi odottaa vielä vähintään viisi vuotta, en-nen kuin niiden jäsenyyttä ryhdyttäisiin toteutta-maan. Loppujen hakijoiden osalta tulisi puhua vähintään 10—15 vuoden aikataulusta. Tästä oli-si kaksi hyötytekijää: EU saisi rauhassa uudistaa toimintojaan ja rakennettaan ilman edellä mainit-tua jatkuvaa hvk-prosessia, ja toisaalta mukaan

tulevat maat olisivat taloudeltaan ja yhteiskun-nalliselta kehitykseltään sellaisella tasolla, että ne kykenisivät toimimaan ilman ongelmia unio-nissa. En ymmärrä lainkaan vallitsevaa yltiöpäis-tä laajentumisintoa, siitä on vahinkoa niin EU:lle kuin hakijamaiden kansalaisillekin, ainakin oman käsityksen mukaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kertaan perussuo-malaisten jo selonteon lähetekeskustelupuheen-vuorossa esiin ottamiani kantoja unionin toimi-elinten kokoonpanoon ja toimintaan kaavail-luista muutoksista.

Komission osalta näyttää onneksi siltä, ettei Suomi olisi taipumassa komissaarin paikkansa pois ottamiseen. Tämä on oikein, jokaisella jä-senmaalla on oltava oma jäsen komissiossa ja kaikilla sen jäsenillä on oltava tasavertainen val-ta. Eri mieltä olemme kuitenkin siitä, voitaisiin-ko komission varapuheenjohtajien määrää lisätä. Mielestämme siinä ei olisi mitään vaaraa, kun-han puheenjohtajistosta ei päästettäisi muo-dostumaan komission työvaliokuntaa. Jos tämä on suurten jäsenmaiden ehto yksi jäsen per val-tio -periaatteelle komissiossa, se olisi varsin pie-ni paha. Eivät Saksa, Ranska, Englanti tai Italia taivu ilman korvausta toisen komissaarinsa pois ottamiseen.

Toinen uudistus, jota ollaan kaavailemassa, on äänten painottaminen uudelleen neuvostossa. Korulauseena valiokunta esittää mietinnössään, että mahdollisesti luotavan ääniasteikon tulisi olla pienten jäsenvaltioiden keskinäiset erot ja jä-senmaiden enemmistön huomioon ottava. Sa-nonpa suoraan, että mielestäni esitetty yhtälö on mahdoton ratkaista. Joko on pysyttävä nykyises-sä järjestelmässä tai sitten on suoraan myönnettä-vä, että pienet jäsenmaat saavat antaa vaikutus-valtaansa suurten hyväksi.

Perussuomalaiset eivät ole myöskään valmiita lisäämään määräenemmistöpäätöksentekoa neuvostossa, sillä mikäli sille tielle lähdetään, on sen päässä kolmen—neljän suurimman maan su-vereenisti hallitsema liittovaltio-EU, jossa har-monisoidaan niin verotus kuin sosiaaliturvakin, kuten tietysti myös ulko-, puolustus- ja ulkomaalaispolitiikka. Mikäli eduskunnalle joskus tuo-daan ulkoasiainvaliokunnan ponnen mukaisesti käsittelyyn määräenemmistömenettelyn käyt-töön ottaminen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, tulee se käsitellä mielestäni perustuslain säätä-misjärjestyksessä. Näin siksi, että silloin luovute-

taan loputkin itsenäisen maan tunnusmerkeistä liittovaltio-EU:lle.

Komission vastuukysymyksestä katson, että on mieleltöntä vaihtaa koko komissio tapauksessa, jolloin yksi komissaari on syyllistynyt virkavirheeseen, väärinkäytökseen tai osoittautunut kykenemättömäksi hoitamaan tehtävänsä. Tuolloin tulisi EU-parlamentilla olla mahdollisuus antaa puheena olevalle komissaarille epäluottamuslause, jonka jälkeen hänen olisi erottava. Komission jäsenten tasavertaisuudesta olen ulkoasiainvaliokunnan kanssa samaa mieltä.

Lopuksi muutama sana parlamentista ja sen jäsenmäärän rajoittamisesta. Olen yhtä mieltä siitä, ettei parlamentin kokoa ole mahdollista enää lisätä 700:sta jäsenestä huolimatta mahdollisista uusista jäsenmaista. Rajoittamista ei tule kuitenkaan toteuttaa nostamalla yhteen parlamenttipaikkaan vaadittavaa asukasmäärää, vaan se on tehtävä suhteellisesti. Tarkoitin tällä progressiivisesti nousevaa asukasmäärävaatimusta sen mukaan, kuinka paljon asukkaita kussakin jäsenmaassa on. Oikeudenmukaisin suhde olisi se, että Suomen kokoiset pieniväestöiset maat saisivat pitää nykyisen edustajakiintiönsä, mutta esimerkiksi 5—7 miljoonan asukkaan jälkeen edustajapaikkaa kohti vaadittava asukasmäärä lähtisi kasvamaan siten, että jossain 25—30 miljoonan kohdalla tarvittaisiin kaksinkertainen määrä asukkaita yhtä parlamenttipaikkaa kohden. Näin pystyttäisiin raivaamaan tilaa uusien jäsenmaiden parlamentaarikoille ilman kokonaisjäsenmäärän lisäämistä tai pienten jäsenmaiden täydelliseen paitsioon joutumista. Vastustamme jyrkästi myös yleiseurooppalaisia listoja, sillä ne, jos mitkä, johtaisivat pienten maiden merkityksen häviämiseen ja kahden valtaklikin, sosialistien ja konservatiivien, kähminnälliseen yksinvaltiuteen ja vielä niin, että niiden edustajat tulisivat aina asukasmäärältään suurista jäsenvaltioista.

Toinen varapuhemies: Myönnän enintään yhden minuutin mittaiset vastauspuheenvuorot.

⁵⁰ **Mirja Ryynänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen vähän, kun ed. Vistbacka kannattaa komission varapuheenjohtajien määrän lisäämistä ja samalla kuitenkin puhuu komission jäsenten yhdenvertaisuudesta. Miten ed. Vistbacka estäisi sen, ettei komission varapuheenjohtajistosta muodostuisi komission työvaliokuntaa? Minusta tämä järjestelmä ihan

eittämättä johtaa kahden kerroksen väkeen komissiossa, ja silloin on turha puhua yhdenvertaisuudesta.

Kun ed. Vistbacka mainitsi, että varapuheenjohtajat ovat eräänlainen kompensaatio siitä, että suuret maat menettävät toisen komissaarinsa, kompensaatio tulee kyllä neuvoston äänenpainotusmuutoksella, eikä sitä voi laajentuneessa unionissa kokonaan estää edes komissaariasialla.

⁵¹ **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Toisen maailmansodan kauhuista syntyi kaksi kansainvälistä organisaatiota: YK ja EU. Ed. Vistbacka vähän kyynisesti kysyi, miksei sitten EU:sta tule pysyvä jäsen YK:n turvallisuusneuvostoon. Tässä nyt kyllä ovat täydellisesti puurot ja vellit sekaisin. Lähtökohdiltaan YK on jotain aivan muuta kuin EU. Niitä ei voi, ei saa eikä pidä sekoittaa toisiinsa.

Ed. Vistbacka puhui pienten maiden asemasta. Kun YK toimii juuri pienten maiden aseman kohentamiseksi, EU toimii, ei kansallisten valtioiden sinänsä ikään kuin toimeenpanevana elimenä niin, että se mittaisi jokaisen valtakunnan asukasluvun, vaan niin, että pienten maiden mahdollisuus vaikuttaa olisi taloudessa entistä suurempi. Tässä mielessä YK ja EU ovat filosofialtaan kaksi aivan erilaista järjestelmää.

⁵² **Raimo Vistbacka /ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse vain pohdin sitä, että jos Saksalta, Ranskalta, Englannilta ja Italialta viettäin toinen paikka pois, eivät ne ilmaiseksi sitä luovuta. Minä pohdin vain sitä, onko olemassa erilaisia vaihtoehtoja, koska tiedän, kuinka raadollista politiikka siellä on, ainakin kuuleman mukaan.

Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle toteaisin, että minun mielestäni, koska minä olen itse lähtenyt omista ajatuksistani siitä, että EU väistämättä menee kohti liittovaltiota, otetaan sitten sellaiset aseet ja myönnetään tosiasiat tosiasioiksi. Tältä pohjalta itse lähdin. Tiedän, että ed. Kekkonen omista ajatuksissaan edustaa hieman toisenlaista näkökantaa.

⁵³ **Anni Sinnemäki /vihr:** Arvoisa puhemies! Yleisenä kommenttina yhdyin jo ed. Seivästön mainitsemaan presidentti Koiviston toiveeseen, että emme nyt rakentaisi imperiumia. Sellaiset yleensä romahtavat jossain vaiheessa.

Yksityiskohdissa on varmasti järkevää muodostaa kantamme niin, että meillä on yleiset periaatteet, mitä haluamme tältä hvk:lta, ja toisaalta käsittelemme tapaus tapaukselta, missä asioissa esimerkiksi olemme valmiita menemään määränemistöpäätökseen. Tällaisia asioita ovat varmasti esimerkiksi verotuksen minimitasoon pääomaverojen ja energiaverojen kohdalla liittyvät tavoitteet.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään, että eduskunnan kannan tarkempi määrittely edellyttää useissa kohdissa lisäselvityksiä. Yksi lisäselvityksiä vaativista asioista on kauppapolitiikka eli 133 artiklan alaiset asiat, joissa komissio ehdottaa toimivaltansa laajentamista palveluihin, investointeihin ja henkiseen omaisuuteen. Tämän jälkeen voitaisiin vielä harkita, että näissä asioissa siirryttäisiin määränemistöpäätöksiin. Ulkoministeriön mukaan lisäselvitykset näistä asioista ovat nyt meneillään.

Ulkoasiainvaliokunta esitti huolensa erityisesti palvelujen osalta, sikäli kun määränemistöpäätökset voivat vaikuttaa julkisiin palveluihin jäsenvaltioissa ja kun kysymys on komission mandaatista neuvotella kansainvälisiä kauppasopimuksia. Myös hallitus toteaa muistiossaan, että tässä kohtaa voi olla kysymyksiä, joissa määränemistöpäätöksiin siirtyminen ei ole toivottavaa.

Komission ehdotuksen mukaan komissio antaisi suositukset ja ehdotukset yhteisen kauppapolitiikan toteuttamiseksi ja sillä olisi päätösvalta neuvotella palvelukauppaa, investointeja ja henkisen omaisuuden oikeuksia jopa globaalilla tasolla määrääviä kauppasopimuksia. Näiden uudistusten myötä EU:lle syntyisi yhteinen kauppapolitiikka, mikä vaikuttaisi huomattavasti esimerkiksi kansallisten parlamenttien mahdollisuuteen vaikuttaa muun muassa Maailman kauppajärjestön Wto:n neuvottelujen käymiseen.

Viime kesänä suuri valiokunta totesi lausunnossaan Maailman kauppajärjestön neuvotteluista, että palvelusektorin liberalisointivoitteiden ulkopuolelle on jätettävä sosiaaliset, terveydelliset, kulttuurilliset ja sivistykselliset peruspalvelut. Mielestäni meidän olisi syytä jatkossakin toimia niin, että suuri valiokunta voisi lausunnossaan jättää nämä meidän hyvinvointiyhteiskuntamme kannalta tärkeät peruspalvelut maailmankaupan liberalisoinnin ulkopuolelle. Sen takia mielestäni tämän hvk:n kohdalla ei tulisi lisätä komission valtaa kauppapolitiikka-

asioissa. Tässä kohtaa on mielestäni kysymys olennaisesta unionin olemukseen ja periaatteisiin liittyvästä asiasta eikä niinkään päätöksenteon sujuvoittamisesta.

⁵⁴ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Suomen EU-puheenjohtajuuskauden jälkeen on tullut välttämättömäksi uudistaa Euroopan unionin päätöksentekoa ja hallintoa siten, että EU pystyy vastaamaan unionin laajentamisen asettamiin haasteisiin. Unionia kohtaan on yhtäältä sisäisiä muutostarpeita ja toisaalta ulkoisia odotuksia. Unionin laajentumisprosessi on tähän saakka edennyt hyvin. EU:ssa ollaan tulevaisuudessa siinä tilanteessa, että 15 jäsenvaltion unionista se laajenee 25–30 maan unioniksi. Unionin on oltava avoin kaikille demokraattisille markkinatalousvaltioille Euroopassa sillä edellytyksellä, että ne täyttävät jäsenyyden poliittiset, taloudelliset ja hallinnolliset vaatimukset. Näin EU pystyy ehkäisemään kriisejä ja huolehtimaan kansalaisten turvallisuudesta, minkä tulee jatkossakin olla EU:n keskeisin tavoite.

Euroopan unioni on ottanut vastuun ja haasteen aiemmin kahtia jaetun Euroopan yhdistämisestä. Taloudellisesti vahva ja poliittisesti toimintakykyinen unioni on Suomen etu. Vastataksaan tulevaisuuden haasteisiin EU ei tarvitse merkittävästi uutta toimintavaltaa. EU:n on keskeyttävä hoitamaan tehokkaasti ja kansainvälisesti sille kuuluvat tehtävät. Unionin toiminta-elimien hallintoa on nykyaikaistettava, tehokkuutta on lisättävä ja varainkäytön valvontaa on vahvistettava ja parannettava. Kansallisten hallitusten tulee olla tiiviisti mukana, kun selvitetään laajennusten kustannuksia.

Suomessa käydään keskustelua myös siitä, haluammeko kehittää unionia kohti liittovaltiota vai säilytetäänkö sen perusluonne itsenäisten valtioiden välisinä toimintoina. Nykyinen EU ei ole liittovaltio, mutta se sisältää mielestäni eräitä federaatiolle ominaisia piirteitä. Kysymys kuuluu, missä on oikea tasapaino näitten periaatteiden välillä. Suomi haluaa kehittää Euroopan unionia taloudellisesti vahvana itsenäisten valtioiden liittona, jonka poliittinen toimintakyky perustuu päätöksenteon tehokkuuteen, avoimuuteen ja kansanvaltaisuuteen. Tavoitteena meillä ei ole Euroopan liittovaltio.

Arvoisa herra puhemies! Suomen hallituksen lähtökohtana oli vuonna 1996, että vuoden 2000 hvk:ssa institutionaalisia kysymyksiä tulee tar-

kastella kokonaisuutena. Tarkastelussa tulee ottaa huomioon kansanvaltaisuuden ja tehokkuuden asettamat vaatimukset ja erityisesti pienten jäsenvaltioiden edut. Unionin oman uskottavuuden kannalta on keskeistä, että uudistusten tavoitteet ovat oikealla korkeudella. On muistettava, että EU:n toimien tavoitteena tulisi olla lisäarvon saaminen jäsenvaltioille. Mielestäni EU:n on noudatettava läheisyysperiaatetta ja päätöksenteko on annettava EU:n tasolle vain niissä asioissa, joissa käsittelyn siirrolle löytyy erityisen painavia perusteita.

Amsterdamin sopimus mahdollistaa ja tiivistää työskentelyä esimerkiksi poliisi- ja rikosoikeudellisissa asioissa unionin ja jäsenvaltioiden kesken. Tämä on välttämätöntä, kun etsitään keinoja, joilla rajan ylittävä kansainvälinen rikollisuus ja huumekauppa pystytään pysäyttämään.

Myöskään ympäristöongelmat eivät pysähdy jäsenvaltioiden rajoille. Puhdas ympäristö ja laadukkaat elintarvikkeet ovat kansalaisten kannalta tärkeitä turvallisuuskysymyksiä, joissa on mahdollisuus jäsenvaltioiden väliseen tiiviimpään työskentelyyn. Kansalaisten kokonaisvaltaisesta turvallisuudesta huolehtimisen on jatkosakin oltava EU:n toimintamme keskeisin tavoite.

Arvoisa herra puhemies! Pidän tärkeänä komissaarin säilyttämistä ja komission jäsenten tasavertaisuutta. Pidän sitä myös tulevan EU:n laajentamisen jälkeen Suomen kannalta hyvin merkittävänä. Samaan aikaan on kuitenkin selvitettävä, miten komission toimintakyky voidaan turvata. Komission hallinnon ja toiminnan kehittämisessä on korostettava tehokkuuden, avoimuuden ja vastuullisuuden merkitystä, mutta samalla on myös turvattava kaikkien jäsenvaltioiden yhdenvertainen asema.

⁵⁵ **Kari Uotila /vas:** Arvoisa puhemies! Koska leukani on puudutettu, tyydyn sanomaan vain muutaman sanan paikaltani.

Totean, että haluan yhtyä niihin linjauksiin, mitä valiokunnan mietinnössä ja asiasta annetuissa valiokuntien lausunnoissa on hvk:n suhteen kerrottu ja painotettu. Valiokunnan keskeiset lähtökohdat Suomen toiminnalle eli avoimuuden, vastuullisuuden ja tehokkaan hallintoikäytännön korostaminen, unionin kansainvälisenä toimijana toimimisen vahvistaminen ja instituutiouudistusten tekeminen siinä määrin, että laajentuminen tulee mahdolliseksi, ovat ihan oi-

keat. Meidän pitää kuitenkin kaikissa oloissa pitää tärkeimpänä laajentumista ja edellytysten turvaamista sille, koska ainoastaan sillä näköalalla, että niin Euroopan unionin nykyiset maat kuin kandidaattimaat ja näiden ulkopuolella olevat maat voivat kokea olevansa mukana integraatiokehityksessä, sen eri vaiheissa, eri radoilla, tullaan kuitenkin parhaalla tavalla Euroopan mitta-kaavassa rauhaa ja vakautta turvaamaan.

Ed. Sinnemäki korosti ajankohtaista keskustelua ja komission vahvistuvaa roolia tai halua ottaa vahvempaa roolia kansainvälisissä kauppaneuvotteluissa. Yhdyn mielelläni ed. Sinnemäen kantaan ja varoituksiin tältä osin.

⁵⁶ **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Ed. Vistbacka oikeastaan viritti ajatuksen, joka ei välttämättä liity suoranaisesti ed. Vistbackan ajatuksiin. Oppositiojohtaja, kansanedustaja Esko Aho sanoi presidentinvaalien alla jossain vaalitulaisuudessa, että EU:n sisällä pienten maiden tulisi liittoutua, jotta nämä pienet maat pystyisivät pitämään puoliansa. Ajatus noin verbaalilla tasolla kuulostaa ihan hyvältä. Mutta kuta pitemmälle sitä miettii, sitä hankalammaksi se muodostuu. EU on rakennettu niin, että liittoutuma sen sisällä johtaa automaattisesti vastaliittoutumiseen ja pienten maiden liitto mitä todennäköisimmin merkitsisi myös suurten maiden liittoa. Mitataanpa millä kriteerillä tahansa EU:n sisällä, suuret maat sellaisissa tilanteissa voittavat. Sen takia sellaiset ajatuksetkin, että pienet maat, pikkumaat liittoutumalla voisivat saada ajatuksiaan läpi, ovat jo syntymässä tuhoon tuomittuja. Tämän haluan sanoa sen takia, että kun ed. Vistbacka varmaan omalta osaltansa hyvin perustein puhui siitä, miksi EU ei olisi yksi toimija YK:n turvallisuusneuvostossa, niin tähän juuri kiteytyy se problematiikka, se, että liittoutuminen johtaa vastaliittoutumiseen ja voittopuolisesti taloudellisessa organisaatiossa se merkitsee hankaluuksia pienille maille.

⁵⁷ **Mirja Rynnänen /kesk:** Puhemies! Ed. Aho ei varmasti ole tarkoittanut kiinteää pienten maiden liittoa, että tällainen synnytetäisiin jotenkin EU:n sisälle. Mutta minusta on ihan välttämätöntä, että asiakohdasta pienet maat yhteistyössä pitävät nykyistä paremmin puoliaan EU:n sisällä. On hyvin paljon sellaisia asioita, joissa tämä tarve selkeästi näkyy. Viitataan vaikkapa erilai-

siin kauppapoliittisiin päätöksiin fuusio- ynnä muissa asioissa.

Totta kai tarvitaan erilaisia liittoutumia. Monasti se löytyy pienen ja suuren maan yhteistyöstä. Eli EU:n sisällä ei ole syytä sitoutua mihinkään yhteen, kiinteään blokkiin. Siitä ei varmasti ole kyse.

Keskustelu päättyy.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

2) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 2 luvun 14 a §:n ja 45 luvun muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 17/1999 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 5/2000 vp

Täysistunto lopetetaan kello 18.33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio